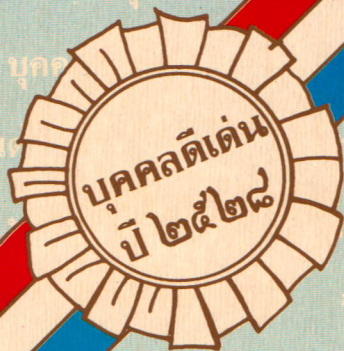

งานประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๒๘

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่พุทธศักราช ๒๕๒๘

งานประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ
ประจำปี ๒๕๒๘ ครั้งที่ ๑

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์เผยแพร่
พุทธศักราช ๒๕๒๘

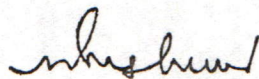
คำนำ

โดยที่คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ และสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ได้พิจารณาเห็นว่า ในปัจจุบันได้มีบุคคลและหน่วยงานที่ได้ประกอบคุณงามความดี และผลงานอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงาน มูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ประกาศเกียรติคุณ มอบรางวัลและ สดุดีผลงานของบุคคลหรือหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นสาขาต่าง ๆ แต่ละสาขาไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะในสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้น ไม่ถึงกับเป็นการเผยแพร่ผลงานดีเด่น ในระดับชาติ ทั้ง ๆ ที่บุคคลและหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นเหล่านั้นได้อุทิศตัวเพื่องาน มีการ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม และหลายท่านได้เป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ทำงาน ด้วยอุดมการณ์ โดยไม่หวังบำเหน็จรางวัลหรือสิ่งตอบแทนใด ๆ บางท่านก็มุ่งที่จะทำงานใน ลักษณะ “ปิดทองหลังพระ” ต่อไปโดยไม่ต้องการให้มีการเผยแพร่ผลงานก็มีอีกเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติและคณะ - อนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในอันที่จะเผยแพร่ผลงานดีเด่นของบุคคลและหน่วยงาน ต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่บุคคลและหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นและกระตุ้นให้ ชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทย ได้ยึดถือเป็นตัวอย่างและแนวทางประพฤติปฏิบัติ ด้วยความภาคภูมิใจต่อไป คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติจึงได้ดำเนินการ คัดเลือกบุคคลและหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นในสาขาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แล้วนำมา ประกาศเกียรติคุณและจัดทำวีดีโอเทปออกเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคเป็นลำดับมา

เพื่อให้การเผยแพร่ผลงานดีเด่นระดับชาติให้เป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น คณะอนุ - กรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติและสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติจึงได้ รวบรวมผลงานดีเด่นของบุคคลและหน่วยงานดังกล่าวในลักษณะหนังสืออ้างอิง สำหรับเผยแพร่ แก่สาธารณชนในโอกาสที่มีการจัดงานประกาศเกียรติคุณบุคคลและหน่วยงานดีเด่นของชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๒๘ และจะได้จัดทำหนังสือในลักษณะดังกล่าวนี้อีกในปีต่อ ๆ ไปด้วย

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติและสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ ของชาติหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจในงานพัฒนาสาขา ต่าง ๆ ตามเจตนารมณ์ดังกล่าวแล้วข้างต้น.

(นายวาทัญญู ณ ถลาง)

ประธานอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ

สารบัญ

หน้า

รายนามคณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ	
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ	(๑)
หลักและวิธีการพิจารณาผลงานดีเด่นของ	
คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ	(๒)
รายชื่อบุคคลและหน่วยงานดีเด่นของชาติ ประจำปี ๒๕๒๗-๒๕๒๘	(๗)
คำประกาศเกียรติคุณบุคคลและหน่วยงานดีเด่นของชาติ ประจำปี ๒๕๒๘	๑
ครูเกษม พลวัน	๗
ผู้ใหญ่มากาพล พันธุ์ทอง	๑๕
พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก	๒๗
นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์	๔๓
นายเฉลิม แก้วศรีงาม	๕๑
พระครูสุธาทพรพุทธมนต์	๖๑
นายอริก สวัสดิ์มงคล	๗๓
ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรภูมิ	๘๓
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี	๘๗
ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์	๙๕
กองทัพบกที่ ๓ (โครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก)	๑๐๓

RECEIVED BY THE UNITED STATES DEPARTMENT OF AGRICULTURE

WASHINGTON, D. C.

NOVEMBER 1, 1910

TO THE DIRECTOR, BUREAU OF PLANT INDUSTRY

FROM THE DIRECTOR, BUREAU OF ENTOMOLOGY

RE: Report on the life history of the European spruce sawfly.

By J. B. ROBERTS.

Entomologist.

Bureau of Entomology.

U. S. DEPARTMENT OF AGRICULTURE.

WASHINGTON, D. C.

1910.

Price 10 cents.

For sale by the Superintendent of Printing.

U. S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE.

WASHINGTON, D. C.

1910.

รายนาม

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

๑. นายวทัญญู ณ ถลาง	ประธานอนุกรรมการ
๒. พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายทวี วิริยฑูรย์	อนุกรรมการ
๔. พันเอก นพขเลศ บุรณศิริ	อนุกรรมการ
๕. นายนิพนธ์ คันทะเสวี	อนุกรรมการ
๖. นายชอบ คชาอนันต์	อนุกรรมการ
๗. นางจารุลินทร์ มุสิกะพงษ์	อนุกรรมการ
๘. ผู้แทน กรป. กลาง	อนุกรรมการ
๙. ร้อยตำรวจเอก ภาณุ พินเนียม	อนุกรรมการ
๑๐. นายสุวิทย์ ยอดมณี	อนุกรรมการ
๑๑. นายอรุณ ปรีดีติลล	อนุกรรมการ
๑๒. นายสมชาย ชูประดิษฐ์	อนุกรรมการ
๑๓. พลตรี วิเชียร นัยนานนท์	อนุกรรมการ
๑๔. พันเอก ชาตรี ศิรศรัณย์	อนุกรรมการ
๑๕. นายเรวัต จำเริญ	อนุกรรมการ
๑๖. นายไพศาล สุริยะวงศ์ไพศาล	อนุกรรมการ
๑๗. นายมนัส มณีเปรม	อนุกรรมการ
๑๘. นางวันเพ็ญ เข็นตระกูล	อนุกรรมการ
๑๙. นายชอบ ทิพวรรณ	อนุกรรมการ
๒๐. นางสาวพิมพ์เพ็ญ พรหมศรี	อนุกรรมการ
๒๑. นายสมวงศ์ วงศ์วอนแสง	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๒. นางฉวีวรรณ จันทรัตน์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓. นางสาว สุรีพร พุทธสุวรรณ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หลักและวิธีการพิจารณาผลงานดีเด่น

ของ

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ

๑. ความป็นมา

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกประจวบ สุนทรากร รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยมีนายทัญญู ณ ถลาง เป็นประธานอนุกรรมการ และมีพลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรองประธานอนุกรรมการ

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติได้เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๒๖ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาประมาณ ๒ ปีเศษ ได้มีการคัดเลือกบุคคลดีเด่น และเผยแพร่ผลงานทางสื่อมวลชนสาขาต่าง ๆ ไปแล้ว จำนวน ๙ ราย และหน่วยงานดีเด่นอีก ๒ ราย รวมทั้งสิ้น ๑๑ ราย และได้พิจารณาคัดเลือกบุคคลและหน่วยงานดีเด่นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ต่อไปตามลำดับ

๒. หน้าที่

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติดังกล่าวข้างต้นมีหน้าที่พิจารณาผลงานดีเด่นของหน่วยงานต่าง ๆ ระดับชาติและงานพัฒนา เพื่อเป็นการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่หน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นอยู่แล้ว และเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะกระตุ้นให้หน่วยงานอื่น ๆ ถือเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตามมากขึ้น นอกจากนี้ก็เพื่อเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ และได้ผลงานตามความมุ่งหมายโดยเร็วยิ่งขึ้น

๓. หลักการพิจารณาผลงานดีเด่น

๓.๑ การพิจารณาผลงานดีเด่น มิใช่พิจารณาแต่เฉพาะผลงานดีเด่นของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น แต่ให้ครอบคลุมถึงผลงานดีเด่นขององค์กรภาคเอกชนและบุคคลที่เป็นตัวอย่างในการทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติในด้านต่าง ๆ ด้วย

๓.๒ เป็นผลงานของคนไทยที่ทุกคนสมควรภาคภูมิใจร่วมกันในระดับชาติและยอมรับร่วมกันในส่วนรวม

๓.๓ เป็นผลงานที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และบุคคลได้กระทำจนเห็นผลแน่นอนแล้ว สมควรนำผลงานที่ดีเด่นออกมาเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เพื่อให้หน่วยงานและบุคคลทั่วไปได้รู้จักและยึดถือเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตาม

๓.๔ การพิจารณาผลงานดีเด่น จะดำเนินการในลักษณะของการเผยแพร่ ยกย่องให้เกียรติ หรือชมเชย จะไม่มีการประกวดเพื่อให้รางวัล แต่จะประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินการในเรื่องนี้

๓.๕ การพิจารณาผลงานดีเด่น จะพิจารณาตามประเภทหรือสาขาของผลงาน หรือวิชาชีพในด้านใดด้านหนึ่งตามที่กำหนดไว้

๔. การจำแนกสาขาของผลงานดีเด่น

แบ่งออกเป็น ๑๐ สาขา ดังนี้.—

๔.๑ สาขาการพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติ

๔.๒ สาขาสื่อสารมวลชน

๔.๓ สาขาการพัฒนาการเกษตร

๔.๔ สาขาการพัฒนาชนบทและชุมชน

๔.๕ สาขาการพัฒนาสังคม

๔.๖ สาขาการพัฒนาอุตสาหกรรมและพาณิชย์การ

๔.๗ สาขาการพัฒนาการเมืองและการปกครอง

๔.๘ สาขาการพัฒนาจิตใจและจริยธรรม

๔.๙ สาขาศิลปะ

๔.๑๐ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๕. หลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานดีเด่น

๕.๑ หลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานดีเด่นของหน่วยงานภาครัฐ

๑) เป็นผลงานอันเกิดจากความร่วมมือทั้งภายในหน่วยงานภาครัฐนั้น ๆ และหน่วยงานอื่นหรือองค์กรภาคเอกชนและบุคคลภายนอก

๒) เป็นผลงานที่เสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ประชาชนเกิดศรัทธาแก่หน่วยงานภาครัฐนั้น ๆ

๓) เป็นผลงานของหน่วยงานภาครัฐที่ส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากที่สุด

๔) เป็นผลงานที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด และมีการประสานงานทุกระดับที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

๕) เป็นผลงานที่จะยกย่องให้เป็นตัวอย่างของการบริหารงานภาครัฐได้

๖) เป็นผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติเป็นส่วนรวม

๕.๒ หลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานดีเด่นขององค์กรภาคเอกชน

องค์กรภาคเอกชนที่จะพิจารณาผลงานดีเด่นตามหลักเกณฑ์แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ.—

๑) องค์กรภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร ได้แก่ มูลนิธิ องค์กรการกุศล สมาคม และชมรมต่าง ๆ เป็นต้น

๒) องค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร ได้แก่ ธนาคาร บริษัท ห้างหุ้นส่วน และร้านค้า เป็นต้น

หลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานดีเด่นขององค์กรภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร

(๑) เป็นผลงานที่มีประโยชน์ต่อสาธารณชน

(๒) เป็นผลงานดีเด่นในด้านใดด้านหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันในส่วนรวม และสมควรนำมายกย่องหรือใช้เป็นตัวอย่างที่ดีได้

(๓) เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ความเจริญทางวัตถุและ/ หรือจิตใจแก่สังคมหรือชุมชน

หลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานดีเด่นขององค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร

(๑) ไม่เอาเปรียบสาธารณชนหรือแสวงหากำไรจากธุรกิจเกินควร

(๒) ไม่กระทำความผิดกฎหมาย ศีลธรรมอันดีงาม ข้อบังคับและระเบียบของทางราชการในการดำเนินธุรกิจ เช่น การหลีกเลียงภาษีอากร การค้าของผิดกฎหมาย หรือหนีภาษี เป็นต้น

(๓) จัดสรรรายได้และกำไรส่วนหนึ่งเพื่อกิจการสาธารณประโยชน์และการกุศลเป็นประจำ

(๔) เป็นองค์กรธุรกิจที่มั่นคง ลูกจ้างหรือคนงานมีสวัสดิการดี

(๕) ใช้เป็นตัวอย่างที่ดีของการดำเนินธุรกิจภาคเอกชนได้

๕.๓ หลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานดีเด่นของบุคคล

๑) เป็นผลงานดีเด่นของบุคคลซึ่งได้ผ่านการพิจารณาให้รางวัลหรือยกย่องชมเชย โดยหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันที่คณะกรรมการเห็นสมควร

๒) ก่อนดำเนินการคัดเลือกและพิจารณาเผยแพร่ผลงานดีเด่นของบุคคลดังกล่าว จะต้องตรวจสอบหลักเกณฑ์การพิจารณาให้รางวัลของหน่วยงาน องค์กรหรือสถาบันที่เป็นผู้มอบรางวัลด้วย

๓) การพิจารณาผลงานดีเด่นของบุคคล นอกจากจะใช้ผลงานดีเด่นที่ได้รับรางวัล

และยกย่องชมเชยโดยหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ มาแล้วดังกล่าวข้างต้น คณะอนุกรรมการฯ จะพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีผลงานดีเด่นจริง ๆ มาพิจารณายกย่องชมเชย และเผยแพร่ด้วยอีกทางหนึ่ง แต่จะพยายามหลีกเลี่ยงมิให้มีการดำเนินงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานองค์กร และสถาบันอื่น ๆ

๖. การแสวงหาผลงานดีเด่นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จำแนกตามประเภทของผลงานดีเด่นดังต่อไปนี้.—

๖.๑ การแสวงหาผลงานดีเด่นของหน่วยงานภาครัฐ

๑) ส่งแบบสอบถามไปยังหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ แล้วให้ส่งแบบสอบถามกลับมาวิเคราะห์และประมวลข้อมูลหรือผลงาน

๒) จัดส่งผู้แทนหรือคณะทำงานเฉพาะกิจไปประเมินผลงานของหน่วยงานภาครัฐ

๓) รับข้อมูลและข่าวสารผลงานของหน่วยงานภาครัฐจากสื่อมวลชน ประชาชน และองค์กรภาคเอกชน

๔) รับข้อมูลที่อนุกรรมการนำมาเสนอให้พิจารณา

๖.๒ การแสวงหาผลงานดีเด่นขององค์กรภาคเอกชน

๑) จัดทำทำเนียบขององค์กรภาคเอกชน ทั้งประเภทที่ไม่แสวงหากำไร และประเภทที่ดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาและติดตามผลงานดีเด่นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

๒) ติดต่อขอทราบผลการดำเนินงานและผลงานดีเด่นขององค์กรภาคเอกชนทั้ง ๒ ประเภท

๖.๓ การแสวงหาผลงานดีเด่นของบุคคล

๑) จัดทำทำเนียบของหน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ที่มีการให้รางวัล และประกาศเกียรติคุณแก่บุคคลผู้กระทำความดีหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๒) ติดตามผลการตัดสินใจให้รางวัลและประกาศเกียรติคุณแก่บุคคลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

๗. แนวทางในการเผยแพร่ผลงานดีเด่น

๗.๑ ผลงานดีเด่นของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และบุคคลที่คณะอนุกรรมการจะนำมาเผยแพร่ จะพิจารณาคัดเลือกเฉพาะผลงานดีเด่นอย่างแท้จริง และเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม

๗.๒ จัดพิมพ์หนังสือผลงานดีเด่นโดยเฉพาะ เพื่อเผยแพร่ผลงานดีเด่นของหน่วยงาน

ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และบุคคล สำหรับแจกจ่ายในงานมอบประกาศเกียรติคุณและโอกาสสำคัญ ๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ส่วนแนวการเขียนผลงาน จะเน้นเชิงวิเคราะห์ และวิจารณ์ด้วย

๗.๓ จัดทำรายการออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง ๕ ช่อง ๗ และช่องอื่น ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงานดีเด่นโดยเฉพาะ ตามกำหนดวัน เวลา ที่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า

๗.๔ จัดทำวีดิโอเทป เทปคาสเซต สไลด์ ภาพถ่าย และภาพยนตร์สารคดี เพื่อใช้ในการเผยแพร่ผลงานดีเด่นตามความเหมาะสมและความสำคัญของผลงานดีเด่นที่จะเผยแพร่

๗.๕ จัดทำบทความและสารคดีเผยแพร่ผลงานดีเด่นไปออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง และสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ เป็นต้น

๗.๖ การเผยแพร่ผลงานดีเด่นของบุคคลที่ได้รับการยกย่องชมเชยทั้งภายในประเทศ และในต่างประเทศ นอกจากจะเอาเรื่องและประวัติบุคคลมาเผยแพร่แล้ว จะพิจารณาประกาศเกียรติคุณพร้อมกับขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้ด้วย

๗.๗ ค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ผลงานดีเด่นดังกล่าวข้างต้น จะใช้เงินงบประมาณสมทบกับเงินสนับสนุนจากภาคเอกชนและเงินที่มีผู้บริจาคเพื่อการนี้

รายชื่อบุคคลและหน่วยงานดีเด่นของชาติ ประจำปี ๒๕๖๗-๒๕๖๘

ก. ประเภทบุคคล

๑. นายเกษม พลวัน บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี ๒๕๖๗
๒. ผู้ใหญ่กำพล พันธุ์ทอง บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนาชนบทและชุมชน ประจำปี ๒๕๖๗
๓. พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนากองทัพของชาติ ประจำปี ๒๕๖๘
๔. นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนากองการเกษตร ประจำปี ๒๕๖๘
๕. นายเฉลิม แก้วศรีงาม บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนาชนบทและชุมชน ประจำปี ๒๕๖๘
๖. หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนาศาสนา ประจำปี ๒๕๖๘
๗. นายอริก สวัสดิ์มงคล บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนาศึกษาและจริยธรรม ประจำปี ๒๕๖๘
๘. ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรภูมิ บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำปี ๒๕๖๘
๙. ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี บุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการแพทย์ ประจำปี ๒๕๖๘

ข. ประเภทหน่วยงาน

๑. ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ หน่วยงาน (เอกชน) ดีเด่นของชาติสาขาการพัฒนาศาสนา ประจำปี ๒๕๖๘
 ๒. กองทัพบกที่ ๓ (โครงการพัฒนากลุ่มน้ำเข็ก) หน่วยงาน (ภาครัฐบาล) ดีเด่นของชาติสาขาการพัฒนาศาสนา ประจำปี ๒๕๖๘
-

พุทธภาสาร อักกุณชรอันแปลดปลง
 ไทหนด์โสเนงคว สำคัญหมายในกายมิ
 นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั่วอินทรี
 สกิดทั่วแต่ชั่ววัด ประดับไว้ในโลกา

คำประกาศเกียรติคุณ บุคคลและหน่วยงานดีเด่นของชาติ ประจำปี ๒๕๒๘

ตามที่คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกประจวบ สุนทรากร รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ให้มีหน้าที่พิจารณาผลงานดีเด่นของบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ระดับชาติและงานพัฒนา เพื่อเป็นการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่บุคคลที่ได้ประกอบคุณงามความดีและมีผลงานอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ กับพิจารณาคัดเลือกหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่น ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวอย่างในการกระตุ้นให้หน่วยงานอื่น ๆ ถือเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตามได้มากขึ้น

เพื่อสนองนโยบายของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติที่กล่าวแล้ว ในระหว่างปี ๒๕๒๗ และ ๒๕๒๘ คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติจึงได้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลและหน่วยงานดีเด่นสาขาต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งสิ้น ๑๑ ราย ดังต่อไปนี้ คือ :-

ก. ประเภทบุคคล

มี ๙ ราย ได้แก่

๑. นายเกษม พลวัน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นบุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี ๒๕๒๗

นายเกษม พลวัน เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนจำนวน ๙๔ โรงเรียน ของอำเภอประโคนชัย ให้เจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกันทุกแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนบ้านประโคนชัย ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดโรงเรียนทั่วประเทศในปี ๒๕๑๙ มีโรงเรียนและครูดีเด่นชนะเลิศการประกวดระดับจังหวัดติดต่อกันหลายปี และนักเรียนในอำเภอประโคนชัยสามารถสอบเข้าในสถาบันการศึกษาชั้นสูงได้เป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ได้ร่วมมือร่วมใจกับผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการจัดสร้างสิ่งสาธารณณะต่าง ๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียน ในบริเวณวัด และในสถานที่อื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

๒. ผู้ใหญ่กำพล พันธุ์ทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านดงบัง ตำบลน้ำปลีก อำเภอนาแกเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาชนบทและชุมชน ประจำปี ๒๕๒๗

ผู้ใหญ่กำพล พันธุ์ทอง เป็นผู้นำชาวบ้านในท้องถิ่นที่ยากจน แห้งแล้ง กันดารน้ำ ให้มีความขยัน คิดพึ่งตนเองและร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้านของตนให้เจริญขึ้นเป็นผลสำเร็จ จนชาวบ้านมีรายได้ ฐานะ และความเป็นอยู่สูงขึ้นเป็นลำดับ เริ่มจากการพัฒนาตนเอง พัฒนาคนในครอบครัว แล้วจึงตามด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้สูงขึ้น ได้ชี้แนะให้ชาวบ้านในปกครองเห็นโทษของอบายมุขและพากันหลีกเลี่ยงอบายมุขกันหมด จนกลายเป็นหมู่บ้านปลอดอบายมุขทุกชนิด และได้ใช้หลักการแบบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานปกครองหมู่บ้านโดยใช้ยุทธวิธีสามประสาน คือ บ้าน วัด และ โรงเรียน เป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้าน

๓. พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบก เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ ในสาขาการพัฒนาความมั่นคงของชาติ ประจำปี ๒๕๒๘

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง จนเป็นผลให้ ผกค. ไม่สามารถเอาชนะจิตใจประชาชนได้ และได้สลายตัวไปหรือเข้ามอပ်ตัวกับทางราชการเป็นจำนวนมาก ได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับ การปฏิบัติการทุกรูปแบบเพื่อความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของประเทศชาติ รวมทั้งการใช้กำลังทหารเพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนในเมื่อมีภัยพิบัติต่าง ๆ และในชุมชนแออัด เมื่อมีข้อพิพาทขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนกลุ่มใดก็ตาม ก็ได้เข้าร่วมขจัด ข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทให้ยุติลงได้ในทุกกรณี นอกจากนี้ได้เป็นผู้นำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในงานพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สังคม และยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ตลอดมา

๔. นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ผู้อำนวยการกองประมงน้ำจืด กรมประมง กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ ในสาขาการพัฒนาการเกษตร ประจำปี ๒๕๒๘

นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ เป็นผู้ผสมพันธุ์ปลาน้ำจืด ซึ่งเป็นปลาน้ำจืดในแม่น้ำโขง และใกล้เคียงพันธุ์โดยใช้วิธีผสมเทียมได้เป็นผลสำเร็จเป็นรายแรกของโลก สามารถนำไป ขยายพันธุ์ในแม่น้ำต่าง ๆ ได้เป็นจำนวนมาก ได้ทำการศึกษาเรื่องการเดินทางเพื่อวางไข่ ของปลาน้ำจืด ทำให้สามารถอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่สำหรับการ บริโภคอาหารโปรตีนของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีส่วนร่วมในการค้นคว้า ทดลองหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดทำโครงการประมงหมู่บ้าน และทำการศึกษาค้นคว้า เรื่องบันไดปลาโจนเพื่อประโยชน์ในการขยายพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำที่มีเขื่อนกั้นน้ำต่าง ๆ นอกจากนี้ ได้เป็นผู้ริเริ่มในการเพิ่มปริมาณปลาด้วยโครงการประมงริมทางเพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ บริเวณสองข้างทางหลวงให้มีผลผลิตสัตว์น้ำสูงขึ้น

๕. นายเฉลิม แก้วศรีงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านแหลมหว้า อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัด สุพรรณบุรี เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ ในสาขาการพัฒนาชนบทและชุมชน ประจำปี ๒๕๒๘

นายเฉลิม แก้วศรีงาม เป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีความเสียสละอย่างสูง มีความสามารถในการร่วมแรงร่วมใจชาวบ้านให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ ให้มีความเจริญเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจนได้รับรางวัลชั้นยอดเยี่ยมของจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผู้นำและชักชวนให้ชาวบ้านทำนาหว่านน้ำตม ซึ่งให้ผลผลิตสูง เลี้ยงปลาในนาเพื่อเพิ่มรายได้ สร้างศาลาเกษตรให้เป็นแหล่งศึกษาวิชาเกษตรของชาวบ้าน จัดหากิจกรรมให้เยาวชนของหมู่บ้านทำเพื่อให้มีรายได้ในครอบครัวสูงขึ้น

๖. หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร เจ้าอาวาสวัดเวฬุวนาราม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ ในสาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี ๒๕๒๘

หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร ได้ให้การสงเคราะห์เด็กกำพร้าอนาถาและบุตรหลานของผู้ยากไร้อย่างได้ผลดีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ จนถึงปัจจุบัน โดยให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้าอนาถาและสร้างที่พักอาศัยให้ในบริเวณวัดเวฬุวนาราม ตลอดจนให้การศึกษาเล่าเรียนแก่เด็กกำพร้าอนาถาเหล่านั้น ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ นอกจากนี้ยังเป็นการสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป และได้ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง เช่น การตั้งโรงเรียนฝึกสอนการตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี การดูแลรักษาผู้เจ็บไข้ได้ทุกข์ การขุดคลองและขุดลอกคลอง การตัดถนน รวมทั้งการส่งเสริมศิลปกรรมจรรยาของประชาชนด้วยการบรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ ด้วย

๗. นายอริก สวัสดิ์มงคล นายกสมาคมยุวพุทธิกสมาคม ชลบุรี เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ ในสาขาการพัฒนาจิตใจและจริยธรรม ประจำปี ๒๕๒๘

นายอริก สวัสดิ์มงคล เป็นผู้ที่ได้นำหลักธรรมของพระพุทธองค์มาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม ได้จัดวิทยากรไปอบรมนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ จัดขบวนธรรมสู่ชนบท ตั้งโรงเรียนยุวพุทธิ ให้ทุนการศึกษา และจัดงานศาสนพิธีต่าง ๆ ทำให้เยาวชนหันหน้าเข้าวัดเป็นจำนวนหลายพันคน ได้สนใจและสนับสนุนงานประเพณีของท้องถิ่นและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นอันมาก นอกจากนี้ได้เป็นบรรณกรและผู้เขียนบทความลงวารสาร “สามมุข” เพื่อเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธศาสนาเป็นเวลากว่า ๒๓ ปี และได้เป็นผู้เขียนหนังสือสารคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนาออกเผยแพร่แก่สาธารณชนอีกหลายสิบเล่ม

๘. ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรวิทย์ หัวหน้าภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นบุคคลดีเด่นของชาติในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำปี ๒๕๒๘

ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรวิทย์ เป็นผู้ที่ริเริ่มบุกเบิกการศึกษาวิจัยด้านสรีรวิทยาการสืบพันธุ์ขึ้น จนประสบความสำเร็จในการเลี้ยงและแพร่พันธุ์หนูขาวสำหรับการศึกษา ประสพผลสำเร็จในการสร้างกลุ่มสัตว์ทดลอง ริเริ่มสร้างกลุ่มลิงแสม ซึ่งเป็นรูปแบบสัตว์ทดลองที่ใกล้เคียงกับมนุษย์มาก และสามารถผสมพันธุ์ลิงแสมได้เป็นจำนวนมาก จนพอเพียงกับงานวิจัย

๕. ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี อาจารย์ในคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นบุคคลดีเด่นของชาติในสาขาการแพทย์ ประจำปี ๒๕๒๘ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นนายแพทย์ที่ศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านโลหิตวิทยาและโรคโลหิตจางอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการทั้งภายในและต่างประเทศ จนได้รับรางวัลแมกไซไซในผลงานด้านนี้ เมื่อทำหน้าที่เป็นอาจารย์แพทย์ก็ได้อุทิศกำลังกายกำลังใจ กับการสอนอย่างแท้จริง และมีได้สอนเฉพาะความรู้ทางการแพทย์เท่านั้น แต่ได้ปลูกฝังมนุษยธรรมและจริยธรรมลงในจิตใจของนักศึกษาแพทย์ด้วย ทำให้มีแพทย์ไปปฏิบัติงานในชนบทหรือท้องถิ่นกันดารมากขึ้น จนได้รับการคัดเลือกให้เป็นแพทย์ดีเด่น นอกจากนี้ ได้กระจายความรู้ทางการแพทย์และสาธารณสุขขั้นพื้นฐานไปสู่ประชาชนในชนบทอย่างกว้างขวาง โดยจัดทำเป็นคู่มือดูแลรักษาสุขภาพที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ที่เรียกว่า “คู่มือหมอชาวบ้าน”

ข. ประเภทหน่วยงาน

มี ๒ รายได้แก่ :-

๑. ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เป็นหน่วยงานเอกชนดีเด่นของชาติในสาขาชาติจึงขอประกาศเกียรติคุณให้บุคคลและหน่วยงานทั้ง ๑๑ ราย เป็นบุคคลและหน่วยงานดีเด่น ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เป็นองค์กรภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในงานประชาสงเคราะห์ร่วมกับกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐอย่างได้ผลดียิ่ง โดยได้มีกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์หลายประการ อาทิเช่น การบรรเทาสาธารณภัยหรืออุบัติเหตุ รับบริจาคส่งของเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากในโอกาสต่าง ๆ ดำเนินการรณรงค์เพื่อจัดหาเงินบริจาคเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนสงเคราะห์ราษฎรที่อัตรัดขาดแคลนอีกเป็นจำนวนมาก ได้ดำเนินกิจกรรมทางการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทยในชุมชนต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด รวมทั้งการจัดหารถเข็นสำหรับผู้พิการเพื่อให้สามารถเดินทางได้สะดวกยิ่งขึ้น

๒. กองทัพบกที่ ๓ (โครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก) เป็นหน่วยงานดีเด่นของชาติ ในสาขาการพัฒนาความมั่นคงของชาติ ประจำปี ๒๕๒๘

กองทัพบกที่ ๓ ส่วนหน้า โดยกองอำนวยการโครงการลุ่มน้ำเข็ก เป็นหน่วยงานที่สามารถพัฒนาพื้นที่ในลุ่มน้ำเข็ก ซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ภายใต้อิทธิพลและฐานที่มั่นหรือฐานกำลังหลักของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในอดีต ให้กลายมาเป็นหมู่บ้านยุทธศาสตร์ที่มีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงปลอดภัยเกิดขึ้นหลายหมู่บ้าน โดยกองทัพบกที่ ๓ ได้ใช้ยุทธศาสตร์แยกประชาชนในพื้นที่ออกจาก ผกค. ด้วยการสร้างความไว้วางใจให้แก่ประชาชน สร้างความรู้สึกรักแผ่นดิน ให้มีความคิดช่วยตนเอง รู้จักป้องกันตนเองและหมู่บ้าน เมื่อแยกประชาชนออกจากอิทธิพลของ ผกค. ได้แล้ว จึงเข้าทำการกวาดล้างฐานที่มั่นของ ผกค. จน

แตกฟ่ายไป หรือเข้ามอบตัวกับทางราชการ ทำให้พื้นที่ในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็กมีความ
สงบสุขอย่างถาวร มีบริการสาธารณะเพื่อชุมชนเข้าไปสู่หมู่บ้าน และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
แหล่งใหม่ที่มีความงดงามตามธรรมชาติในปัจจุบัน

โดยที่บุคคลและหน่วยงานดังกล่าวแล้วข้างต้นมีผลงานดีเด่นอันเป็นคุณประโยชน์แก่
ประเทศชาติ คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของ
ชาติจึงขอประกาศเกียรติคุณให้บุคคลและหน่วยงานทั้ง ๑๑ ราย เป็นบุคคลและหน่วยงานดีเด่น
ของชาติ ประจำปี ๒๕๒๗ และปี ๒๕๒๘

ครูเกษม พลวัน

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗

ปราสาทเมืองต่ำตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า เมืองตะลุง

อำเภอประโคนชัยเป็นอำเภอหนึ่งในสิบเอ็ดอำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่แม้ว่าจะอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นภาคที่แห้งแล้งและกันดารที่สุดในประเทศไทยก็ตาม แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น พื้นที่ประโคนชัยส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ มีบึงขังน้ำธรรมชาติที่กว้างขวาง มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์อยู่ทั่วไป

ปราสาทเมืองต่ำ เป็นโบราณสถานเก่าแก่ที่มีรูปทรงงดงาม คาดว่าได้สร้างขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ฝีมือทางด้านสถาปัตยกรรมอันยิ่งใหญ่และศิลปะอันงดงาม แสดงให้เห็นว่า ณ ที่นี้ต้องเคยเป็นอาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองมาก่อน

ประชาชนชาวประโคนชัยมีความรัก มีความสามัคคี และตื่นตัวในเรื่องให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเห็นได้ชัดในด้านการพัฒนาทางการศึกษา

ถ้าท่านได้มีโอกาสไปชมด้วยตนเองแล้ว ก็จะพบว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนที่อำเภอนี้ได้รับการบำรุงรักษาอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลสักเพียงใด ทุกโรงเรียนจะมีอาคารมาตรฐานที่แข็งแรงถาวร บริเวณโรงเรียนสะอาดร่มรื่นด้วยไม้ใหญ่น้อยนานาพรรณ มีรั้วรอบขอบชิด มีแหล่งสันทนาการสำหรับนักเรียน มีสนามเด็กเล่น และมีอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างครบครัน จึงไม่เป็นการแปลกเลยที่ในแต่ละปีนั้น โรงเรียนของอำเภอประโคนชัยจะต้องได้รับรางวัลประกวดโรงเรียนดีเด่นทั่วประเทศอยู่เป็นประจำทุกปี

นี่เป็นผลมาจากประชาชนชาวอำเภอประโคนชัยต่างให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการพัฒนาโรงเรียน การที่พวกเขามองเห็นคุณค่าและความสำคัญของโรงเรียนและการศึกษาอย่างยิ่งยวดเช่นนี้ ก็เพราะพวกเขาได้รับการปลูกฝังและชี้นำจากนักพัฒนาคนหนึ่ง ซึ่งได้ริเริ่มบุกเบิกการพัฒนาโรงเรียนมาเป็นเวลานานกว่า ๓๕ ปีแล้ว ผลงานและวิธีการทำงานของเขาได้รับการถ่ายทอดและถือเป็นต้นแบบของการพัฒนาทั้งในด้านนามธรรมและรูปธรรมในจังหวัดทางภาคอีสานสืบต่อมาจนทุกวันนี้

ท่านที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ

ครูเกษม พลวัน

ผู้มีผลงานด้านพัฒนาการศึกษาดีเด่นหลายประการ มูลนิธิและองค์กรหลายแห่งต่าง ยกย่องให้เป็นบุคคลตัวอย่างอยู่เสมอ ๆ

ประวัติและพื้นฐานครอบครัว

บรรพบุรุษของครูเกษม พลวัน ตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สืบต่อกันมาหลายชั่วคนแล้ว บิดามารดามีอาชีพทำนา ฐานะทางบ้านค่อนข้างยากจน ประกอบกับบิดามีบุตรมากถึง ๗ คน จึงทำให้การประกอบอาชีพเลี้ยงปากเลี้ยงท้องฝืดเคืองขึ้นไปอีก หันมาดูแลเพื่อนบ้านญาติพี่น้องก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่รู้หนังสือและไม่รู้ภาษาไทยเลย พูดแต่ภาษาพื้นเมืองมีเขมรและส่วยเป็นส่วนมาก ไม่มีใครให้ความสนใจที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านการศึกษา ไม่มีใครให้ความสนใจอย่างจริงจัง

ในวัยเด็กนั้น ครูเกษมก็ได้รับการศึกษามากับวัดอย่างกระต่อนกระแท่นจากโรงเรียนซึ่งไม่ชวนให้อยากไปเลย หลังคามุงจากไม่มีฝา กันหนาวกันร้อนก็ไม่ได้ ประกอบกับในช่วงเวลานั้น ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลออกพระราชบัญญัติสร้างเมืองหลวงใหม่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ชาวประโคนชัยถูกคัดเลือกเกณฑ์แรงงานมาช่วยสร้างเมืองเป็นจำนวนมาก ชาวไร่ลือว่าอดอยากล้มตายเป็นจำนวนมาก บิดาเกรงว่าครูเกษมจะถูกเกณฑ์ไปด้วย จึงพาหลบไปซื้อวัวที่ในเขตเขมรต่ำเป็นเวลานาน ๆ จนเป็นผลให้ขาดการเล่าเรียนอยู่ถึง ๒ ปี เมื่อการสร้างเมืองเพชรบูรณ์ล้มเลิกในเวลาต่อมา ครูเกษมก็กลับบ้านและเลี้ยงวัวอยู่ตามท้องทุ่ง

ครูเกษมนั้น เมื่อตอนเป็นเด็กเป็นคนที่มีความประพฤติเรียบร้อย ขยัน และเรียนดี ครูประจำชั้นที่สอนอยู่รักใคร่และมองเห็นแววรุ่งโรจน์ในอนาคต จึงไปตามมาจากท้องนาให้มาเรียนหนังสือต่อจนจบชั้นประถมปีที่ ๔ อันเป็นการศึกษามากับวัด

ปรากฏว่าสอบได้คะแนนดี ครูจึงขอร้องบิดาให้ส่งไปเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนประจำจังหวัด โดยอาศัยกินอยู่หลับนอนกับพระที่วัด ซึ่งก็ปรากฏว่าเรียนดี ความประพฤติเรียบร้อย เป็นที่รักใคร่ของครูและเพื่อนฝูงทุกคน

เมื่อจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ อายุ ๑๘ ปีแล้ว โรงเรียนได้คัดเลือกให้เข้ามาเรียนวิชาครูต่อที่โรงเรียนฝึกหัดครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แต่พ่อแม่ไม่ยินยอม ให้ออกไปช่วยทำนาซื้อวัวขายควายอันเป็นอาชีพต่อไป

เริ่มชีวิตครู

สมัยเมื่อ ๓๐ ปีเศษมาแล้วนั้น โรงเรียนต่าง ๆ ในอำเภอประโคนชัยยังไม่ได้มีการพัฒนาให้มีความเจริญงดงาม โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในถิ่นกันดารห่างไกลจากหมู่บ้านต่าง ๆ มาก ประชาชนตามหมู่บ้านก็ยากจนและมีความเป็นอยู่อย่างยากลำบากมาก จึงไม่มีใครให้ความสนใจต่อการศึกษารวมถึงมองเห็นคุณค่าความสำคัญของโรงเรียนสักเท่าใด

โรงเรียนต่าง ๆ จึงมีสภาพทรุดโทรม สร้างขึ้นแต่พอให้เป็นรูปร่าง คล้ายเพิงพัก หลังคามุงแฝก ไม่มีฝากระเบื้อง และไม่มีแสงสว่างแต่อย่างใด

อุปกรณ์การเรียนการสอนก็ไม่มีจะใช้ แม้แต่โต๊ะเก้าอี้ก็ไม่มีจะนั่งเรียน และที่สำคัญที่สุดก็คือขาดครู ครูต่างถิ่นสมัครมาอยู่ก็อยู่ได้ไม่นาน ทนความกันดารเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อนไม่ไหว ขอย้ายตัวเองหรือลาออกหมด

ครูเกษมเมื่อบิดาไม่อนุญาตให้เข้ามาเรียนวิชาครูในกรุงเทพฯ เขาก็รู้สึกเสียดายและเกิดสำนึกของความเป็นครูขึ้น เพียงแต่ได้เรียนจบชั้นมัธยมในตัวจังหวัดก็ทำให้เขารู้มากขึ้น เห็นมากขึ้น ฉลาดขึ้น พอที่จะมีทัศนะตัดสินใจว่าพ่อแม่ญาติพี่น้องของเขาอาจจนจริง ๆ ชาวบ้านก็เป็นคนโง่ ไม่รู้ภาษาไทย ไม่รู้หนังสือ ไม่สามารถจะพัฒนาตัวเองพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้นได้ เขาจึงควรอยู่อบรมสั่งสอนลูกหลานของชาวบ้าน เขาจึงตัดสินใจสมัครเข้าเป็นครูประชาบาลสอนที่โรงเรียนในหมู่บ้านทุรกันดาร แม้จะได้รับเงินเดือนเพียง ๒๐ บาทก็ตาม

เผชิญปัญหาและแก้ปัญหาเด็กขาดเรียน

ครูเกษมได้รับการบรรจุให้เป็นครูน้อยที่โรงเรียนบ้านเก็บ เขาเริ่มต้นชีวิตครูด้วยความกระตือรือร้น อยากสอน อยากแนะนำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เขาได้ไปพบเห็นมาจากในเมือง ให้กับเด็กบ้านป่าบ้านทุ่ง อยากให้เด็ก ๆ เรียนหนังสือเก่ง ๆ จะได้ไปเรียนในเมืองมาก ๆ จะได้คุยกันรู้เรื่องและสนุกสนาน

เมื่อไปถึงโรงเรียนอันแสนสัปรังเค เขาก็พบกับความผิดหวัง นักเรียนขาดเรียนกันเป็นจำนวนมาก ไม่ค่อยจะยอมมาโรงเรียน ความจริงสภาพเช่นนี้ก็เรื้อรังมาตั้งแต่สมัยเมื่อครูเกษมเป็นเด็กแล้ว แต่ไม่มีใครแก้ได้

เมื่อจะเป็นครูก็ต้องมีเด็กให้สอน จะต้องหาวิธีการที่จะมีเด็กนักเรียนให้ได้ ครูเกษมค่อย ๆ หาสาเหตุ แล้วก็พบว่าเด็ก ๆ ต้องเดินทางไกลระหว่างบ้านกับโรงเรียน หนทางไปมาก็ลำบาก เด็กนักเรียนที่มีใจห่อแทะอยู่แล้วก็หลบเข้าข้างทาง จีบบั้งจิบเขียดสนุกไปวันหนึ่ง ๆ ครั้นวันไหนมาถึงโรงเรียน จะเรียนอ่านเรียนเลขก็ไม่ทันเพื่อน เมื่อบทเรียนไม่ติดต่อกันครูก็สอนยาก

ครูเกษมได้พยายามหาวิธีการหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นโดยการอบรมสั่งสอน พูดจาปลอบโยน ใหรางวัล และแม้ที่สุดทดลองลงโทษก็ไม่ประสบผลสำเร็จ นักเรียนยังคงขาดเรียนมากอยู่อย่างเดิม

ในที่สุดเขาก็ค้นพบวิธีใหม่ เขาแต่งตั้งให้มีผู้นำกลุ่มในการเดินทางมาโรงเรียนและเดินทางกลับบ้าน โดยให้เด็กโตที่สุดของแต่ละหมู่บ้านเป็นหัวหน้า คอยไปชักชวนและคอยดูแลเด็กรุ่นน้องให้มาโรงเรียนพร้อมกัน หัวหน้าแต่ละคนจะมีธงสีต่าง ๆ กันผูกปลายไม้เป็นเครื่องหมาย และคอยให้สัญญาณกับพ่อแม่ว่าแถวนักเรียนมาแล้ว

ด้วยวิธีนี้เด็ก ๆ จึงรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย และรู้สึกสนุกสนานที่ได้มีเพื่อนมาโรงเรียน
พร้อม ๆ กัน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมานักเรียนก็ขยันมาโรงเรียนมากขึ้น จนเกือบจะไม่มีใครขาด
เรียนเลย

วิธีง่าย ๆ แต่ให้ผลทางด้านปฏิบัตินี้ ได้ถูกนำมาเป็นแบบอย่างทั่วอำเภอประโคนชัย
และในที่สุดก็แพร่หลายไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ในเขตจังหวัดภาคอีสานหลายต่อหลายแห่ง และ
ถือปฏิบัติมาจนทุกวันนี้

รับหน้าที่เป็นครูใหญ่

ครูเกษมเป็นครูน้อยอยู่เพียง ๕-๖ ปี ในขณะที่เป็นครูน้อยนั้น เขาทำการสอนด้วย
ใจรัก ด้วยจิตมุ่งมาดจะให้ลูกศิษย์ของเขาเรียนให้เก่ง เรียนให้ดี และมีโอกาสไปเรียนในเมือง
ในชั้นสูง ๆ ซึ่งก็ปรากฏว่าความรักและความเอาใจใส่ที่เขาทุ่มเทลงไปนั้น ลูกศิษย์ของเขา
รับไว้อย่างเต็มที่ ปรากฏว่าลูกศิษย์ของเขาเรียนเก่งจริง ๆ สอบแข่งขันชิงทุนในระดับอำเภอ
ระดับจังหวัด ได้รับทุนดึกเรียนดีเป็นประจำทุกปี จนเป็นที่ร่ำลือในความตั้งใจสอนของครูเกษม

จากการเป็นครูน้อยที่มีผลงานดีเด่น เขาจึงได้รับแต่งตั้งให้ย้ายไปเป็นครูใหญ่ที่โรงเรียน
บ้านโคกยาง ซึ่งก็มีสภาพไม่ผิดกับโรงเรียนเดิมของเขามากนัก

เสียสละเสียก่อนแล้วจะได้ความศรัทธาและความสามัคคี

กิตติศัพท์การสอนนักเรียนจนสอบได้ทุนตลอดของครูเกษมมาถึงบ้านโคกยางนานแล้ว
เมื่อมีข่าวจะย้ายมา ชาวบ้านก็ตั้งตารอและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ

โรงเรียนบ้านโคกยาง หลังคามุงแฝก เสาใช้ไม้ทูปเปลือก ไม่มีโต๊ะเรียน ไม่มีม้านั่ง
เช่นเคย มีนักเรียนตามบัญชีเรียกชื่อเกือบ ๑๐๐ คน แต่มีมาโรงเรียนไม่ถึงครึ่ง

เมื่อเห็นสภาพอันแสนจะทรุดโทรมของโรงเรียน ครูเกษมก็เริ่มคิดที่จะปรับปรุงให้มี
สภาพดีขึ้น ครั้นจะรอมงบประมาณจากทางราชการก็คงต้องรออีกนาน แต่ถ้าได้รับความ
ช่วยเหลือจากชาวบ้าน การพัฒนาโรงเรียนก็ต้องสำเร็จ

แต่ก่อนที่ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือกันนั้น เราต้องมีผลงานเป็นประจักษ์พยานแห่งความ
พยายามเสียก่อน

ครูเกษมและครูน้อย ๒ คนได้เริ่มต้นเรียกร้องความศรัทธาจากชาวบ้านด้วยการลงมือ
ทำงานง่าย ๆ ก่อน เมื่อเลิกสอนหนังสือก็พากันไปตัดไม้ที่ทางการไม่หวงห้ามมาทำกระดานหก
กระดานสั้น ให้เด็กนักเรียนเล่นหลายต่อหลายอัน เขากับภารโรงออกไปตัดไม้มาทำรั้วโรงเรียน
ช่วยกันปรับสนาม ครูและนักเรียนช่วยกันลงมือทำอย่างสนุกสนาน มิชามินานชาวบ้านก็ค่อย ๆ
ออกมาให้ความร่วมมือด้วย

เขาตระหนักดีว่า การศึกษาเท่านั้นที่จะพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้านไม่ให้ล้าหลังได้

และการศึกษาจะต้องอาศัยโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ เขาจะต้องทำให้ชาวบ้านมองเห็นความสำคัญของโรงเรียนจึงจะได้รับความช่วยเหลือ เขาได้นัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน ชี้แจงและชักชวนให้ชาวบ้านมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของโรงเรียนว่า โรงเรียนนั้นเป็นสมบัติร่วมกันของทุกคน ซึ่งลูกหลานของพวกเราเองเท่านั้นที่จะมาอาศัยเป็นที่ศึกษาเล่าเรียน มาเล่นกับเพื่อนฝูง และเป็นแหล่งอบรมให้เป็นเด็กดี การปรับปรุงโรงเรียนให้ดีกว่าเก่าเป็นการช่วยเหลือลูกหลานของแต่ละคนนั่นเอง

เมื่อได้ชี้แจงแก่ชาวบ้านทั่วไปแล้ว ครูเกษมก็เริ่มเข้าหาชาวบ้านแต่ละคนที่คาดว่าพอจะมีกำลังความสามารถพอที่จะให้ความช่วยเหลือโรงเรียนได้ เขาได้พยายามใช้คำพูดที่อ่อนหวาน และมีเหตุผล ชี้ให้ชาวบ้านมองเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเสียสละร่วมมือกันลงมือลงแรงสร้างโรงเรียนขึ้นมา โดยที่ครูเองก็ลงมือช่วยกันพัฒนาด้วย ทำให้ชาวบ้านเห็นเป็นตัวอย่างของความเสียสละและเกิดความนับถือศรัทธาในตัวเองยิ่งขึ้น จึงเริ่มให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

ผลจากความร่วมมือของชาวบ้านโดยมีเขาเป็นผู้นำทำงานอย่างอดทน ในที่สุดชาวบ้านก็ช่วยกันบริจาคเงินซื้อที่ดินให้โรงเรียนเพิ่มขึ้นอีก ๖ ไร่ มีอาคารเรียนเพิ่มขึ้นอีก ๒ ห้อง บ้านพักครู ๑ หลัง มีรั้วไม้รอบโรงเรียน และมีเขื่อนกั้นน้ำท่วม ทั้งนี้โดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณของทางราชการแต่ประการใด

พลังชาวบ้าน

ว่ากันว่าจริงแล้วชาวบ้านประโคนชัยทุกคนต่างก็ใฝ่ดีเหมือนชาวอีสานอื่น ๆ แต่เขาขาดคนที่จะชี้แนะทางความคิด เขาไม่ทราบว่าการพลังสามัคคีที่มีอยู่นั้นจะเอาไปทำอะไรดีจึงจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ครูเกษมเป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านโคกยางอยู่ ๕ ปี พัฒนาโรงเรียนได้ดีพอสมควร โรงเรียนพัฒนาจากหลังคามุงแฝกเป็นมุงสังกะสี แล้วก็มุงกระเบื้อง อาคารเสาไม้ทูปเปลือกก็กลายเป็นอาคารไม้จริง ถาวรงดงาม เด็ก ๆ ก็มาเรียนกันสม่ำเสมอ สอบแข่งขันได้รางวัลชนะเลิศเป็นปกติ

เมื่อไปประชุมที่อำเภอประโคนชัยวันหนึ่ง นายอำเภอแจ้งให้ทราบว่า พระและราษฎรตำบลวัดแจ้งพากันมาร้องเรียนหลายครั้งแล้ว ตำบลนั้นโรงเรียนอาศัยศาลาวัดไม่มีอาคารเรียน ทางราชการก็ไม่มียงบประมาณใด ๆ จะไปสร้างให้ เมื่อทางราชการไม่สร้างให้ชาวบ้านก็ไม่ทำอะไร ขอให้ย้ายครูเกษมไปเป็นครูใหญ่ที่นั่น นายอำเภอนั้นเห็นด้วยมานานแล้ว และขอให้ย้ายไปทันที

การมาเริ่มต้นใหม่ที่โรงเรียนวัดแจ้ง บ้านประโคนชัย สภาพทั่ว ๆ ไปสาหัสกว่าโรงเรียนบ้านโคกยาง เริ่มตั้งแต่ไม่มีอาคารเรียน ต้องอาศัยศาลาวัดเก่า ๆ ฝุ ๆ เล็กและคับแคบ แต่มี

นักเรียนตั้ง ๒๐๐ คน ไม่มีที่ดิน ไม่มีโต๊ะเรียนม้านั่ง ไม่มีกระดานดำ แม้กระทั่งระฆังตีบอกเวลา ก็ต้องเอาจอมมาแขวนตีพอเป็นสัญญาณเข้าเรียนหรือเลิกเรียน

ที่ร้ายที่สุดก็คือวัดเจ้านั้นไม่มีกุฏิพระ

ดู ๆ งานที่มารับหน้าที่ใหม่คงจะเหน็ดเหนื่อยมิใช่น้อย แต่ครั้นมองไปรอบ ๆ ครูเกษม ก็พบว่า ชาวบ้านเตรียมพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ แต่เขาหยิบฉวยอะไรไม่ถูก

งานปลูกฝังความสามัคคีร่วมกันทำงาน

เศรษฐกิจของชาวบ้านยังไม่สู้ดีนัก จะทำงานใหญ่ก็จะหนักแรงเกินไป งานเริ่มต้นจึงเป็นงานปลูกฝังความสามัคคีร่วมกันทำงาน

ในการประชุมครูที่อำเภอ ครูเกษมขอร้องเพื่อนครูให้ช่วยออกเงินซื้อตะปู ชื้อบานพับ จะมาสร้างโต๊ะเรียนม้านั่งให้เด็ก ได้เงินมา ๕๐๐ บาท ครูเกษมเอามาจดประกาศบนกระดานดำ อย่างเปิดเผย แล้วก็เข้าพบผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านอาสานำเรียไรชาวบ้านสมทบ บ้านที่มีอันจะกิน ก็บริจาคมากบ้างน้อยบ้าง ครูก็จดไว้ บางบ้านบริจาค ๑ บาท ๒ บาท ก็จดไว้ละเอียดลออ ได้เงินถึง ๑,๐๐๐ บาท บ้านใดไม่มีเงินก็อาสาออกแรงมาช่วยตัดไม้ทำโต๊ะเรียน ม้านั่ง ทั้งครู และชาวบ้านช่วยกันคนละไม้คนละมือ ในที่สุดก็ได้โต๊ะเรียนม้านั่งถึง ๘๐ ชุด ได้กระดานดำ พอที่จะใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน ไม่ขาดแคลนต่อไป

ความสำเร็จต่าง ๆ นี้ครูเกษมยกให้เป็นผลงานของชาวบ้าน พอถึงวันพระ คนมาทำบุญ กันมาก ครูเกษมก็เชิญนายอำเภอมารับมอบสิ่งของ ประกาศให้ทราบถึงความเสียสละของ ชาวบ้าน ใครออกแรงใครออกเงินจดจำแนกไว้และประกาศในที่เปิดเผย ชาวบ้านที่พอจะมี กำลังทางเศรษฐกิจแต่ยังเห็นแก่ตัวอยู่เสียสละเงินคนละบาทสองบาทรู้สึกอับอายที่จ่ายน้อยไป ก็ขอสมทบให้มากขึ้น

คนทำดีดินฟ้าอากาศก็เป็นใจ

ในปีต่อ ๆ มาดินฟ้าอากาศดูจะเป็นใจ ฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านปลูกข้าวได้ผลดี ทุกบ้านติดต่อกันหลายปี ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น หลวงพ่อเตี๋ยและครูเกษมเห็นว่าถึงเวลา ที่จะสร้างโรงเรียนหลังใหม่ขึ้น จึงจัดงานฉลองวัดขึ้นเพื่อหาเงินสร้างโรงเรียน จัดให้มีการละเล่น สนุกสนาน มีมวย มีลิเก รำวง หมอลำ มวยก็เอาครูนั้นแหละขึ้นไปต่อย ลิเกก็ครู หมอลำก็ชาวบ้าน สนุกสนานกันไปในขอบเขต ได้เงินบริจาคเข้าวัดถึง ๓๐,๐๐๐ บาท หลวงพ่อเองเสียสละถึง ๑,๒๐๐ บาท ครูและชาวบ้านคนละ ๕๐ บาท ๑๐๐ บาท สมทบแล้วก็ได้ทุนทรัพย์เพียงพอที่จะสร้างโรงเรียนและซื้อที่ดินเพิ่มเติม

ในสมัยนั้นไม้ในป่าหลายชนิดยังไม่เป็นของหวงห้าม ครูเกษมและหลวงพ่อก็ขออนุญาต ทางราชการให้ถูกต้อง เมื่อได้รับอนุญาตแล้วก็พากันไปตัดไม้ซีกลากมาทำเสาโรงเรียน ทำรั้ว

ทำพื้นกระดาน ฝาโรงเรียน ชาวบ้านมาออกแรงช่วยถึง ๓๐๐ คน ในที่สุดก็ได้โรงเรียนหลังใหม่ ขนาดใหญ่ ๑ หลัง บ้านพักครู ๒ หลัง โดยไม่ต้องใช้งบประมาณของทางราชการเลย

ทำดีมีคนช่วย

ครูเกษมนั้นมีปณิธานมั่นคงในการส่งเสริมการศึกษา หมู่บ้านในอำเภอประโคนชัย อีกหลายแห่งมีประชากรมาก ได้ออกแนะนําให้ร่วมมือกันสร้างโรงเรียนสำหรับลูกหลานของพวกเราเองด้วยวิธีการที่ทําสำเร็จมาแล้วจากโรงเรียนบ้านโคกยาง โรงเรียนบ้านประโคนชัย เป็นโรงเรียนที่ครูเกษมลงแรงช่วยปรับปรุงก่อสร้างถึง ๔๗ แห่ง

ในแต่ละแห่งใช้วิธีการยกความดีให้ชาวบ้าน จารึกชื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้สร้างแก่ผู้บริจาค ครอบถ้วนทุกคน เช่น การชักชวนให้สร้างรั้วคอนกรีตรอบ ๆ โรงเรียน ใครมีจิตศรัทธาสราง ส่วนไหนก็จารึกชื่อไว้ที่ตรงนั้น ชาวบ้านเต็มใจที่จะบริจาคประตูโรงเรียน เสาไม้ กระดานดํา ล้วนแต่เป็นอนุสรณ์แห่งความภาคภูมิใจของเขาและของลูกหลานสืบไปในอนาคต

เขามิได้ฉกฉวยความสำเร็จนั้นเป็นความดีของตนเอง แต่ความสำเร็จเหล่านั้นเป็นผล มาจากความช่วยเหลือของชาวบ้านทั้งสิ้น

การส่งเสริมและพัฒนาเด็ก

ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ครูเกษมพยายามใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอน ให้เด็ก ได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความกล้าและมีโอกาสแสดงออกซึ่งความสามารถของตนให้มากที่สุด เด็กของเขาเรียนดี ประพฤติดี สมัครเข้าสอบแข่งขันชิงทุนเด็กฉลาดและทุนอื่น ๆ ทั้งระดับอำเภอ และจังหวัดได้เป็นประจำทุกปีไม่เคยขาด

ความยุติธรรมในด้านการปกครอง

ในฐานะผู้บังคับบัญชา ครูเกษมได้รับการยกย่องจากเพื่อนครูน้อยได้บังคับบัญชาว่า เป็นผู้ทรงความยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ครูทุกคนเต็มใจทำงาน รับฟังคำแนะนำจากครูเกษมด้วยความเต็มใจ และตั้งใจทำงานอย่างดี จนกระทั่งได้รับรางวัลประกวดครูดีเด่นเป็นประจำอีกเช่นกัน

ผลตอบแทนการทำความดี

ผลจากความขยันหมั่นเพียร ความตั้งใจจริง และความเสียสละความซื่อสัตย์สุจริตเป็น อเนกประการของเขา นอกจากจะได้รับความเคารพนับถือจากบุคคลทั่วไปแล้ว ทางราชการ ก็มองเห็นคุณค่าในความสามารถของเขา ครูเกษมได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานกลุ่มครู ประธาน ลูกเสือชาวบ้าน และหัวหน้ากลุ่มอื่น ๆ อีกมาก

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เขาได้รับแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านประโคนชัยอำเภอยางชุมน้อย ซึ่งเป็นโรงเรียนชั้นนำของอำเภอประโคนชัย

และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เขาได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอประโคนชัยรับผิดชอบด้านการพัฒนาการศึกษาทั่วทั้งอำเภอมานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ครูเกษม พลวัน ทำงานเสียสละเพื่อคนส่วนใหญ่มาโดยตลอด เขารู้ว่าการทำความดีนั้นจะต้องได้รับผลดีตอบแทนเป็นที่แน่นอนไม่ต้องสงสัย เขาได้รับความรักความนับถือจากชาวบ้านนั้นเป็นเรื่องธรรมดาตามองเห็นได้ แต่ความดีที่ครูเกษมมองไม่เห็นสัมผัสไม่ได้และมีได้นึกฝันไว้ก่อนก็คือ ลูกทุกคนของครูเกษมเป็นคนดี

จากครูที่จนจริง ๆ ความรู้น้อยจริง ๆ อยู่ห่างไกลเมืองหลวงและตัวจังหวัด เรียกว่าอยู่บ้านป่าเมืองเถื่อน เรียกว่าอยู่ในถิ่นคนโง่ ความปรารถนาสุดยอดของผู้เป็นพ่อไม่มีอะไรจะสูงส่งไปกว่าอยากเห็นลูกมีอนาคตเป็นเจ้าคนนายคน การทำความดีของครูเกษมก็เพื่อให้บรรลุลความปรารถนาอันนี้

ความดีที่ตอบแทนครูเกษมทันตาเห็นก็คือ บุตรคนโตของเขาเรียนจบปริญญาโทด้านการปกครอง รับราชการเป็นปลัดอำเภออยู่ทุกวันนี้ คนที่ ๒ จบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คนที่ ๓ จบรัฐศาสตร์ คนที่ ๔ จบวิศวกรรมศาสตร์ และคนเล็กสุดกำลังเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุกคนเป็นคนดีและมีอนาคต เขาเชื่อในผลกรรมว่าทำดีต้องได้ดีทำชั่วต้องได้ชั่ว หากทำชั่วผลแห่งความชั่วถ้าไม่ได้แก่ตนเองก็จะไปตกแก่ลูกหลานเป็นที่แน่นอน

ครูเกษมชอบส่งเสริมให้สร้างโรงเรียน เขามีส่วนผลักดันให้ชาวบ้านช่วยกันสร้างโรงเรียนถึง ๙๔ แห่ง หลายแห่งไม่ต้องใช้งบประมาณของทางราชการเลย บางแห่งชาวบ้านออกแรงงานและออกเงินสมทบ

เขาได้รับยกย่องจากมูลนิธิปอเต๋อ อังศุสิงห์ ให้เป็นคนไทยตัวอย่าง สาขาการพัฒนาการศึกษาประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้พิจารณาและยกย่องให้

นายเกษม พลวัน

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการสังคม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นเกียรติประวัติสืบไป

นายเกษม พลวัน

นายเกษม พลวัน หัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอประโคนชัย
จังหวัดบุรีรัมย์

อาคารเด็กเล็กของโรงเรียนบ้านประโคนชัย (อำนวยการราษฎร์วิทยาคาร) ซึ่งนายเกษมได้เป็นผู้นำพ่อค้า ประชาชน จัดหาทุนแล้วดำเนินการ
ปลูกสร้างโดยไม่ได้ใช้เงินงบประมาณของทางราชการ สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒

ชุมชนประตู่และรั้วโรงเรียนบ้านประโคนชัย ที่นายเกษมได้ขอความร่วมมือจากพ่อค้า ประชาชน ให้ช่วยกันสละทรัพย์เป็นช่อง ๆ แล้วดำเนินการก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยไม่ได้ใช้เงินงบประมาณของทางราชการเลย หากสังเกตให้ดี จะเห็นมีชื่อผู้บริจาคติดไว้เป็นช่อง ๆ จนครบทุกช่อง

หอประชุมโรงเรียนบ้านประโคนชัย ได้จัดหาเงินและวัสดุจากพ่อค้า ประชาชน แล้วร่วมมือกันดำเนินการก่อสร้างตามแบบหอประชุม กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยไม่ได้ใช้เงินงบประมาณของทางราชการ สร้างปี พ.ศ. ๒๕๑๔

ผู้ใหญ่กำพล พันธุ์ทอง

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาชนบทและชุมชน

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗

หมู่บ้านดงบังเมื่อ ๓๐ ปีที่ผ่านมา เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างไกลความเจริญของจังหวัด ในภาคอีสาน แผ่นดินแห้งแล้งแตกกระแหง ขาดน้ำ ขาดความชุ่มชื้น ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม หากบหาเขียด ผักหญ้าเลี้ยงชีวิตตามยถากรรม ทุกคนฝากท้องไว้กับน้ำฟ้า มีน้ำฝนก็ทำนาปลูกข้าว จับปลา จับบั้งตามท้องนา ประทับชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ

ชาวบ้านดงบังรวมกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน ประมาณ ๗๐ หลังคาเรือน บ้านช่องที่อยู่อาศัยปลูกกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวด ร่วงโรยไปตามกาลเวลา แต่ก่อน ๆ แผ่นดินก็ไม่วิปริตเช่นนี้ยังมีป่าไม้ มีน้ำพอกำนา มีของป่าพอประทังชีวิต

หลายปีติดต่อกันมา ดินฟ้าอากาศวิปริต ฝนฟ้าตกห่างขึ้น บางปีถึงกับประสบภัยแล้งติด ๆ กัน ข้าวกล้าในนาที่ปลูกไว้กำลังเขียวระบัดใบ อยู่ ๆ น้ำก็เหือดไปเฉย ๆ ต้นข้าวยืนต้นเน่าตายไปต่อหน้าต่อตา ครั้นพอจะมีน้ำฝนตกเพียงนิดหน่อยเพราะเกิดมรสุม น้ำก็ไหลบ่ารุนแรงท่วมไร่นาสาโท พัดเปิดไถควายหล่นลอยไปตามน้ำ บ้านเรือนพังพินาศติด ๆ กันมาหลายครั้งเพิ่มทุกข์ยาก สร้างความแร้นแค้นขัดสนให้มากขึ้น

ชาวหมู่บ้านดงบังก็พอจะรู้ต้นเหตุของน้ำท่วมและภัยแล้ง เพราะมีการตั้งโรงเลื่อยตัดไม้ทำลายป่ากันที่ต้นน้ำลำธาร นั่นเอง

กิจกรรมหลักของชาวบ้านดงบังจึงเป็นไปอย่างปกติสามัญธรรมดา นาล่มภัยแล้ง ไม่มีอะไรทำก็ออกเบียดเบียนเพื่อนบ้าน เล่นโบก เล่นการพนัน ตีไก่ กินเหล้าเมาสุรา ท่องเที่ยวดูมอลำ ปล่อยชีวิตให้พอลืมทุกข์ไปตามยถากรรม

นายกำพลสมาชิกใหม่ของหมู่บ้าน

นายกำพลเป็นคนตำบลน้ำปลีกเช่นเดียวกัน มาได้ภรรยาที่หมู่บ้านดงบังเมื่ออายุได้ ๒๕ ปี ด้วยความที่เป็นคนหน้าใหม่และเป็นคนไผ่ตีมาโดยตลอด ชีวิตวัยหนุ่มได้ท่องเที่ยวเห็นความเจริญมาหลายหมู่บ้าน ได้รับความอดอยากความแห้งแล้ง ยิ่งเห็นเพื่อนบ้านมั่วสุมเล่นโบก เล่นการพนันกัน ที่จนอยู่แล้วยิ่งจนหนักขึ้นไปอีก เป็นการเบียดเบียนกันเองแท้ ๆ เขาเกิดความเบื่อหน่ายสลดหดหู่ หมายมาดที่จะสร้างเนื้อสร้างตัว สร้างครอบครัวโดยไม่ข้องแวะกับอบายมุข

คนอีสานนั้นมีความคิดทะเยอทะยานฝังอยู่ในสายเลือด อยากเป็นใหญ่เป็นโต อยากกันร่วมเป็นพญา วิธีที่จะเป็นใหญ่มีชื่อเสียงง่าย ๆ ก็ทำได้ ๒ วิธี วิธีหนึ่งก็ออกบวชมุ่งหน้าเข้ากรุงเทพฯ ศึกษาเล่าเรียนจนเติบโตใหญ่ได้เป็นเจ้าคุณ หากไม่บวชก็ออกผจญกรรมเพื่อความอยู่รอดโดยรับจ้างถีบสามล้อรับคนโดยสาร ใครเป็นใหญ่ได้เป็นเจ้าคุณก็ได้รับการยกย่องมีหน้ามีตา ใครที่วาสนาน้อยก็ถีบสามล้อจนกว่าจะหมดแรง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ร่ำรวยขึ้นมาได้

นายกำพลตกลงใจที่จะไม่ไปผจญกรรมเช่นเขาอื่น จะใช้ชีวิตแรงกายฝังตัวตายอยู่ที่นี้จะไม่หนีหายไปไหน เมื่อจะต้องใช้แรงงานเยี่ยงกรรมกรก็จะใช้ในบ้านของเรา เอาแรงงานชนะความขาดแคลนให้จงได้ คนอีสานนั้นเป็นคนมีคุณธรรมนับถือคนดี เชื่อฟังเคารพยำเกรงคนเก่ง ยิ่งคนมีวิชาความรู้ อยู่ในศีลในธรรม ขยันทำกิน ไม่เล่นการพนันมั่วสุมอบายมุข ชาวบ้านจะถือว่ามีความประพฤติผิดไปจากชาวบ้านทั่วไป จะได้รับการยกย่องนับถือ

การปฏิบัติตนเช่นนี้เป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องของคนมีศีล ทำได้ไม่ยาก นายกำพลจะเรียกร้องและสร้างความเคารพนับถือด้วยคำสอนของพระพุทธองค์ง่าย ๆ

ทำงานหนัก พัฒนาตนเอง เรียกร้องความเลื่อมใสจากชาวบ้าน

เมื่อได้ข้อสรุปสอนใจง่าย ๆ ไม่ลึกซึ้งอะไรนัก นายกำพลก็ให้สัจจะกับตนเองทันที การพนันและอบายมุขเป็นหนทางเสื่อม เป็นหนทางฉิบหาย เราจะไม่เฉียดใกล้ พระก็เทศน์สอนว่าคนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร ดังนั้น ความขยันขันแข็งจะต้องเป็นบ่อเกิดแห่งโภคทรัพย์ โภคทรัพย์เป็นบ่อเกิดแห่งความผาสุก หากปฏิบัติ ๒ ประการนี้ได้ จะได้ทั้งความเคารพนับถือและล่วงทุกข์เพราะพ้นความจนได้

แรก ๆ นายกำพลก็ทำงานอย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้คิดร่ำรวยกว้างไกลนัก คิดแต่จะเอาชนะความจนด้วยการทำงานหนัก ดันตี ๔ ก็ออกไปทำแปลงนา ไถคราดเก็บเกี่ยวข้าวกล้าในนาว่างจากฤดูทำนา ก็ซ่อมแซมบ้านเรือน เลี้ยงไก่ปลุกผักปลูกไม้ผลไปตามเรื่อง เพื่อนบ้านมาชวนไปเล่นโบก ตีไก่ ท่องเที่ยว ดูนางรำ นายกำพลก็ปฏิเสธ ทั้ง ๆ ที่ภรรยาของนายกำพลก็เป็นหมอลำเสียงดี มีเจ้าภาพมาชวนมาหาไปออกงานอยู่บ่อย ๆ ได้เงินบ้างไม่ได้บ้าง นายกำพลก็มีได้สนใจ ช่างงานใดที่มีการรำการร้องของภรรยานายกำพลก็จะไม่ไปด้วย

ช่วยกันทำงานพอได้เงินได้ทองเก็บออมพอจะซื้อลูกควายได้ ก็ซื้อมาเลี้ยงทั้งตัวผู้ตัวเมีย ผสมพันธุ์กันเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ

งานในไร่นามีไม่มากนัก ทำไปก็หมด แต่ด้วยความที่เป็นคนไม่นิ่งเฉย นายกำพลก็ออกช่วยเพื่อนบ้านตกกล้าทำนาเกี่ยวข้าวเป็นการเอาแรงกันไว้ และเป็นการสร้างไมตรีระหว่างชาวบ้านด้วย

ชุดสระน้ำทำลายความแห้งแล้ง

ชาวอีสานต้องรอน้ำ มีบ่อน้ำเก่าแก่อยู่ในวัดสำหรับพระใช้อาบใช้ฉัน เหลือกก็แจกญาติโยม ชาวบ้านต้องไปจับกลุ่มกันรอน้ำซึม กว่าจะได้แต่ละถังแต่ละหาบก็ต้องใช้เวลา นาน ยิ่งชาวบ้านเพิ่มจำนวนมากขึ้น น้ำก็ขาดแคลน ต้องใช้เวลารอน้ำข้ามคืนกันบ่อยเข้า

นายก้าพลคิดว่าจะรอน้ำซึมรอน้ำฟ้าคงจะไม่ได้ อยากได้อะไรก็ต้องใช้น้ำพักน้ำแรง น้ำเหนือของตนเอง จะต้องกลั่นเหืองมาเป็นน้ำสำหรับปลูกเมียให้จงได้

นายก้าพลทดลองขุดบ่อน้ำในที่นาของตนเอง จะมีตาน้ำหรือเปล่านั้นไม่รู้ แต่ผู้เฒ่าผู้แก่ สั่งสอนไว้ว่า ที่ดินตรงไหนปลูกกล้วยออกเครือขุดบ่อจะได้ น้ำ

ที่ปลายไร่มีตงกล้วย นายก้าพลปลูกไว้เมื่อหลายปีก่อน น่าจะลองดู แต่คน ๆ เดียวขุดบ่อ ก็คงจะได้ความลึกความกว้างจำกัด นายก้าพลจึงใช้วิธีเอาแรงกับชาวบ้าน ไปช่วยเขาทำนา ช่อมั่วบ้านได้แรงงานพอสมควร วันหนึ่งชาวบ้าน ๕-๖ หลังคาเรือนก็มาช่วยขุดบ่อได้ความ กว้างความยาวตามต้องการ

คำคนโบราณพูดไว้จริงเสมอ เพราะเป็นคำพูดของคนที่มีประสบการณ์มาก่อน ที่ได้ ปลูกกล้วยออกเครือที่นั่นขุดบ่อเก็บกักน้ำได้ เพราะกล้วยจะออกเครือในที่ที่มีดินเหนียวเท่านั้น นายก้าพลขุดบ่อในบริเวณดินเหนียวป้องกันน้ำซึมได้ เมื่อฝนตกลงมาน้ำก็ขังเต็มบ่อ พอกิน พอใช้ตลอดปี ช้ามี่เหลือแจกจ่ายให้ชาวบ้านได้ใช้ได้อาบกิน รวมทั้งวัวควายสัตว์เลี้ยงด้วย รอบ ๆ บ่อก็ปลูกมะละกอ ปลูกพริก ปลูกกระถิน ปลูกสมุนไพรร ปลูกกระเทียม ครอบครว้ไคขาดแคลน มาเก็บมากินมาใช้ นายก้าพลก็ได้ห้ามหวง ช้าชักชวนด้วยใจกว้าง แนะนำให้เก็บเงินเก็บทอง ที่หาได้ อย่าใช้จ่ายไปกับสิ่งของที่พวกเราพอมีแบ่งปันกันได้

ด้วยเมตตาจิตของนายก้าพล ความโอบเอื้ออารี ความขยันขันแข็ง เมื่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านว่างลง ชาวบ้านจึงเรียกร้องและพากันเลือกให้นายก้าพลเป็นผู้ใหญ่บ้านนับแต่บัดนั้นมา

ยุทธวิธีสามประสาน บ้าน—วัด—โรงเรียน (บวร) ใช้ผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านเป็นตัวนำ ความคิด

เมื่อได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน หน้าที่และความรับผิดชอบก็เกิดขึ้น ผู้ใหญ่กับสมภาร เป็นผู้นำในทางสังฆมัญญาบารมี ครูใหญ่อีกคนหนึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านเลื่อมใส เพราะเป็นคนอ่านมากรู้มาก มีความรู้วิชาการสมัยใหม่ ผู้ใหญ่เข้าพบสนทนาร่ำเรียนวิชาการใหม่ ๆ จาก ครูใหญ่ ปรีกษาหาหรือปัญหาทำกินปัญหาปากท้องของชาวบ้านเสมอ ๆ ครูใหญ่จึงเป็นผู้ชี้แนะ ความรู้ด้านเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน

เมื่อปรึกษากันทั้ง ๓ คน บ้าน—วัด—โรงเรียน ก็ได้ข้อสรุปว่า ในเรื่องเศรษฐกิจการ ทำกิน หมู่บ้านของเราต้องมึน้ำให้มาก ถ้ามีน้ำจะทำนา จะเลี้ยงควาย จะปลูกผักสวนครัว ก็ยอม

ทำได้ แต่การจะมีน้ำก็ต้องมีคนช่วยกันขุด คนขุดต้องมีคุณธรรม ต้องเสียสละ ต้องเอาแรงกัน ต้องสามัคคีกัน คนจะล่องทุบกี้ได้เพราะความเพียร หมู่บ้านจะไม่ขาดแคลนน้ำก็ต้องอาศัยความเพียร มีความเพียรแต่ปาก มีความเพียรอยู่ในใจก็ไม่มีประโยชน์ ไม่เกิดบ่อน้ำขึ้นมาได้ ต้องลงมือขุดกันจริง ๆ จะเอาคนที่ไหนมาขุด ก็ต้องคนในหมู่บ้านของเรา อย่าไปหวังพึ่งคนอื่น ถ้าพึ่งตนเองก็ลงมือขุดบ่อก็ได้น้ำตั้งแต่บัดนี้

เมื่อได้ข้อสรุปดังนี้ บ้าน-วัด-โรงเรียน จึงตั้งเป็นหลัก “บวร” ขึ้น แบ่งงานกันทำ ครูใหญ่สอนนักเรียน พุดเร่เร้ากับพ่อแม่ถึงประโยชน์ของน้ำจะให้ผลทางเศรษฐกิจอย่างไร ท่านสมภารเทศน์ถึงอานิสงส์ของความสามัคคีร่วมใจกันเสียสละแรงงานช่วยกันขุดบ่อน้ำประจำที่นาของแต่ละครอบครัว ผู้ใหญ่ก็เรียกประชุมลูกบ้านเอาแรงกันขุดบ่อเก็บกักน้ำ เหมือนบ่อน้ำของบ้านผู้ใหญ่ซึ่งเห็นเป็นตัวอย่างอยู่แล้ว

ชาวบ้านไม่มีทางหลีกเลี่ยง ถูกคนดีต้อนไปในทางที่ดี ทำงานในทางที่เป็นประโยชน์ ไม่มีข้อกังขาสงสัย ผู้ใหญ่ก็ได้ขุดบ่อน้ำเพื่อตนเอง แต่เพื่อลูกบ้าน มีหน้าขำลงมือขุดให้เห็นเป็นตัวอย่าง งานหนักอยู่ที่ไหนผู้ใหญ่ก็อยู่ที่นั่น ยิ่งวัดยิ่งโรงเรียนก็ได้ประโยชน์ในทางตรง มีแต่เสียงหัวเราะหัวให้อย่างผาสุกของชาวบ้าน มองเห็นหนทางดีงามเบื้องหน้า ชาวบ้านจึงพร้อมที่จะออกแรงเหน็ดเหนื่อย ต่างแยกย้ายกันเอาแรงขุดบ่อน้ำประจำที่นาของตนอย่างน้อยครอบครัวละ ๑ บ่อ เมื่อฝนตกลงมาซ้ำแล้วซ้ำอีก ดินกันบ่อที่เคยขวกเป็นดินทรายก็จับตัวกันแน่นเข้าเก็บกักน้ำไว้ได้ แล้วก็ใช้บริเวณรอบ ๆ ขอบบ่อน้ำ ปลูกมะละกอ กล้าย มะม่วง กระถิน มะขามหวาน พริก มะพร้าว ตามอย่างบ่อน้ำของผู้ใหญ่

บัดนี้หมู่บ้านดงบังมีบ่อน้ำ ๑๐๐ กว่าบ่อ เก็บกักน้ำไว้เพียงพอที่จะอาบกิน เลี้ยงสัตว์ และเหลือพอที่จะทำการเกษตร ปลูกผัก ปลูกพริก เก็บกินเก็บขายได้ ไม่ขาดแคลนต่อไปอีกแล้ว

นี่คือคุณประโยชน์ของความสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ต้องมีผู้นำก่อน ผู้นำต้องเสียสละให้ชาวบ้านเห็นและนำทำงาน งานจะต้องเป็นเนื้อเป็นหนัง มีผลทางเศรษฐกิจ เมื่อทำได้ดังนี้ชาวบ้านจึงจะให้ความร่วมมือ

วิธีการทำปุ๋ยหมัก—เพิ่มคุณค่าอาหารในที่นาของหมู่บ้าน

สภาพจิตใจของชาวบ้านได้ถูกปูพื้นฐานให้มีความรัก ความเห็นอกเห็นใจ และเห็นคุณประโยชน์ของความสามัคคี มีความขยันร่วมใจกันทำงาน เกิดความเลื่อมใสตัวผู้นำ เพราะเห็นแล้วว่าผู้นำเสียสละไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนบ้าน เป็นผู้นำพาให้ชาวบ้านทำงานหนักเห็นถึงความขาดแคลนที่เคยคุกคามอยู่ไปได้เสมอ ๆ

ชาวบ้านเริ่มปฏิบัติจิตใจ มีความคิดเป็นของตนเอง ตัวเราต้องช่วยตัวเราเอง ช่วยตนเองเสียก่อน แล้วสวรรค์จะช่วย งานไหนหนัก ทำคนเดียวไม่ไหว เพื่อนบ้านก็พร้อมที่จะลงแรง

ช่วยโดยมิได้รังเกียจ แต่ถึงชาวบ้านจะขยันขันแข็งกันอย่างไร ผลผลิตในท้องนาท้องไร่ก็ไม่เพิ่มขึ้น เพราะดินขาดปุ๋ย

ชาวบ้านดงบังนั้นอยู่กันเป็นกลุ่มก้อน กันคอกควายไว้ได้ถุนบ้าน เข้าก็ต้อนควายออกไปท้องนา เย็นก็ต้อนกลับแยกย้ายกันเข้าคอก แต่ละบ้านขณะต้อนควายไปมา ควายก็ถ่ายมูลไว้เป็นกอง ๆ ทั้งไ่วจนแห้งเป็นผง ผสมไปกับดินฝุ่น นานเข้าก็มีปริมาณมาก ฝนตกลงมาก็ชะมูลควายซึ่งเป็นปุ๋ยอย่างดีลงไปแปลงนาของชาวบ้านรอบ ๆ หมู่บ้าน เป็นเรื่องแปลก ชาวบ้านพบว่านาใกล้ ๆ หมู่บ้านกลายเป็นนาเอก ข้าวขึ้นงอกงามรวงโตติดเมล็ดมาก ผิดกับนาที่อยู่ห่างไกล แม้จะได้นำได้พันธุ์ดี ข้าวก็มีได้งอกงามเหมือนนาเอก

นายวิเชียร ชาวบ้านที่ขยันขันแข็งคนหนึ่ง ฝ้ามองความแตกต่างนี้ด้วยใจจดใจจ่อ ในที่สุดก็ได้คำตอบว่า มูลควายที่ทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ นี่เองเป็นสาเหตุของความงอกงาม เป็นปุ๋ยธรรมชาติอย่างดี เขาจึงคิดทดลองในแปลงนาของเขา นายวิเชียรขออาสาผู้ใหญ่กำพลจะเป็นคนทำความสะดวกเก็บมูลควายในหมู่บ้านเอง เขาจะเก็บมูลควายที่ถ่ายกองไว้ละอะเทอะตามถนนหนทางนำไปเทกองหมักกับใบไม้ใบหญ้า เมื่อสุพ้งดีแล้วก็นำไปใส่ในที่นาของตนเอง ชาวบ้านก็พอใจที่หมู่บ้านจะสะอาด จึงอนุญาตด้วยความเต็มใจ

นายวิเชียรเก็บมูลควายด้วยความอดทน ปรับปรุงแปลงนาของตนไปเรื่อย ๆ มิชำนินานก็บังเกิดผล ต้นข้าวในนาของเขาแข็งแรง ออกรวงโต ติดเมล็ดมากเป็นอัศจรรย์ ทำให้มีรายได้จากผลผลิตสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ

นายวิเชียรเป็นคนขยันและช่างคิด รอบ ๆ บ่อน้ำของเขา เขาตั้งร่องน้ำเป็นทำนบตหน้าเป็นขั้นบันได ค่อย ๆ ปล่อยน้ำมาใช้ในแปลงนาอย่างประหยัด ริมขอบสระก็ปลูกมะม่วงเพาะกล่าไม้บัง ปลูกปอแดง ปลูกกล้วยและไม้ยืนต้นอื่น ๆ โดยใช้มูลควายที่เก็บมาจากหมู่บ้านผสมทำเป็นปุ๋ยหมัก เมื่อใบไม้ใบหญ้าสุพ้งก็กลายเป็นปุ๋ยที่มีคุณภาพดี ท้องนาเคยได้ข้าวไร่ละ ๒๕-๓๐ ถึงก็เพิ่มเป็น ๔๐-๕๐ ถึง

ผู้ใหญ่กำพลฝ้ามองความเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยความชื่นชมยินดี ออกเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ และในที่สุดก็ได้ผลสรุปเป็นตัวอย่างว่าที่ดินภาคอีสานนั้นขาดปุ๋ย เป็นดินทราย ต้องอาศัยปุ๋ยธรรมชาติช่วย จะอาศัยมูลควายอย่างเดียวคงไม่ทันการ จะต้องทำปุ๋ยหมักจากเศษไม้ใบหญ้าเศษขยะต่าง ๆ ผสมกับมูลควายกันคอก ความรู้เดียวกันกับการทำปุ๋ยหมัก อัตราส่วนผสมก็ได้จากครูใหญ่ ซึ่งบัดนี้ได้ตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้นในโรงเรียน สอนวิธีเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู ปลูกผักสวนครัว ช่วยรายได้พ่อแม่อีกส่วนหนึ่ง และมีการทดลองทำคอกปุ๋ยหมักตามหลักวิชาการสมัยใหม่ขึ้นแล้ว

ความสำเร็จของนายวิเชียรเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน ไม่ต้องไปดูตัวอย่างที่อื่น จากการพบปะพูดคุยกับชาวบ้าน เริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ บัดนี้ค่อยใหญ่ขึ้น ผู้ใหญ่จึงเสนอโครงการทำปุ๋ยหมักทุกครัวเรือน ให้ทุกคนรอบครัวทำคอกเก็บมูลควาย เก็บเศษผักเศษหญ้าใบไม้แห้ง

เก็บกวาดเอามาจากถนนในหมู่บ้าน ถนนก็สะอาดสอาด และได้ไปไม้ไผ่มาทำคอกสุกรรวมกัน ผสมกับมูลควายมูลไก่ มูลหมู รดน้ำให้ชุ่ม คอยกลับคอยเกลี่ย เมื่อไปไม้ไผ่ก็เกิดเชื้อจุลินทรีย์ ผุพังมีปริมาณมาก นำไปใส่ที่นาของแต่ละครอบครัว นานวันหลายครั้งเข้า ดินซึ่งเคยขวก แตกกระแหงก็กลายเป็นดินดี มีปุ๋ยธรรมชาติ ถึงฤดูไถหว่านข้าวก็ขึ้นงอกงามดี ลำต้นแข็งแรง สามารถต่อต้านโรคระบาด ถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็ได้รวงโตติดเมล็ดมากไปตาม ๆ กัน ชาวบ้านเห็นความสำเร็จดังนี้ จึงมีศรัทธาที่จะเชื่อฟังผู้นำและมีกำลังใจที่จะทำงานหนักให้มากขึ้นต่อไปอีก

ตั้งสภาหมู่บ้าน—กำหนดความต้องการพื้นฐานด้วยตนเอง

จากการที่ลูกบ้านมาพบปะขอคำแนะนำวิธีทำกิน วิธีขุดบ่อน้ำทำปุ๋ยหมักไม่เว้นแต่ละวัน ผู้ใหญ่ก็ต้อนรับด้วยไมตรี ที่นอก خان และลานบ้านเปิดโล่งสำหรับเพื่อนบ้าน แต่การมาการไปของผู้มาเยือนไม่เป็นเวลา แนะนำกลุ่มนี้ไปแล้วก็ต้องพูดเรื่องเดียวกันกับลูกบ้านกลุ่มอื่นอีก บางครั้งก็เปลืองเวลาทำมาหากิน ชาวบ้านมีความเห็นใจ จึงเสนอความเห็นควรจะได้มีการประชุมหัวหน้าครอบครัวเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้ผู้ใหญ่ถ่ายทอดสิ่งที่รู้เห็นใหม่ ๆ ให้กับลูกบ้าน

เมื่อเป็นความต้องการของชาวบ้าน ผู้ใหญ่ก็เห็นด้วย ครูใหญ่และสมภารเจ้าวัดให้การสนับสนุน เห็นพ้องกันว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้อง ใครมีปัญหาจะได้เสนอให้เพื่อนบ้านได้รับรู้รับทราบ จะได้ช่วยกันแก้ไข

ส่วนวิธีการประชุม การเสนอมติ การเสนอปัญหาและหาข้อยุติของปัญหา ครูใหญ่ซึ่งรู้มากเห็นมากได้ช่วยวางกำหนดกฎเกณฑ์ทำหน้าที่เป็นเลขาธิการหมู่บ้านช่วยอีกแรงหนึ่ง

ผู้ใหญ่จึงกำหนดการประชุมขึ้น โดยตีกลองเรียกชาวบ้านมาประชุมพร้อมกัน แกลงถึงวัดดูประสงค์ของการประชุมว่าต้องการแก้ปัญหาของพวกเรา โดยพวกเราใช้เสียงข้างมากและเหตุผลความเป็นจริงประกอบ และจะจัดให้มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน

ชาวบ้านเห็นพ้องด้วย ต่างก็ให้คำรับรองแข็งขันที่จะไม่ขาดประชุม และมอบหมายให้หัวหน้าครอบครัวเป็นตัวแทนกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ปฏิบัติ โดยถือเป็นกฎหมายของหมู่บ้านเป็นเบื้องต้น โดยถือเป้าหมายการประชุมเป็นสำคัญ และมีบทลงโทษไว้ว่า

๑. ถ้าผู้ใดขาดประชุม ๑ ครั้ง ผู้ใหญ่หรือสมาชิกชาวบ้านจะไปเตือน
๒. ถ้าขาดประชุม ๒ ครั้ง จะถูกปรับ จะปรับเป็นเงิน เป็นข้าวของหรือแรงงานก็ได้
๓. ถ้าขาดประชุม ๓ ครั้ง จะถือเป็นโทษอย่างหนัก ต้องโทษทัณฑ์พยานกรรม จะไม่มีใครขังแฉะ ปลอ่ยให้ตายไปเอง และจะไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ ทั้งสิ้น

เมื่อได้กำหนดหลักเกณฑ์การประชุมขึ้นมาดังนี้ ก็เป็นโอกาสดีที่จะปลูกฝังความสามัคคีให้มากยิ่งขึ้น ร่วมกันรับผิดชอบหมู่บ้าน ปัญหาต่าง ๆ ถูกหยิบยกขึ้นมาตัดสินหาข้อยุติกันในที่ประชุม

โอวาทการประชุม—พัฒนาจิตใจ—สังคมและเศรษฐกิจ

ผู้ใหญ่กำพลค่อย ๆ เรียนรู้วิธีทำงานกับชาวบ้านว่า ชาวบ้านนั้นเมื่อได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นก็กระตือรือร้นอยากพัฒนาตัวเอง อยากพัฒนาหมู่บ้าน อยากให้ลูกหลานมีชีวิตที่ดีขึ้น ความอยากต่าง ๆ เหล่านี้เป็นนามธรรม จะสำเร็จสมประสงค์ได้ต้องแปลงให้เป็นรูปธรรมมองเห็นได้จับต้องได้ มีการลงมือทำจริง ๆ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องพัฒนาจิตใจเสียก่อน

การพัฒนาจิตใจก็คือ คิดถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีความคิดช่วยตนเอง และให้ความร่วมมือกันในงานของหมู่บ้าน

การประชุมนั้นมีผลในการปฏิวัติจิตใจชาวบ้านอย่างมาก เมื่อได้ทราบว่า มีเพื่อนบ้านเจ็บป่วยเดือดร้อนก็ขันอาสาช่วยเหลือกัน ขาดแรงงานก็ขันอาสาลงแขกเอาแรงกัน ได้ทั้งความสามัคคีและได้ผลงาน ทำให้สรุปได้ว่า การประชุมจะต้องมุ่งให้มีผลงานและมีรายได้ในทางเศรษฐกิจเป็นเนื้อเป็นหนัง ไม่ใช่ประชุมอบรมคุณธรรมจรรยา จะพาให้การประชุมล้มเลิก

เมื่อจิตใจพร้อมแล้ว งานสังคมก็ถูกพัฒนาตามมา สภาหมู่บ้านกำหนดให้มีการช่วยเหลือกันในเรื่องลงแรงปรับปรุงถนน รั้วบ้าน บ่อน้ำสาธารณะ และการเดินสายไฟฟ้าประจำหมู่บ้าน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยคนทั้งหมู่บ้านที่มีความสามัคคีร่วมกัน

ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ที่ประชุมตกลงในโครงการที่สำคัญ ๆ หลายโครงการ ซึ่งได้ลงมือทำได้ในทันทีโดยช่วยเหลือกันเอง คือ

โครงการเลี้ยงควายตัวเมียอย่างน้อยครอบครัวละ ๑ ตัว

จากผลดีในการทำปุ๋ยหมัก ทำให้ที่ประชุมเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีควายให้มากขึ้น แต่การซื้อควายแต่ละตัวราคาก็สูงหลายพันบาท เงินทองที่หาได้ถ้าไม่ใช้จ่ายในทางที่ไม่จำเป็น ก็จะเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น ยังมีวิธีการง่าย ๆ ที่จะมีควายเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องซื้อ ก็คือการเลี้ยงควายร่วมกัน ควายของชาวบ้านบางครอบครัวก็มีแต่ตัวเมีย บางครอบครัวก็มีเฉพาะตัวผู้ หากเลี้ยงรวมกัน แรงงานที่จะต้องดูแลควายก็จะใช้คนน้อยลง ควายเป็นฝูงก็จะมีโอกาสผสมพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น เมื่อควายตกลูกก็ขายให้เพื่อนบ้านในขณะที่เป็นลูกควายราคาก็ไม่สูง ทำอย่างนี้เรื่อย ๆ ไป ในที่สุดทุกครอบครัวก็จะมีควาย ๒-๓ ตัว ๑๓๐ ครอบครัวเศษ จะมีควายมากมายแรก ๆ กฎของสภาหมู่บ้านก็ห้ามขาย จะได้ใช้แรงงานไถคราด หมู่บ้านดงบังก็มีน้ำท่าหนา มีหญ้าขึ้นในปริมาณที่เพียงพอ อีกทั้งได้มูลควายทำปุ๋ยหมักด้วย

ชาวบ้านตกลงใจทำงานตามโครงการนี้ด้วยความอดทน เอาชนะจิตใจตนเองไม่ให้เปลี่ยนใจง่าย ๆ มีข้ามนานทุกครอบครัวก็มีควายใช้ไถนาเพียงพอ บ้างก็เหลือแรงควายออกไปรับจ้างหมู่บ้านอื่นไถคราดได้รายได้มาจนเจือครอบครัว ครั้นมีมากเกินจำนวนก็ขายได้เงินมาซื้อหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพพอจะมีความสุขขึ้นบ้าง

โครงการเลี้ยงปลาในบ่อเพิ่มอาหารโปรตีน

ความสมบูรณ์ในอดีตสร้างนิสัยให้คนอีสานไม่ค่อยชอบสะสมอาหาร วันหนึ่ง ๆ หาผักหาปลาได้เท่าไรก็กินก็ใช้ให้หมดในวันนั้น ด้วยคิดว่ามีปลามีผักขายอยู่ในนา จะหากินเมื่อไรก็ได้ ต่อมาบ้านเมืองเจริญขึ้น ปลาไม่หมดลง น้ำที่เคยไหลล้นฝั่งโขง ฝั่งแม่น้ำมูล เคยพาปลาพาผักมาให้ไหลแรงผ่านไปอย่างรวดเร็ว หมดหน้าหนาวความแห้งแล้งก็มาเยือน เป็นอย่างนี้ติดต่อกันมาหลายสิบปี เดียวนี้ไม่มีปลาในหนอง น้ำในลำห้วยแห้งขอด ความอุดมสมบูรณ์ลอยตามน้ำไป ความแห้งแล้ง ความขาดแคลนเข้ามาแทนที่

หมู่บ้านดงบังก็ประสบปัญหานี้ แต่ที่ประชุมแก้ปัญหาได้ เราร่วมกันขุดสระขุดบ่อน้ำ มีน้ำกินน้ำอาบมากเกินพอ ควรไปติดต่อเกษตรอำเภอขอความรู้ ขอฟันธุ์ปลามาเลี้ยง ขยายพันธุ์ พวกเราก็จะมีอาหารโปรตีนรับประทาน เด็ก ๆ ก็จะไม่เป็นโรคขาดอาหาร เมื่อตกลงใจก็ลงมือทำ ได้พันธุ์ปลามาตามประสงค์ส่วนหนึ่ง ลูกปลาที่ตกค้างในฤดูน้ำหลากอีกส่วนหนึ่ง ในที่สุดบ่อน้ำก็มีทั้งน้ำใช้และมีปลาพอที่จะใช้บริโภค เหลือกก็พอจะจับขายได้เงินมาซื้อหาสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ได้อีก

นำสารหลาย ๆ หมู่บ้าน อาหารประจำวันมีแต่ส้มตำบักขี้เฒ่า แก้ว แถมด้วยแมลงคั่วเกลือ ๒-๓ ตัว สำหรับเด็ก ๆ หากร่วมมือกันทำขุดบ่อเลี้ยงปลา ภาวะอดอยากก็จะมีในหมู่บ้าน

โครงการเลี้ยงหมูของครูใหญ่

ครูใหญ่และท่านสมภารช่วยงานพัฒนาอย่างแข็งขันมาโดยตลอด แทนที่จะสอนหนังสือตามหน้าที่ไปวันหนึ่ง ๆ กลับหันมามองดูเด็ก ๆ ลูกศิษย์ของตน เสื้อผ้าอุปกรณ์การเรียนขาดแคลนไปหมดสิ้น อย่างกระนั้นเลยควรจะมีกิจกรรมสร้างรายได้ให้กับเด็ก ๆ ด้วย ครูใหญ่เริ่มด้วยทุนของตนเอง ซื้อพันธุ์ผักมาหัดให้นักเรียนทำสวนครัว ซื้อลูกไก่ลูกหมูมาเลี้ยง ครั้นลูกหมูโตขึ้นผสมพันธุ์ออกลูกมาหลายครอกก็แบ่งขายให้ชาวบ้านนำไปเลี้ยงอย่างน้อยครอบครัวละ ๑ คู่ เด็ก ๆ ก็มีเงินซื้อหนังสือ ซื้อเสื้อผ้า และมีเงินทุนจัดเป็นสวัสดิการอาหารกลางวัน ให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนอดอยากต่อไปได้

ชาวบ้านก็มีกิจกรรมเลี้ยงหมูเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง

โครงการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพิ่มรายได้ให้พอใช้

บ่อน้ำประจำครอบครัวของแต่ละคนนั้น นานวันเข้าก็เป็นแหล่งให้ความชุ่มชื้นของหมู่บ้าน ที่ประชุมตกลงกันว่า ให้ปลูกพืชผักไว้กินเอง ใครยังไม่ได้ทำก็ทำเสีย ใครไม่มีพันธุ์ก็ขอแบ่งปันจากเพื่อนบ้าน พืชผักผลไม้ที่จำเป็นก็ได้แก่ มะละกอ กระถิน ทำแปลงปลูกหอมแดง หอมขาว ปลูกมะนาว พริก ครอบครัวใดมีที่ดินเหลือก็ให้ปลูกไม้ยืนต้น เช่น มะพร้าว มะม่วง มะขามหวาน ปลูกทิ้งเอาไว้ เอาใบให้มียรม ๔-๕ ปีต่อมาจะตกถูกเก็บขายได้ จะมีรายได้ตลอดไปเป็นเวลานาน พืชสวนครัวเป็นพืชเศรษฐกิจจะยะสั้น ส่วนไม้ยืนต้นจะให้รายได้ระยะยาว

นอกจากจะปลูกพืชผักสวนครัวแล้ว บริเวณบ้านที่กว้างขวางก็สามารถเลี้ยงไก่พันธุ์

พื้นเมืองได้ มีเศษข้าวตอก ๆ หล่น ๆ กันลาน กันยั้งฉาง ก็เป็นอาหารไก่ ทุกครอบครัวต้องเลี้ยงไก่ ๒-๓ แม่ จะได้ทั้งไข่และเนื้อไก่เป็นอาหารประจำวัน เหลือเกินความจำเป็นก็เก็บขายได้

ที่ประชุมยังตกลงกันอีกว่า ทุกครอบครัวจะต้องเสียสละเนื้อที่ปลูกต้นบงคนละ ๔ ไร่ บงเป็นไม้เศรษฐกิจ ใช้เปลือกไม้ทำรูปทำยากันยุง สำหรับแม่บ้านที่ไม่ออกไปทำนา จะได้ใช้เวลาว่างทำรูปขาย หารายได้ช่วยพ่อบ้านอีกส่วนหนึ่ง

อุปสรรคและปัญหา

การทำงานเพื่อส่วนรวมจะต้องมีอุปสรรคขัดขวางเสมอ งานที่ปราศจากอุปสรรคย่อมไม่เกิดชัยชนะที่ถาวร เหมือนการจุดกองเพลิงจะให้ลุกโชติช่วงชัชวาล ถ้าใช้เศษไม้ใบหญ้า ไฟก็จะลุกเพียงชั่ววูบแล้วก็ดับไป ความมืดก็เข้ามาแทนที่ ถ้าหากเพียรหาไม้แก่นท่อนโต ๆ วางสุมให้เหมาะสม หาเชื้อจุดไฟให้ติด ก็จะได้แสงสว่างที่มากพอ ได้รับความอบอุ่น และได้ถ่านไว้ใช้ต่อไปด้วย

การแก้ปัญหาและอุปสรรคต้องอาศัยความร่วมมือกันและความประพฤติดีของหัวหน้าเป็นตัวอย่าง ผู้นำต้องไม่ฉกฉวยเอาความดีเป็นของตนเอง ความคิดดี ๆ ยกให้ผู้อื่น ความสำเร็จของงานยกให้เป็นของส่วนรวม ค่ายกย่องชมเชยมาจากภายนอก ผู้นำเก็บเอาแต่ความสำเร็จของงานมาภาคภูมิใจอย่างเจี๊ยบ ๆ เท่านั้น

ลูกบ้านบางคนยังเห็นแก่ได้ แอบลักลอบตัดไม้ในที่สาธารณะไปเผาถ่าน ห้ามปรามอย่างไรก็ไม่เชื่อฟัง อีกกลุ่มหนึ่งถูกผีพนันเข้าสิง การพนันเป็นการหาเงินง่าย ๆ ใช้เล่ห์เหลี่ยม ถ้ายเงินจากกระเป๋ามาเพื่อนบ้านมาเข้ากระเป๋าดตนเอง ตนเองมีเงินมีทองเพราะชนะการพนันมาง่าย ๆ แล้วก็ใช้หมดไปอย่างรวดเร็ว แต่เพื่อนบ้านขาดแคลนและจนอย่างถาวรต่อไป เป็นการปล้นความสุขกันซึ่งหน้า แม้จะถูกกฎเกณฑ์ของวงการพนัน แต่ก็เป็นการประพฤติดชั่ว จิตใจตัวเองเสื่อมทรามลง เป็นการได้ไม่เท่าเสีย ท่านสมภารก็เทศน์สั่งสอน บางครั้งถึงกับบุกเข้า รุกไล่่นักการพนันเสียเอง ส่วนชาวบ้านที่ประพฤติด้อยในศีลธรรมก็พากันตำหนิติเตียน แต่เพราะความโลภเข้าครอบครองก็อดจะแอบลักลอบซุกซ่อนเล่นกันจนได้

การลักลอบตัดไม้เผาถ่านก็เพื่อเอาเงินมาเล่นการพนัน หมดเข้าก็ขายควายขายนาไร เอาเงินมาทุ่มเทเพื่อเอาชนะพนัน

พ่อบ้านบางคนพอมีเงินมีทองใช้ก็ซื้อเหล้ามาตั้งวงกิน ดื่มกันเมามาย ในขณะที่ลูกไม่มีหนังสือเรียน ไม่มีเสื้อผ้าใส่ บางครั้งฤทธิ์สุราพาไปถึงกับวิวาททุบตี ก่อให้เกิดความแตกสามัคคีกันกว้างขวาง

ทั้งท่านสมภาร ครูใหญ่ และผู้ใหญ่บ้าน ปรึกษาหารือกันจะปล่อยให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นต่อไปอีกไม่ได้ จะต้องยกเรื่องเหล่านี้ให้สภาหมู่บ้านประชุม กำหนดวิธีการแก้ไขขึ้นบ้าง

บนกระดานให้เห็นกันชัด ๆ ว่าใครบ้างที่ตกอยู่ในภาวะมงายเช่นนั้น ในที่สุดที่ประชุมมีมติออกเป็นกฎหมายหมู่บ้าน ๓ ข้อ

๑. ห้ามมิให้เผาถ่านขาย

๒. ห้ามมิให้เล่นการพนัน เล่นโบกตีไก่ในหมู่บ้าน ถ้าจะเล่นก็ต้องไปให้พ้นเขต ๓ กิโลเมตรจากหมู่บ้าน

๓. ห้ามดื่มสุราในหมู่บ้าน

ใครฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ ดำเนินคดีในที่ประชุม ถูกปรับให้ทำงาน หรือถูกปรับเป็นเงิน และโทษรุนแรงที่สุด คือ ที่ประชุมจะประกาศไม่คบหาด้วย

สมภารที่วัด ซึ่งมีวัตรปฏิบัติ มีพุทธภาวะอันผู้ใดจะละเมิดติเตียนมิได้ จะเป็นผู้อวยชี้นำ ดำเนินและสั่งสอนให้กลับตัวประพฤติดีต่อไป

เมื่อออกเป็นมติดังนี้ ก็มีการตรวจสอบ ต้องมีการปฏิบัติตาม ใครประพฤติผิดก็ถูกที่ประชุมลงโทษ อับอายขายหน้า ในที่สุดก็ค่อยซำค่อย ๆ เลิกกันไป

ตั้งกองทุนกลางให้ยืมข้าวและสงเคราะห์ยามยาก

การทำนาปลูกข้าวขึ้นอยู่กับธรรมชาติดินฟ้าอากาศ บางปีก็ได้ข้าวมาก บางปีก็ได้น้อย บางครอบครัวไม่ได้เลย ก็เกิดการขาดแคลนขึ้น

หลาย ๆ หมู่บ้านที่เขาคพัฒนา เขาคตั้งธนาคารข้าว ความคิดนี้ดีมาก เมื่อที่ประชุมรับทราบ ก็ตกลงกันว่า จะร่วมทุนกันตั้งฉางข้าวกลางรับฝากข้าวของชาวบ้านไว้ ลูกบ้านจะต้องนำข้าวส่วนหนึ่งอย่างน้อยครอบครัวละ ๒๐—๓๐ ถังมาฝากเก็บไว้ หลาย ๆ ครอบครัวก็มีปริมาณมาก เมื่อถึงปลายฤดูเก็บเกี่ยว เกิดขาดแคลนข้าวบริโภค ขาดแคลนพันธุ์ข้าว ก็มาขอยืมไปกินไปใช้ได้ เมื่อทำนาได้ข้าว ก็นำกลับมาใช้คืนในอัตราขอยืมข้าว ๑๐ ถังใช้คืน ๑๒ ถัง

เมื่อตกลงกันได้ก็ลงมือทำ

การรับฝากข้าวและการให้ยืมเป็นการสงเคราะห์ได้รับความร่วมมืออย่างดี นานเข้า ปริมาณข้าวเปลือกก็มากขึ้น เหลือความจำเป็นก็จัดการแบ่งขายได้เป็นเงิน จัดตั้งเป็นเงินกองทุนสำหรับหมู่บ้าน ให้เพื่อนบ้านกู้ยืมไปซื้อหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ และเก็บส่วนหนึ่งไว้เป็นทุนสร้างไฟฟ้าหมู่บ้านต่อไป

บางครอบครัวประสบความทุกข์ยาก มีการล้มตายเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน นำความเศร้าโศกมาสู่สมาชิกในครอบครัว บางครั้งก็ไม่ได้เตรียมเนื้อเตรียมตัวจะร้องขอหยิบขอยืมเงินทองจากที่อื่นมาทำศพก็เสียดอกเบียในอัตราสูง

ที่ประชุมตกลงจะสงเคราะห์กันเอง ใครล้มตายลงก็จะช่วยกันรับผิดชอบ เกิดโครงการฌาปนกิจสงเคราะห์ขึ้น โดยเสียสละเงินครอบครัวละ ๑๐ บาทเป็นเบื้องต้น และช่วยเหลือกันเป็นส่วนตัวในอันดับต่อไปตามความสนิทสนม ทำให้บรรเทาความเดือดร้อนได้เป็นอย่างมาก

โครงการเดินสายไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน

ความเจริญทางเทคโนโลยีหลังไหลออกสู่ชนบท หลายหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ ไฟฟ้าช่วยให้เกิดแสงสว่าง สามารถมีวิทยุ โทรทัศน์ซึ่งเป็นพาหะของวิชาการใหม่ ๆ ไฟฟ้าช่วยเดินเครื่องสูบน้ำ เดินเครื่องสีข้าว สามารถสีข้าวได้ในราคาถูก หากมีไฟฟ้าใช้ความสะดวกสบายประหยัดจะมีมากขึ้น

แต่การเดินสายไฟจะต้องปักเสาเป็นระยะทางไกล ต้องใช้เงินมากซื้อเสาซื้อสาย เสาไฟพอจะหาได้ไม่ต้องใช้เงินซื้อ แต่ต้องใช้แรงงาน ผู้ใหญ่ไปขออนุญาตจากทางการตัดไม้ที่มีได้ หวงห้ามมาทำเสา

ที่ประชุมตกลงที่จะใช้ทรัพยากรแรงงานจากชาวบ้าน โดยมีความสามัคคีกันช่วยกันตัด ช่วยกันชักลาก หากรอให้ทางราชการเดินสายไฟมาให้ก็ต้องรอกอีกหลายปี ถ้าลงมือทำเสียในเวลานี้ หมู่บ้านวัดวาอารามก็จะสว่างไสว

ชาวบ้านและทางราชการเห็นดีงามในเรื่องนี้ ได้เกิดการรวมพลังเป็นครั้งใหญ่ เสียสละแรงงานและเวลา คนหนุ่มคนสาวไม่ดูตาย ช่วยกันทำงานอย่างสนุกสนาน มีการหุงหาอาหาร เลี้ยงเพื่อนบ้าน ก่อให้เกิดความผูกพันทางใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน งานชุดหลุมปักเสา เดินสายไฟ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ในเวลาไม่นานนักกระแสไฟก็เดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน เกิดความสว่างไสวไปทั่ว เป็นประจักษ์พยานแห่งความสามัคคีแสดงถึงความรุ่งเรืองในทางสติปัญญา ความเสียสละของชาวบ้าน สามารถฉีกพลังขับไล่ความมืดคือความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้และอบายมุขออกไปจากหมู่บ้านได้

ด้วยกิจกรรมนำพัฒนาผ่านพันธอุปสรรคและประสบความสำเร็จนานาประการ หมู่บ้านคงบังเจริญรุ่งเรืองขึ้นบนพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจ และความสามัคคีของชาวบ้าน ด้วยวิจรรณญาณในการเลือกผู้นำ

ผู้นำของเขาเป็นคนในหมู่บ้าน เป็นคนที่มีรกราก มีชีวิตและมือนาคดอยู่ที่นี่ เพราะผู้นำจะต้องร่วมทั้งทุกข์และสุขกับลูกบ้านตลอดเวลา ไม่ทอดทิ้งกันไปไหน

ความสำเร็จของหมู่บ้านคงบัง ถ้ามองย้อนให้ถึงรากเหง้า จะอยู่ที่ประชาชนชาวบ้าน พวกเขาประสบชัยชนะเบื้องต้น คือ เลือกผู้นำถูกต้อง เขาได้ผู้นำมีคุณธรรม มีความเสียสละ มีความหนักแน่น และขยันขันแข็ง เกิดในหมู่บ้านและพร้อมที่จะตายในหมู่บ้าน นั่นคือ ผู้ใหญ่-กำพล พันธุ์ทอง ผู้ใหญ่บ้านคงบัง ผู้ได้รับการยกย่องจากมูลนิธิธรรมาภิบาลให้เป็นคนไทยตัวอย่าง สาขากาชาดพัฒนาชนบทประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๕

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรยกย่อง

ผู้ใหญ่มากำพล พันธุ์ทอง

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขากาชาดพัฒนาชนบทและชุมชน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗

ผู้ใหญ่กำพล พันธุ์ทอง

เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในหมู่บ้าน

ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันปลูกพืชผัก

ตรวจดูแปลงถั่วฝักยาวซึ่งใช้บริโภครภายในหมู่บ้าน

ฝึกฝนชาวบ้านทอผ้าใช้เอง

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาความมั่นคงของชาติ

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เกิดเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๖๘ เป็นบุตรของพันโทพิณ และ
คุณสาคร กำลังเอก บ้านเดิมอยู่ที่ถนนราชดำเนิน ซึ่งปัจจุบันเป็นสนามมวยราชดำเนิน

ชีวิตในเยาว์วัยลำบากยากจนมาก ด้วยบิดามีบุตรหลายคน ต้องช่วยพ่อ-แม่หาเลี้ยงชีพ
มาโดยตลอด แต่ชีวิตครอบครัวก็มีความสุขตามควรแก่สภาพ และมีเกียรตินามภาคภูมิใจ ด้วยมีบิดา
เป็นแบบอย่างแห่งความซื่อสัตย์สุจริต อุทิศเวลาให้กับทางราชการ แม้จะรับราชการเกี่ยวข้อง
กับการเงินก็สะอาดหมดจดไม่มีต่างปร้อย

เรียนหนังสือชั้นประถมที่โรงเรียนเล็ก ๆ ใกล้บ้าน และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก ที่
โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔

สอบเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนเตรียมทหารบกและโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ
สำเร็จหลักสูตรการศึกษา ออกมารับราชการทหารติดยศร้อยตรีในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ เริ่มชีวิต
นายทหารที่กองพันที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๕ จังหวัดเพชรบุรี

สมรสกับท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก มีบุตร-ธิดา ๓ คน

ชีวิตราชการของท่าน คลุกคลีอยู่กับสนามรบ เกี่ยวข้องกับราชการสงครามที่สำคัญ ๆ
หลายครั้ง เริ่มจากอาสาไปรบในราชการสงคราม ณ ประเทศเกาหลี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓
ในขณะที่มียศเป็นร้อยโท

ไปราชการสงคราม ณ ประเทศเวียดนาม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๓ ในขณะที่มียศ
เป็นพันเอก

ต่อมาเป็นผู้บังคับการกรมผสมที่ ๒๓ ในฐานะผู้บังคับหน่วยผสม พลเรือน ตำรวจ ทหารที่
๑๗/๑๘ ณ จังหวัดเลย ได้นำกำลังออกปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์หลายครั้งหลายหน
โดยตั้งฐานปฏิบัติการบนภูพานน้อย อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙

ชีวิตได้ผ่านขวากหนามและรุ่งเรืองขึ้นตามขั้นตอน ประกอบกับมีระเบียบวินัย มีความรักดี
มีความสามารถ ได้เลื่อนขั้นเป็นรองผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ และเป็นผู้บัญชาการกองพลในปี
พ.ศ. ๒๕๒๐ และดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒

พลเอกอาทิตย์เป็นตัวอย่างของทหารที่รบด้วยสมอง มีโลกทัศน์กว้างไกล มิได้มุ่งเอาชนะ

ศัตรูด้วยกำลังอาวุธกำลังทหารอย่างเดียว เศรษฐกิจการเมืองและมวลชนเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะเอาชนะสงครามภายในได้

ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ดำรงตำแหน่งรองแม่ทัพภาค ๒ จนกระทั่งวันที่ ๑ เมษายน เกิดความไม่สงบขึ้นในพระนคร

พลตรีอาทิตย์ กำลังเอก (ยศในขณะนั้น) เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่ได้หาวิธีการแก้ไขเพื่อให้เหตุการณ์คลี่คลายไปสู่ความเรียบร้อย โดยหลีกเลี่ยงการสูญเสียมากที่สุด ซึ่งในที่สุดเหตุการณ์ก็เข้าสู่ภาวะปกติโดยไม่เสียเลือดเนื้อคนไทยด้วยกัน

ผลงานด้านการพัฒนาของท่านมีหลากหลาย ล้วนแต่เป็นหลักการที่สร้างคนมีคุณภาพ มีวินัย มีความรักและสามัคคี มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพโดยสุจริต และรอบอย่างชาญฉลาด

ไม่เพียงแต่จะอบรมและปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น แม้แต่ราษฎรชาวบ้านเด็กเล็กในถิ่นทุรกันดารเขตรับผิดชอบที่ล่อแหลมท่านก็ไม่ละโอกาส

ดังเช่นการทำสงครามแย่งชิงมวลชนในเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายโดยการรณรงค์หาทุนสร้างโรงเรียนร่มเกล้าสำหรับลูกหลานของชาวบ้าน อันเป็นยุทธวิธีหนึ่งของสงครามมวลชนที่คิดขึ้นเอง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ การก่อการร้ายทางภาคอีสานอีกเหิมมาก ราชการต้องใช้กำลังปราบปรามรุนแรง สิ้นเปลืองทรัพย์สินและกำลังพลไปมาก

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกรมผสมที่ ๒๓ ภารกิจหลักก็คือจะต้องเอาชนะผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทั้งด้วยกำลังอาวุธและกำลังสติปัญญา ที่อำเภอณาแก ตำบลดงหลวง จังหวัดนครพนม

ถิ่นนี้ ผกค. คุกคามรุนแรงมาก มีการลอบซุ่มโจมตีเจ้าหน้าที่บ้านเมือง บังคับขู่เข็ญชาวบ้าน และปลุกกระดมให้กระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาลเพื่อผลในการเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐ

ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลความเจริญ ขาดการศึกษา เมื่อขาดการศึกษาก็ด้อยปัญญา เมื่อด้อยปัญญาก็ทำให้การปลุกกระดมต่าง ๆ ได้ผล ประชาชนหลงเชื่อโดยง่าย

ท่านผู้บังคับการกรมคำนึงอยู่ตลอดเวลาว่า การรบเอาชนะด้วยกำลังทหารติดอาวุธไม่เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เราจะต้องติดอาวุธสติปัญญาให้กับประชาชน จะต้องสร้างสำนึกที่ถูกต้องให้แก่เขา การสร้างปัญญาให้กับพ่อแม่ที่มีแต่ความเคลือบแคลงสงสัยเป็นเรื่องยาก จะต้องสร้างปัญญาให้กับเด็กลูกหลานของเขา

เด็กคือหัวใจของครอบครัว ถ้าทำดีกับเด็กก็เหมือนกับทำดีกับหัวใจของครอบครัว ในที่สุดจะได้พ่อแม่ของเขามาเป็นพวก

นี่คือการปฏิบัติจิตวิทยา

สภาพโรงเรียนของที่นี่ เดิมเป็นโรงเรียนเสาไม้ไผ่โยเย ไม่มีฝากั้น หลังคามุงด้วยเปลือกไม้ เด็กนั่งเรียนกับพื้น พอฝนตกก็ต้องแช่น้ำเรียนหนังสือ

ท่านผู้บังคับการได้ถ่ายภาพนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทอดพระเนตร

ทรงพระเมตตาพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้สร้างโรงเรียนร่วมเกล้าขึ้น การสร้างโรงเรียนอันเป็นสาธารณสมบัติของชาติ เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เขาจะได้ดูแลรักษา จะต้องให้เขาได้มีส่วนร่วม จะร่วมออกเงินออกแรงออกวัสดุอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

พลเอกอาทิตย์ได้ประกาศแผนงานให้ชาวบ้านได้รับรู้ เห็นประโยชน์ของการมีโรงเรียน และขอให้ความร่วมมือ

ชาวบ้านได้พร้อมใจกันช่วยกันไปขุดทรายที่ลำห้วยมาช่วยกันผสมซีเมนต์ก่อสร้าง ร่วมกันออกแรงงานด้วยความหวังที่จะให้ลูกหลานมีโรงเรียน

การสร้างโรงเรียนไม่ย่ำดังที่หวัง การขนวัสดุเครื่องก่อสร้าง ถูก ผกค. ชัดขวาง ลอบโจมตีตลอดเวลา

แต่ชาวบ้านนั้นเองช่วยกันให้ข้าวช่วยกันปกป้อง เริ่มมีความไว้นื้อเชื่อใจ

ด้วยความบากบั่นพยายามร่วมกัน โรงเรียนร่วมเกล้าต้นแบบต้นความคิดที่บ้านหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม ก็สำเร็จ

เป็นโรงเรียนขนาด ๘ ห้องเรียน สร้างเป็นอาคารถาวร มีบ้านพักครู ๒ หลัง มีโต๊ะเรียน ม้านั่ง มีถังน้ำซีเมนต์สำหรับนักเรียนไว้ดื่มกิน ๒ ถัง มีสนามฟุตบอล สนามเด็กเล่น เป็นที่เรียน ของนักเรียนได้ถึง ๒๑๕ คน และสิ้นค่าใช้จ่ายเพียง ๗๐,๐๐๐ บาท ซึ่งนับว่าน้อยมาก

ไม่เพียงแต่จะได้โรงเรียน แต่ยังได้จิตใจของชาวบ้านมาเป็นพวก เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ มีความไว้นื้อเชื่อใจเป็นพื้นฐาน

ในการพัฒนาประเทศที่จะให้ก้าวหน้าทันสมัย ผู้นำในทุกพื้นที่จะต้องเน้นหนักไปในทาง ปฏิรูปจิตใจ ก่อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ความพยายามจะให้ความก้าวหน้าทันสมัยจะบังเกิดผลก็ต่อเมื่อได้ฝึกประชาชนปล้ำความสามัคคี โดยผู้นำที่ชาญฉลาด

การจะเรียกร้องให้คนสามัคคีกัน ผู้นำจะต้องเสียสละให้เห็นเป็นตัวอย่างก่อน

พลเอกอาทิตย์ได้นำความสำเร็จนี้ขอความร่วมมือให้เสียสละจากภาคเอกชนหลาย ๆ แห่ง

ในปัจจุบันได้เกิดชมรมสุรสีห์ร่วมเกล้าขึ้น มีวัตถุประสงค์ในการรณรงค์หาทุนสร้างโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร กระจายกันอยู่ทุกภาคหลายจังหวัดถึง ๑๔ โรงเรียน มีทั้งโรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา

การริเริ่มสร้างโรงเรียนร่วมเกล้าของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นการปฏิบัติการจิตวิทยาที่ได้ผล อย่างน้อยก็ทำให้ชาวบ้านเกิดสำนึกว่าทางราชการมิได้ทอดทิ้ง

แต่การมีโรงเรียนอันเป็นแหล่งให้อาหารทางสติปัญญา ยังไม่เป็นการเพียงพอ ต้องหาทางแนะนำให้มีการเพิ่มพูนเศรษฐกิจให้เขามีกินมีใช้ด้วย

ภาคอีสานกับน้ำนั้นจะเป็นปฏิภาคกัน อีสานแล้ง พื้นดินเป็นทราย เกือบกักน้ำฝนไว้ไม่ได้ เมื่อฝนตก น้ำป่าหลากก็ไหลผ่านและซึมลงไปอย่างรวดเร็ว จะปั้นตมเพื่อเก็บกักน้ำฝนก็ไม่มีดินเหนียว

น้ำเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของเกษตรกรชาวชนบท ที่จำเป็นที่สุดก็คือน้ำดื่ม น้ำใช้

ใคร ๆ ก็รู้ปัญหานี้ บ้างก็เก็บเอาไปพูดเอาไปอภิปราย ซึ่งก็มีได้มีผลพวงในทางเพิ่มน้ำขึ้นแม้แต่หยดเดียว

แต่พลเอกอาทิตย์ใช้การกระทำควบคู่ไปกับการปลูกข้าวให้ร่วมแรงกัน ได้ริเริ่มให้ทหารและชาวบ้านมาช่วยกันสร้างถังซีเมนต์สำหรับเก็บกักน้ำฝนจากชายคาบ้าน ขนาดความจุ ๒,๐๐๐ แกลลอน ซึ่งจะพอเพียงแก่การบริโภคระยะหนึ่ง หากลงทุนจ้างทำก็คงสิ้นเงินนับหมื่นบาท แต่เพราะแรงงานของชาวบ้านและทหารร่วมกัน ถึงเก็บกักน้ำฝนประจำหมู่บ้านก็สิ้นเงินค่าก่อสร้างไม่ถึง ๓,๐๐๐ บาท

เมื่อโครงการนี้รู้แพร่หลาย ภาคเอกชนก็ได้เข้ามาเสียสละร่วมกันสร้างถังน้ำให้กับชาวบ้านในถิ่นทุรกันดาร ถวายเป็นพระราชกุศล ให้ชาวบ้านมีน้ำกินน้ำใช้ได้ถึง ๑๔ หมู่บ้าน แม้เวลาจะล่วงเลยมาถึง ๒๐ ปี ถังน้ำก็ยังทนทานใช้ประโยชน์ได้ดี

แม้จะมีโรงเรียน มีถังเก็บน้ำฝนพอจะยังชีวิตให้มีความหวังและผาสุกขึ้นบ้าง แต่ภัยเศรษฐกิจก็ยังคุกคามชาวบ้านแถบนั้นเป็นอย่างมาก ชาวบ้านยังไม่สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัวอย่างพอเพียง

ที่จังหวัดสกลนคร มีหมู่บ้านชาวนวนอพยพอยู่เป็นจำนวนมาก แม้จะอยู่ในที่กันดาร ที่ดินขาดน้ำ ขาดปุ๋ย ขาดทรัพยากรธรรมชาติ แต่จรรยาบรรณที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของชาวนวนก็คือ ความอดทน ขยันขันแข็ง เขาเหล่านั้นปลูกพืชผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ออกขายในตลาด เรียกว่าพืชผลทางเกษตรกรรมจำพวกผักกาดขาว กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี ทุกประเภทอยู่ในกำมือชาวนวนอพยพ

ชาวบ้านคนไทยได้แต่ท้อแท้สิ้นหวัง พาลโกรธเคืองความขยันขันแข็งของชนต่างชาติ ท่านผู้บังคับการเป็นนักประชาสัมพันธ์เชิงปฏิบัติ ได้ปลุกเร้าให้ชาวบ้านคนไทยต่อสู้แข่งขัน โดยจะต้องขยันขันแข็งให้มากกว่าเขา ผลผลิตพืชผักสวนครัวขึ้นมากินขึ้นมาใช้ ประหยัดรายจ่ายของตนเอง

ขั้นแรกได้แนะนำให้มีการตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้นทุกหมู่บ้าน อบรมให้รู้จักเนื้อดิน ปุ๋ย พันธุ์พืช วิธีบำรุงรักษา

เมื่ออบรมเสร็จก็ทำการแจกจ่าย ปลั้ว เสียม เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี ให้ชาวบ้านปลูก ขยายพันธุ์

กลุ่มใดผลิตได้มากเหลือบริโภค หน่วยทหารก็รับซื้อและขอร้องให้หน่วยราชการอื่น ๆ ให้การสนับสนุน

เป็นการจัดให้ครบวงจรเศรษฐกิจ คือ ให้ความรู้ ส่งเสริมการผลิต และจัดจำหน่าย มีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน

ชาวบ้านที่ยืนยันแข็ง เมื่อได้ทำตามคำแนะนำ ก็สามารถมีรายได้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ที่สำคัญที่สุดก็คือ ได้มวลชน ได้ความไว้วางใจจากชาวบ้าน ทำให้กลุ่มคนที่เคยให้ความร่วมมือกับ ผกค. หันมาสนับสนุนทางราชการมากขึ้น

นับแต่วันเสียงปืนแตกเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๐๘ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้ประกาศต่อสู้กับทางราชการด้วยกำลังอาวุธหลังจากสร้างเงื่อนไขสงครามพร้อมแล้ว ได้เปิดทำการโจมตีเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดนครพนม เป็นผลให้เจ้าหน้าที่เสียชีวิตและบาดเจ็บหลายคน นับแต่นั้นเป็นต้นมา การปะทะต่อสู้ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ก็ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ขยายออกไปทุกภาคของประเทศ ก่อให้เกิดความทุกข์ยากเดือดร้อน สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและรัฐบาลเหลือคณานับ ยิ่งทางราชการปราบปรามรุนแรงเท่าใด ผกค. ก็ยิ่งสร้างเงื่อนไขใหญ่โตมากขึ้นเท่านั้น จากการต่อสู้ขึ้นก่อนการร้ายธรรมดา ขยายขึ้นเป็นขั้นการต่อสู้ในรูปของสงครามปฏิวัติ มีการปฏิบัติการที่เหี้ยมโหด ใช้การบีบบังคับจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองตามลำดับ

ในปลายปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ อุณหภูมิของสงครามพุ่งขึ้นถึงสุดฝ่าย ผกค. มีความอึดเหนี่ยวจะสามารถเอาชนะฝ่ายรัฐบาลได้ จึงได้เพิ่มความกดดันบีบบังคับประชาชนในชนบทมากขึ้น มีการเก็บเกณฑ์เอาเสบียงไปจากประชาชน เรียกเกณฑ์เอาคนวัยรุ่นหนุ่มสาวเข้าไปเป็นกำลัง ติดอาวุธในป่าจนกระทั่งในหมู่บ้านเหลือแต่คนชรา กับเด็กเล็ก ชาวบ้านจะต้องคอยเป็นหูเป็นตารายงานความเคลื่อนไหวของทางราชการให้พวก ผกค. ทราบ ผู้ใดไม่ให้ความร่วมมือ หรือให้ข่าวผู้ก่อการร้ายแก่ทางราชการ ก็ถูกเผาบ้านช่องเรือนชาน บางครั้งถึงกับถูกยิงทิ้งอย่างทารุณ

เป็นช่วงเวลาที่ ผกค. สร้างแนวร่วมได้กว้างขวางที่สุดทั่วประเทศ

จนกระทั่งปี ๒๕๑๘ ขณะนั้น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นแม่ทัพภาคที่ ๒ และพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นผู้บังคับการกรมผสมที่ ๒๓ รับผิดชอบเขตอำเภอทั้งสิ้น ๑๓ อำเภอ

ที่อำเภอสว่างดินแดนเริ่มมีภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มากขึ้น จนประชาชนแทบจะอยู่ไม่ได้

การป้องกันประเทศชาติเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ไม่ใช่ปล่อยให้ทหารเพียงฝ่ายเดียว ท่านมีความคิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะต้องทำงานมวลชน ทำลายแนวร่วมของพวกผู้ก่อการร้าย โดยสร้างความเข้าใจกับประชาชน ดึงประชาชนกลับมาให้ความร่วมมือกับทางราชการ และรู้จักวิธีป้องกันตนเอง เรียกว่าใช้การเมืองนำการทหาร

ที่บ้านหนองฮาง อำเภอนาวนวิเวศ จังหวัดสกลนคร ราษฎรถูกผู้ก่อการร้ายคุกคาม ข่มขู่จนอยู่ไม่ได้ ต้องหนีมาอาศัยกองทัพอู่ถึง ๓๐ คน เป็นภาระแก่การเลี้ยงดูเปลืองข้าววันละกระสอบ คนเหล่านี้มีกำลังมีความคิด มีความรักในถิ่นทำกินของตน เขาขาดแต่วิธีการและอาวุธที่จะต่อสู้กับผู้รุกราน ท่านจึงได้เอาคนเหล่านี้มาฝึกให้มีวินัย มีอุดมการณ์ เอาเสื้อผ้าทหารให้ใส่ ฝึกให้ใช้อาวุธต่อสู้ และมีสำนึกต่อถิ่นที่อยู่ของตน เมื่อมีกำลังใจเข้มแข็งขึ้นก็ให้กลับไปป้องกันหมู่บ้านของตน

แรก ๆ เมื่อ ผกค. เข้ามาคุกคาม ชาวบ้านก็รู้จักต่อสู้ แต่ก็ยังขาดความมั่นใจนักกลับมา ท่านได้ปลุกปลอบให้เข้มแข็งและกลับไปต่อสู้อีก และเพื่อสร้างความมั่นใจ ในตอนกลางคืนได้ส่งทหารเข้าไปช่วยเมื่อ ผกค. เข้ามาโจมตี ชาวบ้านที่ได้รับการฝึกมาอย่างดีแล้วก็เข้าปะทะต่อสู้อย่างกล้าหาญ ผกค. บาดเจ็บล้มตายไป เมื่อประสบชัยชนะก็เกิดความฮึกเหิมมั่นใจในการที่กองทัพอู่ให้ความช่วยเหลือ

เมื่อฝ่าย ผกค. ถูกชาวบ้านต่อต้าน ก็จำเป็นต้องถอนตัวออกไปจากหมู่บ้านและเริ่มหวั่นเกรงชาวบ้านนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

จากความสำเร็จครั้งนี้เอง ท่านได้ขยายการฝึกไทยอาสาป้องกันตนเองขึ้นหลาย ๆ หมู่บ้าน เมื่อประสบความสำเร็จแล้วได้เชิญท่านนายกรัฐมนตรีซึ่งขณะนั้นเป็นแม่ทัพภาค ๒ มาดู พร้อมด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดภาคอีสาน ๑๖ จังหวัด ที่บ้านไทยเจริญ ติเกราะเคาะไม้เรียกชาวบ้านมารวมพลแสดงวิธีการต่อสู้ เมื่อเห็นว่าเป็นวิธีการที่ดีท่านมีบัญชาให้ขยายการฝึกไปทั่วทั้งภาค

จากความพยายามที่ใช้การเมืองนำการทหารปลุกปลอบประชาชนให้มีขวัญและกำลังใจ ในที่สุดราษฎรภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ก็ได้พร้อมใจกันรวมพลังช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ได้รับผลดีทุกเขตงาน จนเป็นผลให้มีสมาชิก ทสพช. อยู่ทั่วประเทศถึง ๒ ล้านคน คนเหล่านี้อยู่ทั้งในป่า ในหมู่บ้าน และในตัวเมือง พร้อมทั้งจะเสียสละชีวิตป้องกันประเทศชาติเยี่ยงวีรชนชาติไทยทั้งหลาย

แม้การต่อสู้ปราบปรามแย่งชิงมวลชนจะประสบผลดีเพียงใดก็ตาม แต่เงื่อนไขสงครามก็ยังไม่สงบลง トラบใดที่สมาชิก ผกค. ยังแตกแยกในความคิดและถืออาวุธเข้าต่อสู้ คนเหล่านี้เนื้อแท้ที่เลื่อมใสอุดมคติแท้จริงมีไม่มาก ที่ต้องอยู่ร่วมเพราะจำใจมีมากกว่า เป็นความพยายามของทางราชการอยู่ตลอดเวลาที่จะแยกผู้ที่อยู่ด้วยความจำใจออกมาช่วยกันพัฒนาชาติบ้านเมือง อันเป็นจุดประสงค์อันเดียวกัน

ตั้งแต่ได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก มีบทบาทสำคัญ
ยิ่งในการสร้างมวลชน สร้างความเข้าใจกับประชาชน และแม้กระทั่งพวกผู้ก่อการร้ายคอม-
มิวนิสต์เอง

มีเงื่อนไขหลายประการที่ ผกค. ยกขึ้นกล่าวอ้างให้ร้ายต่อทางราชการ ทหารได้เข้า
ขจัดเงื่อนไขเหล่านั้น ได้เข้าช่วยเหลือประชาชนพัฒนาท้องถิ่นที่ทำการหลายพื้นที่ มีการสร้าง
ฝายกั้นน้ำให้ประชาชนมีน้ำทำการเกษตร มีการฝึกอบรมยุวเกษตรกรหลายอำเภอหลาย
หมู่บ้าน ตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อให้ขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปสู่ตลาดให้ทันเวลา มีการ
แจกพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์และช่วยเหลือในด้านจัดหาตลาดจัดจำหน่ายสินค้า และมีการจัดตั้ง ทสปช.
ขึ้นทุกหมู่บ้าน จน ผกค. เองรู้สึกยากลำบากในการที่จะเอาชนะฝ่ายบ้านเมือง

แต่ตัวเลขการสูญเสียเพราะเกิดการปะทะกันในแต่ละปียังมีมากอยู่ ชีวิตและทรัพย์สิน
ของทั้ง ๒ ฝ่ายพินาศย่อยยับเพราะอุดมการณ์ที่หลงผิดทั้ง ๆ ที่เป็นคนไทยด้วยกัน

ความสูญเสียเหล่านี้จะลดลงได้ก็ต่อเมื่อได้หันหน้าเข้าพุดจากกันและเลิกใช้อาวุธ
เพื่อไม่ให้เสียเลือดเนื้อมาฟันกันต่อไป

เรื่องที่จะพุดจาให้คนที่มียุทธศาสตร์แตกต่างกันเข้าใจกันและหันหน้ามาร่วมพัฒนา
ประเทศชาติไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่คิดอย่างที่พุด

โดยเฉพาะในเขตที่ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก รับผิดชอบอยู่ แนวร่วมของฝ่าย ผกค.
แข็งแกร่ง

ในแต่ละเขตงานที่ ผกค. ตั้งฐานบัญชาการต่อสู้ พลเอกอาทิตย์ฯ ต้องส่งคนที่ไว้วางใจ
เข้าไปกินไปนอนกับ ผกค. ทั้งฐาน นับเป็นการเสี่ยงอันตราย และเป็นความเสียสละของผู้ที่
ได้รับมอบหมายอย่างสูง เพราะถ้าพลาดก็หมายถึงตายแต่อย่างเดียว

จากประสบการณ์ในสนามกองทัพภาค ๒ ได้รวบรวมเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ
มาประกาศเป็นคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๖๖/๒๓ และให้สาระรายละเอียดวิธีปฏิบัติ
ตามคำสั่งที่ ๖๕/๒๕ เพื่อให้ทุกหน่วยทัพได้ปฏิบัติในทางเดียวกัน ซึ่งปรากฏผลดีเป็นอย่างยิ่ง
สามารถเรียกร้องศรัทธาจากประชาชนให้มาร่วมมือกับทางราชการทุกเขตงาน จน ผกค.
ขาดแนวร่วมสนับสนุน

การเกลี้ยกล่อมสร้างความเข้าใจกับสมาชิก พคท. หรือ ผกค. เริ่มได้ผล วันที่ ๑ ธันวาคม
๒๕๒๕ สมาชิก พคท. เขตงานที่ ๔๔๔ อันมี ครูศรีสวัสดิ์ เป็นหัวหน้า ก็นำพลพรรค สมาชิก
พคท. ๑,๐๐๐ คน เข้ามอบตัวต่อทางราชการที่อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ประกาศตัว
เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย

นับเป็นครั้งแรกที่ระงับการต่อสู้ด้วยอาวุธ ซึ่งสามารถพุดได้ว่าเป็นการเอาชนะอุดม-
การณ์คอมมิวนิสต์ได้ในขั้นพื้นฐาน ทั้งทางการเมืองและการทหาร ระงับความสูญเสียของ

ทั้งสองฝ่าย ซึ่งเพียงเฉพาะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองได้พลีชีพไปแล้วถึง ๙,๐๙๖ นาย บาดเจ็บถึง ๑๗,๑๘๐ ฝ่ายตรงข้ามก็สูญเสียมากกว่านี้หลายเท่าตัว

ในฐานะผู้นำบัญชาการกองพล พลเอกอาทิตย์ได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี

ประวัติศาสตร์มิได้ถูกสร้างขึ้นมาจากผู้นำเพียงอย่างเดียว ผู้นำเป็นแต่เพียงองค์ประกอบสำคัญที่กระตุ้นให้มีการร่วมมือในทิศทางเดียวกัน

อุดมการณ์ที่ดีและผู้นำที่ดีอาจไร้ประโยชน์หากไม่มีประชาชนพลเมืองที่เข้าใจและยอมรับสิ่งที่ตั้งมาร่วมกัน

พลเอกอาทิตย์ได้นำผู้ใต้บังคับบัญชาการและผู้ที่มีความเห็นแตกต่างให้หันมามีความตั้งใจและจุดมุ่งหมายใหม่เพื่อร่วมกันสร้างชาติพัฒนาสังคม ซึ่งจะสมบูรณ์พูนสุขของลูกหลานด้วยความหวังและความเชื่อมั่น

จากการรุกรานทางการเมืองอย่างต่อเนื่องทำให้สมาชิก พคท. เกิดความไว้วางใจที่จะได้มีโอกาสใหม่ โอกาสที่จะร่วมพัฒนาชาติไทย ได้ทยอยกันประกาศวางอาวุธเข้าร่วมกับทางราชการถึง ๙ ครั้ง มีผู้กลับใจเข้าร่วมพัฒนาชาติไทยถึง ๑๗,๕๐๐ นาย มีอาวุธประจำกาย ๔,๕๐๐ กระบอก อาวุธประจำหน่วย ๔๘๐ กระบอก วัตถุระเบิด ๖๐๐ ลูก กระสุนทำลายต่าง ๆ ๖๐๐,๐๐๐ นัด

ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากทางราชการ มีนายศรีสุขวัณ มีงานรื่นเริงสามัคคี สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และแยกย้ายกันกลับไปอยู่กับหมู่ญาติและครอบครัวอย่างปกติสุขและอบอุ่นอย่างเดิม

เฉพาะผู้ที่ขาดที่ดินทำกิน ขาดเงินทุนอุดหนุน ทางราชการก็ได้จัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์หรือบางแห่งก็จัดเป็นนิคมให้การสนับสนุนเครื่องมือการเกษตร เงินทุน และจัดอบรมให้มีความรู้พื้นฐานด้านการเกษตรให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ และพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ให้รุ่งโรจน์ มีอนาคตสมกับอุดมการณ์ร่วมพัฒนาชาติไทย

๑๒ ปีของการต่อสู้ในสนามรบเพื่อแย่งชิงมวลชนเอาชนะคอมมิวนิสต์ ความเสื่อมโทรมของการเมืองภายในประเทศ บรรดาเศรษฐกิจมหเศรษฐกิจเตรียมตัวอยู่ตลอดเวลาที่จะทิ้งถิ่นหนีแผ่นดินนี้ไปอยู่ต่างประเทศด้วยความไม่ไว้วางใจในสถานการณ์

ในระหว่างทางไปสู่อุดมการณ์นั้น การขัดแย้งในความคิดเห็นย่อมเกิดขึ้นได้ และแนวความคิดของชาติก็อาจแตกแยกได้ แม้ว่าข้อขัดแย้งและการวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็นแก่นสารจะเป็นบ่อเกิดที่จำเป็นในการสร้างสรรค์และปฏิรูปก็ตาม เราก็ควรต้องละเว้นจากการมีความเห็นแตกแยกที่รุนแรงเกินควร เพราะเป็นการไม่สร้างสรรค์และปราศจากจุดหมาย

นี่เป็นอุดมการณ์ชัดความแตกแยก มีเมตตาและเหตุผลเป็นพื้นฐาน ในที่สุดก็พูดได้ว่าขณะนี้เราลดความเคียดแค้นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ แม้ต่างประเทศก็ไม่มีประสพการณ์ต่อสู้เพื่อ

เอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างที่เราทำ เป็นแบบอย่างการต่อสู้ที่ได้ผลดี ซึ่งจะก้าวไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้ผลอีกวิธีหนึ่ง

เมื่อเหตุการณ์ไม่สงบ ๑ เมษายน ๒๕๒๔ ผ่านไปแล้ว พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้รับแต่งตั้งเป็นแม่ทัพภาคที่ ๑ ชีวิตราชการก้าวหน้าขึ้นตามลำดับจนได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกและเป็นผู้บัญชาการทหารบกในลำดับต่อมา

ชีวิตส่วนใหญ่ของท่านผู้บัญชาการทหารบกอยู่ในสนามรบมาตลอด อยู่กับทหารอยู่กับประชาชนที่ประสบภัยทุกข์ยาก

กองทัพภาคที่ ๑ ที่ท่านเป็นผู้บัญชาการอยู่ รับผิดชอบเหตุการณ์ชายแดน ด้านรัฐประชน อันเป็นเขตสู้รบระหว่างเขมรเสรีและกองกำลังเวียดนาม บ่อยครั้งที่การรบติดพัน ทหารเวียดนามลูกกล้าเข้ามาใกล้เขตแดนไทย มีการยั่วยุโดยการยิงกระสุนทั้งปืนใหญ่ จรวด เข้ามาในเขตแดน ทำความเสียหายให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเนื่อง ๆ

เมื่อเกิดความเสียหายบาดเจ็บล้มตายขึ้น ท่านได้ทำตัวเองให้เป็นตัวอย่างของผู้บังคับบัญชาที่ดี อาหาร ยกย่อง และเยี่ยมเยียนร่วมทุกข์อยู่กับทหารในแนวรบตลอดเวลา

ท่านย้ำเสมอว่า เมื่อประเทศชาติเกิดศึกสงคราม เป็นเรื่องสำหรับผู้บังคับหน่วยผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นจะต้องไปเยี่ยมคนเจ็บ จะละเว้นมิได้แม้จะอยู่ไกลแสนไกลเพียงใดก็ตามที่

ท่านดำหนิผู้บังคับหน่วยที่ละเว้น ท่านถือว่าชีวิตของทหารทุกคนมีค่าเท่าเทียมกัน ไม่ว่าพลไม่वानาย ทุกคนรักและหวงแหน แต่ที่เขากล้าเสียสละเพราะเขามีเกียรติ เขาเป็นนักรบ เขารักและหวงแหนแผ่นดินไทย เราต้องยกย่องนักรบ

บางครั้งก็ดูจะเป็นความกล้าที่บ้าบิ่นมากในระดับของท่าน จะเกิดความบั่นป่วนมากหากท่านต้องประสบเคราะห์กรรม

แต่สิ่งหนึ่งที่สร้างขวัญและกำลังใจให้กับทหารในสนามรบก็คือ เขารู้ว่าทุกคนแม้แต่ผู้บัญชาการก็มีความเสี่ยงสูงไม่แพ้พวกเขา

กองทัพไทยเป็นกองทัพที่ยากจน ยิ่งกองกำลังเขมรเสรีถูกกองทัพญวนโจมตีมากเท่าใด กระสุนทำลายก็ตกเข้าในเขตไทย ทำความเสียหายให้กับทรัพย์สินของประชาชนและชีวิตทหารเนื่อง ๆ

เพื่อที่จะลดความสูญเสียโดยไม่จำเป็น ท่านผู้บัญชาการได้ทำการรณรงค์ให้ประชาชนเสียสละทรัพย์สินเงินทองสร้างบังเกอร์คอนกรีตทดแทนของเดิม ซึ่งทำด้วยไม้เนื้ออ่อนและกระสอบทราย เมื่อกาลเวลาผ่านไป ไม้ผุ กระสอบแตก ก็ไม่สามารถป้องกันกระสุนปืนใหญ่หรือจรวดที่ตกตรงฐานได้

เป็นที่น่ายินดีที่ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาได้เห็นความเสียสละของทหาร ช่วยกันบริจาคเงินสมทบทุนสร้างบังเกอร์คอนกรีตอัดแรงซึ่งแข็งแรงมาก แม้จรวดอาร์.พี.จี. ก็ไม่สามารถ

ทำอันตรายได้ สร้างบังเกอร์ให้ถึง ๑,๑๐๖ ชุด หลุมหลบภัย ๒๐๔ ชุด สิ้นเงินใช้จ่ายไป ๑๒ ล้านบาทเศษ และยังมีเงินเหลืออีกประมาณ ๒ ล้านบาท

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีประชากร ๕ ล้านคนเศษ กรุงเทพฯ เป็นที่รวมของแหล่งอุตสาหกรรมทุกประเภท ศิลปวิทยา ศูนย์กลางการคมนาคม เศรษฐกิจ และอาชญากรรมทุกประเภท

ตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ รัฐสภาได้ออกพระราชบัญญัติผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ นายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้งให้ผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บัญชาการรักษาพระนครอีกตำแหน่งหนึ่ง

กองกำลังรักษาพระนครปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงเมื่อ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๒๔ ภายหลังจากที่พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการทหารบก

ท่านได้ประกาศเจตนางานเพื่อเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญไว้ ๔ ประการ คือ เสริมสร้างความสงบสุขและความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สถาปนาภาวะทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย กำจัดอำนาจเผด็จการ อิทธิพลและอำนาจมืดที่ครอบงำวิถีทางการเมืองดำเนินชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชาติ ชัดความแตกแยก และประสานประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

กองกำลังรักษาพระนครมีภารกิจในการเข้าร่วมรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ปฏิบัติการถึง ๕ จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรสาคร กองกำลังพลประกอบด้วยกำลังทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ ไทยอาสาป้องกันชาติ และลูกเสือชาวบ้านตามแต่จะบรรจุมอบ

แม้ภารกิจที่กำหนดไว้ตามกฎหมายจะกว้างขวาง มีพื้นที่รับผิดชอบมากมาย แต่กองกำลังรักษาพระนครก็ถูกจำกัดด้วยงบประมาณค่าใช้จ่าย ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เป็นการขัดขวางมิให้งานสัมฤทธิ์ผล

ในทุกโอกาสที่พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้พบกับประชาชน พ่อค้านักธุรกิจ ตลอดจนข้าราชการทุกระดับชั้น ท่านได้พูดชี้แนะและอธิบายให้เห็นถึงความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอยู่ไม่เป็นการเพียงพอต่อการป้องปราบอาชญากรรมที่คุกคามชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อาชญากรรมและการก่อการร้าย การก่อวินาศกรรม การวางระเบิด การชุมนุมเรียกร้อง งานอารักขาบุคคลสำคัญ ตลอดจนอาชญากรรมระหว่างประเทศสมควรที่จะได้กำจัดให้หมดไป ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มิอุดมการณ์เสียสละร่วมกัน

แทบจะพูดได้ว่า เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่กองกำลังรักษาพระนครมีอยู่ได้มาจากการร้องขอให้ร่วมกันเสียสละจากภาคเอกชนทั้งสิ้น เช่น รถมอเตอร์ไซด์ ๑๐๗ คัน รถยนต์อัลฟาโรมิโอ ๑๕๐ คัน รถตู้ รถดับเพลิง เครื่องรับส่งวิทยุ เครื่องอัดสำเนา ยารักษาโรค และเครื่องมือการแพทย์ ค่าใช้จ่ายในการซ่อมยานพาหนะ ข้าวสาร อาหารกระป๋อง บุหรี่ ผ้าห่ม

แม้กระทั่งเครื่องรางของขลัง

ภารกิจหลักที่กองกำลังรักษาพระนครปฏิบัติได้ผลดี สงวนชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนไว้ได้มาก ดังจะเห็นได้จากสถิติอาชญากรรมก่อนตั้งกองกำลังรักษาพระนครในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้น ๒๑.๒๗ รายต่อประชากร ๑ แสนคน เมื่อได้ตั้งกองกำลังรักษาพระนครขึ้นมาแล้ว สถิติอาชญากรรมลดลงเหลือ ๑๙.๔๗ รายในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ และ ๑๕.๘๖ รายในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ต่อประชากร ๑ แสนคน

แนวโน้มสถิติคดีอาชญากรรมที่ลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ เกิดจากความร่วมมือจากประชาชนในฐานะพลเมืองดี ได้ช่วยเหลือโดยแจ้งข่าวสารเบาะแสของคนร้าย หรือเหตุการณ์ที่กำลังจะลุกลามกลายเป็นเหตุร้าย ให้กับศูนย์แจ้งข่าว ๑๒๓ และ ๑๙๑

ไม่เพียงแต่งานป้องปรามอาชญากรรม งานป้องกันวินาศกรรมทุระเบิด ซึ่งเป็นงานที่เสี่ยงชีวิตในสถานะสงครามเท่านั้น งานพัฒนาสร้างความเข้าใจในปัญหาร่วมกัน ร่วมกันพิจารณารากมูลของปัญหาและใช้สติปัญญาอย่างลึกซึ้งในการแก้ปมเงื่อนไขต่าง ๆ

เช่น การชุมนุมเรียกร้องต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การคัดค้านการย้ายสนามหลวง ปัญหาสนามม้า ปัญหาขึ้นค่ารถเมล์โดยสาร ปัญหานักศึกษาขอนแก่น ปัญหาพนักงานยาสูบ และปัญหาพนักงานท่าเรือ ความถูกต้องเหมาะสมเท่านั้นที่จะทำความเข้าใจกันได้ จะต้องระงับโดยไว เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพทางการปกครอง

ในด้านการพัฒนาชุมชน ตัวอย่างที่เห็นชัดแจ้ง คือ ชุมชนวัดลาดบัวขาว เขตยานนาวา ราษฎร ๓๐๐ ครัวเรือนถูกไฟไหม้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เจ้าของที่ดินฟ้องร้องขับไล่ไม่ยอมให้ราษฎรเข้าปลูกสร้างในที่ดินเดิม

ร้อนถึงผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนครต้องเข้าเจรจาขอซื้อที่ดินจากเจ้าของ ให้การเคหะสร้างที่อยู่อาศัยให้กับราษฎร และได้จัดไฟฟ้า น้ำประปาตลอดจนทางเดินทำให้อยู่อาศัยได้ดีกว่าเดิม

นอกจากนั้น ก็มีการพัฒนาชุมชนซอยบุญอยู่ เขตพญาไท และชุมชนห้วยรถจักรดีเซล บางซื่อ เป็นต้น

เมื่อท่านผู้บัญชาการกองกำลังเอก ภริยาของท่านถึงแก่อนิจกรรมลง นำความเศร้าโศกมาสู่ครอบครัวของท่าน

ประชาชนได้ร่วมกันเสียสละทรัพย์สินเป็นจำนวนมากสมทบทุนสร้างตึกอุทิศให้เป็นอนุสรณ์สถานและเป็นเกียรติประวัติแก่วงศ์ตระกูลของท่าน

พระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถฯ ทั้งสองพระองค์มีหลากหลาย ล้วนตั้งอยู่บนความพระเมตตาห่วงใยในพสกนิกรเป็นล้นพ้น ทรงสละพระราชทรัพย์สงเคราะห์ประชาชนหลายโครงการ

เหล่าพสกนิกรพร้อมที่จะถวายชีวิตเป็นราชพลี เพื่อแสดงความจงรักภักดีในทุกโอกาส
ในวาระสำคัญต่าง ๆ อันควรรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ ประชาชนก็มักจะพากัน
จัดงานเฉลิมพระเกียรติ

ในการนี้จะต้องมีผู้นำชักชวนที่ประชาชนเลื่อมใสและมีอุดมการณ์เดียวกัน
พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ในฐานะผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนคร (ผบ.กกล.รพน.)
ได้ริเริ่มรณรงค์ชักชวนให้ประชาชนเดินการกุศลเทิดพระเกียรติ ซึ่งเป็นงานใหญ่มีประชาชน
มาร่วมนับล้านคนในแต่ละครั้ง

การเดินการกุศลเทิดพระเกียรติจัดมาแล้ว ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม
๒๕๒๗ เนื่องในวาระใกล้วันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถฯ และวันที่
๒ ธันวาคม ๒๕๒๗ เนื่องในวันใกล้วันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ประชาชนพากันไปชุมนุมกันที่ท้องสนามหลวงนับล้านคนในเช้าตรู่ของวันดังกล่าว
แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดี ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่จะเทอดทูลน้อมเกล้า
ทั้ง ๒ พระองค์

มีทั้งชาวต่างประเทศ พ่อค้า และผู้มาฟังพระบรมโฑธิสมภาร และถือโอกาสนั้นบริจาค
เงินทูลเกล้าถวายโดยมีพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นประธานรับมอบเงิน

ในครั้งที่ ๑ มีผู้ทูลเกล้าถวายถึง ๓๗ ล้านบาท และครั้งที่ ๒ มีผู้ทูลเกล้าถวายถึง ๖๐
ล้านบาทเศษ

เงินจำนวนนี้จะได้ทรงนำไปสงเคราะห์ประชาชนตามพระราชอัธยาศัย
ซึ่งนำความปลื้มปิติมาสู่พสกนิกรทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนั้น ในฐานะผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนคร ข้าพระบาทต่างพระเนตร
พระกรรมคุณหนึ่ง

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ยอมที่จะเสียสละนำประชาชน

สังคมไทยเป็นสังคมสมณะ สมาชิกของสังคมพอใจที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ชอบแสดงออก
ด้วยตนเอง ชอบดูชอบคิด มีวิจารณ์ญาณแยกแยะสิ่งดีงาม

ใครที่จะก้าวออกมาทำดีทำเด่นในเรื่องใดก็ตามจะต้องทนได้ที่จะถูกวิพากษ์วิจารณ์
บางครั้งถูกแปรเจตนาไปในทางเสียหาย ซึ่งเป็นการบั่นทอนกำลังใจผู้ที่ตั้งใจอุทิศตนเพื่อส่วนรวม
โดยสุจริตเป็นอย่างมากอยู่เสมอ

จึงไม่มีใครอยากที่จะก้าวออกมาเป็นผู้นำในเรื่องที่ควรจะทำในหลาย ๆ เรื่อง

ผู้นำจึงต้องเสียสละทั้งความสุขความพอใจส่วนตัว และเสียสละเกียรติยศชื่อเสียง ยอม
ที่จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในทางดีและทางเสียหาย

นี่เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยขาดผู้นำที่มีคุณธรรมอย่างแท้จริง

ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในฐานะผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนคร จะต้องรับผิดชอบความเดือดร้อนของประชาชนในเขตรับผิดชอบ

พลเอกอาทิตย์จำเป็นต้องกล้าที่จะทำตัวเป็นผู้นำยอมถูกวิพากษ์วิจารณ์ในหลาย ๆ เรื่อง เมื่อคราวเกิดอุทกภัย น้ำท่วมกรุงเทพมหานคร ทหารภายใต้การนำของพลเอกอาทิตย์ ได้ออกมาช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนอย่างแข็งขัน

มีการจัดอำนวยความสะดวกในด้านการจราจร จัดรถรับ-ส่งผู้ประสบภัยในเขตน้ำท่วม ขุดลอกคูคลอง สร้างถนน สร้างสะพานคนเดิน ออกบริการช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บป่วยโดยไม่คิดมูลค่า จัดตลาดเคลื่อนที่ขายสินค้าราคาถูก แจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ประชาชนที่ยากจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งกุ่มหาวิทยาลัยรามคำแหงเพื่อให้นักศึกษาได้สอบทันตามกำหนด

ในด้านการพระศาสนา การทำนุบำรุงพุทธสถาน อันเปี่ยมไปด้วยพุทธศิลป์เป็นที่รวมจิตใจของประชาชนทั้งชาติ มีอยู่มากมายหลายแห่ง ล้วนแต่ใหญ่โตเกินกำลังศรัทธาของพุทธบริษัทจำนวนน้อยที่จะทำนุบำรุงให้สมบูรณ์ได้

ดังเช่นโครงการเร่งรัดการจัดสร้างพุทธมณฑล ในเนื้อที่ดิน ๒,๕๐๐ ไร่

พุทธมณฑลสร้างขึ้นไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๐๐ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นปูชนียวัตถุสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

แม้เวลาจะล่วงเลยมาร่วม ๓๐ ปี การก่อสร้างพุทธสถานและปรับปรุงบริเวณยังไม่ก้าวหน้าเต็มตามโครงการ ด้วยขาดงบประมาณ ขาดกำลังคน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษาในวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๓๐

เพื่อที่จะน้อมนำประชาชนให้รำลึกถึงพระเมตตาคุณ ควรจะร่วมกันสร้างกุศล สร้างอนุสรณ์สถานถวายเป็นราชสักการะ

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ในฐานะรองประธานกรรมการอำนวยการจัดสร้างพุทธมณฑล ฝ่ายฆราวาส ได้ประกาศณรงค์เชิญชวนประชาชน พ่อค้า และหน่วยราชการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสร้างพุทธมณฑลให้มีความร่มรื่น มีทัศนียภาพสวยงาม สมกับเป็นพุทธอุทยาน เหมาะที่จะแสวงหาความสงบและประกอบพิธีกรรมทางพระศาสนา

มีการแบ่งเขตรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการปลูกต้นไม้ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธประวัติในวันสำคัญต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ปลูกเท่านั้น ต้องร่วมกันรดน้ำ พรวนดิน ดูแลจนกว่าต้นไม้จะโตยืนต้นได้

ด้วยปณิธานที่แน่วแน่พร้อมที่จะถวายเป็นราชสักการะ ประชาชนและหน่วยงานได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ทำให้สภาพพุทธมณฑลร่มรื่นงดงามทันตาเห็น

การสร้างคนเป็นการสร้างทรัพยากรของชาติที่มีค่ายิ่งและเป็นการกุศลมหาศาล
ทำอย่างไรพลเมืองของชาติจึงจะอยู่ในศีลในธรรม มีสติปัญญา มีความขยันขันแข็ง
และมีสำนึกเสียสละเพื่อชาติ ด้วยความภาคภูมิใจ

ในทางศาสนา กุศลบุตรของเราจะสละความสุขในทางโลก หันเข้าพึ่งธรรมะแม้จะช่วง
เวลาหนึ่ง ๆ ก็ยังดี

แต่บ้างก็ขัดข้องด้วยยากจน ขาดแคลน ไม่มีทุนทรัพย์ในการซื้อหาอัฐบริวาร บ้าง
ก็ขาดโยมอุปัฏฐาก

การบวชจะต้องเน้นไปอย่างประหยัด ไม่สิ้นเปลือง ไม่มีอบายมุข ไม่ใช่ดัดแปลงประเพณี
เป็นความสนุกสนาน สิ้นค่าใช้จ่ายมากมายจนเกิดความทุกข์ขึ้นภายหลัง

เพื่อที่จะให้เป็นตัวอย่างของความประหยัด ความสงบ สมถะและมีเกียรติ พลเอกอาทิตย์
กำลังเอก จัดให้มีการบวชชายหนุ่มตามจังหวัดชายแดน เช่น จังหวัดเลย จังหวัดอุดร ที่พ่อแม่
ขัดสน บ้างก็เคยเป็นสมาชิก พคท. และกลับมาร่วมพัฒนาชาติไทย โดยยอมรับเป็นโยมอุปัฏฐาก
ปีละหลายสิบรูป ติดต่อกันมาหลายปี

นับจนถึงบัดนี้ได้ ๒๐๐ รูปเศษ

บุคคลเหล่านี้ได้รับรสพระธรรม ได้มีความภาคภูมิใจ และมีสิ่งเหี่ยวร้างที่จะต้องประพฤติ
ตนเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป

หลายปีมาแล้ว วัดเบญจมบพิตรประสมเพลิงไหม้เพราะความประมาทพลั้งเพลอของ
บริษัทจัดสร้างภาพยนตร์แห่งหนึ่ง

ทำความเสียหายให้แก่พระอุโบสถอันงดงามคู่บ้านคู่เมืองแห่งหนึ่ง

ทำความสลดใจให้แก่พุทธบริษัทเป็นจำนวนมาก

การบูรณะซ่อมแซมศิลปกรรมประจำชาติแห่งนี้จะต้องใช้งบประมาณและแรงศรัทธา
จากประชาชนเป็นจำนวนมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริที่จะประกอบารกุศลในวันเฉลิมพระชนม-
พรรษา จึงมีพระราชดำรัสถึง ผบ.ทบ. ขอให้บูรณะวัดเบญจมบพิตร

เป็นโอกาสอันดีที่พสกนิกรจะได้ร่วมบำเพ็ญพระราชกุศล

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้จัดให้มีการเทศน์มหาชาติ ประกาศให้ประชาชนเข้าร่วม
กัณฑ์เทศน์ โดยแต่ละส่วนงานรับเป็นเจ้าภาพ ส่วนงานละ ๑ กัณฑ์ ๆ ละ ๑ แสนบาท จัดตั้ง
ผ้าป่า ๙๙๙ กอง ๆ ละ ๒๕๒๗ บาท ได้ยอดเงินทั้งสิ้น ๗ ล้าน ๗ แสนบาท

งานบูรณะซ่อมแซมอุโบสถวัดเบญจมบพิตรสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างดี สมดังพระราชหฤทัย
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผลงานของพลเอกอาทิตย์ มีหลากหลาย ล้วนแต่ทำมาด้วยความยากลำบาก ทำอย่างต่อเนื่อง ทำอย่างเรียบง่าย โดยมีรากฐานแห่งประชาธิปไตยเป็นหลัก

และส่งผลให้สถานภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองดำเนินไปตามครรลองเพื่อความ เป็นปึกแผ่นมั่นคงขึ้น

เป็นสังขรณ์ที่มั่นคง เมื่อทำความดีเสียสละด้วยจิตใจที่สะอาดสุจริต เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

คนจะต้องเห็นความดี และความดีนั้นจะต้องตอบแทนไม่รอดพ้นไปได้

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ในขณะที่เป็นผู้บังคับการชุดควบคุมที่ ๓๓ จังหวัดเลย มูลนิธิธารน้ำใจ ซึ่งติดตามผลงานของท่านมาโดยตลอด ได้ประกาศมอบรางวัลคนไทยตัวอย่างประจำปี ๒๕๒๐ ยกย่องให้เป็นบุคคลดีเด่น สาขาพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติ

เข้ารับรางวัลจากพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นเกียรติประวัติแก่วงศ์ตระกูลสืบไป

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่กองทัพบกยอมรับว่า เป็นนักพูดที่ดี เข้าใจปัญหามาก ทำความเข้าใจได้ชัดเจน สามารถในการปลุกเร้าให้เกิดความสามัคคี เสียสละ เชื่อมมั่นในกองทัพ และมั่นใจในผู้บังคับบัญชา

แม้แต่สื่อมวลชนก็ได้รับความกระจ่างในแนวความคิดที่เป็นตัวของตัวเอง อธิบายถึง เหตุผล เหตุการณ์ ขอบเขตของงาน และผลงานการกระทำอย่างแจ่มชัด ในขอบเขตผลประโยชน์ ของประเทศชาติ

ได้รับยกย่องจากสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย มอบรางวัลเกียรติยศ กิตติคุณสัมพันธ์ สังขเงินสาขาสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ศูนย์พัฒนาบุคลิกภาพได้มอบรางวัลบุคคลแห่งปีให้แก่พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก มอบรางวัลโดยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ยกย่องว่าเป็นผู้ทำประโยชน์ต่อสังคมและ ประเทศชาติเด่นชัด เป็นผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวมเสมอมา เป็นผู้ยืนหยัด อยู่ข้างความถูกต้องและเป็นธรรมในสังคม เป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม เป็นแบบอย่าง อันดีควรแก่การปฏิบัติตาม เป็นผู้สร้างภาพพจน์อันดีต่อสังคม เชื่อมั่นว่าจะรักษาคุณความดี นั้นอยู่ต่อไป จึงยกย่องให้เป็นบุคคลแห่งปี ๒๕๒๗

ผลงานและวิธีทำงานของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบก และผู้บัญชาการ ทหารสูงสุด มีเอกลักษณ์อันเป็นแบบอย่างของคนไทย อันมีวัฒนธรรมและประเพณีเป็นพื้นฐาน มีลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม ใช้ความพยายามอย่างสันติเพื่อที่จะลดช่องว่างแห่งความไม่เข้าใจกับทั้งภายในและภายนอก ประเทศ แต่ก็มีเตรียมพร้อมอย่างรอบคอบในการป้องกันตนเองจากการรุกรานภายนอก

กล่าวได้ว่าเป็นผู้สืบมรดกวัฒนธรรมทางใจที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง จนปรากฏผลสำเร็จเป็นรูปธรรมเห็นเด่นชัด นำมาประพจน์ปฏิบัติตามได้ สำหรับสมาชิกของสังคมในปัจจุบัน

มูลนิธิธารน้ำใจ ซึ่งมีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นประธาน ได้จัดทำ “โครงการคนไทยตัวอย่าง” ขึ้น ด้วยมีความมุ่งหมายที่จะเชิดชูคนไทยผู้มีผลงานดีเด่น อุทิศกำลังกายและกำลังความคิด ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตจนเป็นผลดีเยี่ยมต่อส่วนรวม โดยประกาศเกียรติคุณเพื่อสรรเสริญคุณงามความดี อันจะเป็นกำลังใจให้ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเสียสละเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป และเพื่อให้บุคคลอื่นได้มีโอกาสเห็นตัวอย่างการปฏิบัติงานที่ดีเด่น อันจะเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนใจและนำตัวอย่างของการกระทำที่ดีไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อไปด้วย

มูลนิธิธารน้ำใจได้คัดเลือก พล.ต. อาทิตย์ กำลังเอก (ยศในขณะนั้น) ผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ เป็นคนไทยตัวอย่างประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๐ มีเกียรติคุณโดยย่อที่ได้รับการบันทึกไว้คือ

“เป็นผู้ริเริ่มฝึกราษฎรหมู่บ้านไทยอาสาป้องกันตนเอง หรือที่เรียกกันว่า ทสป. ในขณะที่เป็นผู้บังคับหน่วย พตท. ๑๗๑๘ และผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ ทำให้ราษฎรมีความสามารถป้องกันตนเองจากการบุกรุกและบีบบังคับ สามารถรู้เท่าทันสถานการณ์ พ้นจากการถูกข่มขู่คุกคามจากบุคคลภายนอกและผู้ก่อการร้าย สามารถประกอบอาชีพสุจริตได้อย่างเสรีและปลอดภัย และยังเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ และฟื้นฟูจิตใจชาวบ้าน โดยส่งเสริมเกษตรกรรม สร้างโรงเรียน บูรณะวัด ทำถนน สะพาน จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เพื่อออกบริการประชาชน โครงการ ทสป. นี้ได้รับความสนใจจากรัฐบาลและประชาชนทั่วไป ทำให้สามารถขยายการฝึกออกไปได้ทั่วประเทศ”

ด้วยผลงานเป็นอเนกประการดังกล่าวแล้ว คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงคัดเลือกให้

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาความมั่นคงของชาติ ประจำปีพ.ศ. ๒๕๒๘

ผบ.ทบ. ตรวจเยี่ยมสถานการณ์ชายแดน อ. ประสาท จ. นุรีรัมย์

ตรวจเยี่ยมชายแดนด้านตาพระยา

พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก

ตรวจเยี่ยมการฝึกภาคสนามของนักศึกษาวิชาทหาร เขาชนไก่ จ. กาญจนบุรี

เยี่ยมพลอบขวัญราษฎร์ อ. บ้านกรวด จ. บุรีรัมย์

นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ปลาบึกเป็นปลาน้ำจืดประเภทไม่มีเกล็ด (Cattfish) ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ขนาดโตเต็มที่มีความยาวถึง ๓.๕ เมตร มีน้ำหนักตั้งแต่ ๒๕๐-๓๕๐ กก. พบเฉพาะในแม่น้ำโขง และบางครั้งอาจจับได้จากแม่น้ำใหญ่ ๆ ที่เป็นสาขาของแม่น้ำโขง เช่น ที่แม่น้ำสงคราม จังหวัดนครพนม แม่น้ำจันทรม แม่น้ำสงคราม จังหวัดนครพนม แม่น้ำจันทรม แม่น้ำจันทรม แม่น้ำจันทรม

ปลาบึกมีรูปร่างคล้ายปลาสวาย แต่มีขนาดใหญ่กว่ามากและเนื้ออร่อยรสชาติดี เป็นที่นิยมของผู้บริโภคโดยทั่วกัน จึงทำให้มีการจับปลาบึกกันมาก ราคาที่ซื้อขายกันในท้องตลาด ตัวละตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาท ไปจนถึง ๓๐,๐๐๐-๔๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น ใครจับปลาบึกได้ก็นับว่ามีโชค

การไล่ล่าปลาบึกจึงทำกันอย่างจริงจังจึงเป็นล่ำเป็นสัน จนปรากฏว่าจำนวนปลาบึกในแม่น้ำโขงอันเป็นแหล่งกำเนิดเพียงแห่งเดียวในโลกลดจำนวนลงทุกปีอย่างน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งว่าปลาบึกคงจะต้องสูญพันธุ์ภายในอนาคตอันใกล้แน่นอน ทั้งนี้ด้วยสาเหตุหลายประการ คือ ปลาบึกเป็นปลาขนาดใหญ่ กว่าที่จะเติบโตถึงขั้นเจริญพันธุ์ได้ต้องใช้เวลาราว ๕ ปี และการจับปลาบึกตามฤดูกาลก็เป็นช่วงที่ปลาเดินทางไปเพื่อผสมพันธุ์ แต่ถูกชาวประมงจับเสียก่อนที่จะได้สืบพันธุ์แพร่ลูกหลานสืบไป ด้วยความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าต่อคนไทยรุ่นหลัง รวมทั้งต้องการขยายพันธุ์ปลาบึกให้แพร่หลายจนถึงเป็นอาชีพที่ดีของคนไทยได้ อธิบดีกรมประมง นท. สว่าง เจริญผล รน. จึงเดินทางไปสำรวจแหล่งจับปลาบึก ตลอดจนศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ แล้วจึงสั่งการให้สถานีประมงจังหวัดพะเยา รับหน้าที่ในการศึกษาประวัติและทดลองผสมเทียมตั้งแต่นั้นมา

สามปีต่อมา ในวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ณ บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กรมประมงก็ประสบผลสำเร็จในการเพาะพันธุ์ปลาบึกเป็นครั้งแรก และนับเป็นความสำเร็จครั้งแรกของโลกด้วย

ผู้ที่สร้างเกียรติประวัติให้ชื่อเสียงของวงการประมงไทยได้แพร่หลายไปทั่วโลกผู้นั้น คือ นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ นักวิชาการประมงผู้อ่อนน้อมถ่อมตนและใช้ชีวิตเรียบง่าย สมณะ ซึ่งควรจะได้เรียนรู้ผลงานเกียรติประวัติของท่าน และจารึกเป็นบุคคลดีเด่นคนหนึ่ง

ชีวประวัติและการศึกษา

นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๘๔ ปัจจุบันมีอายุ ๔๔ ปี จบการศึกษาปริญญาตรีทางการประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อจบการศึกษาก็สอบเข้ารับราชการในตำแหน่งนักวิชาการประมงตรี สถานีประมงจังหวัดขอนแก่น ในปี ๒๕๑๐ ได้มีโอกาสไปศึกษาและดูงานประมงในประเทศสหรัฐอเมริการะยะเวลาหนึ่ง

ที่จังหวัดขอนแก่นนั้น ทางราชการได้สร้างเขื่อนอุบลรัตน์เสร็จใช้งานได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ในปริมาณมาก มีอาณาบริเวณกว้างขวาง สามารถเลี้ยงปลาน้ำจืดไว้เป็นอาหารโปรตีนได้ในปริมาณมหาศาล กรมประมงจึงไปตั้งหน่วยงานพัฒนาประมงขึ้น และมอบหมายให้นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วย ทำการบุกเบิกงานสำรวจทางชีวประมง และวางหลักเกณฑ์การบริหารการประมงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ ตั้งแต่นั้นมา สามารถรักษาระดับผลผลิตปลาที่จับได้จากในอ่างเก็บน้ำมิให้ลดลงจากระยะ ๒-๓ ปีแรก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ผุดไปจากทฤษฎีของต่างประเทศที่อยู่ในเขตอบอุ่น

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้รับทุนจากทางราชการให้ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท ประเทศแคนาดา ณ มหาวิทยาลัย Manitoba (University of Manitoba, Canada) สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ กลับมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานพัฒนาประมงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ต่อไป ชีวิตราชการก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานีประมงจังหวัดพะเยา ได้ริเริ่มงานทางวิชาการที่สำคัญ ๆ อีกมาก รวมทั้งการประสบผลสำเร็จในการผสมพันธุ์ปลาน้ำจืดเป็นครั้งแรกของโลก

ปัจจุบัน นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองประมงน้ำจืด กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลงานที่สำคัญ

ความสามารถในการประยุกต์งานทางด้านวิชาการให้เกิดผลทางด้านปฏิบัติ ก่อให้เกิดเป็นงานริเริ่มที่สำคัญ และมีคุณค่าต่อมหาชนส่วนใหญ่เป็นอเนกประการ มีทั้งการสงวนพันธุ์ปลาส่งเสริมและขยายปริมาณการผลิตปลา ซึ่งเป็นอาหารโปรตีนอันจำเป็นแก่การบริโภคของประชาชนทางภาคอีสาน เป็นการขจัดและบรรเทาความทุกข์ยากให้แก่พี่น้องชาวอีสานได้เป็นจำนวนมาก ควรได้บันทึกไว้ คือ

ศึกษาเรื่องการเดินทางเพื่อวางไข่ของปลา

นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ เป็นบุคคลแรกที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องการเดินทางเพื่อวางไข่ของปลาในอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ในที่สุดก็ได้ผลสรุปว่า

ปลาเกือบทุกชนิดในอ่างเก็บน้ำแห่งนี้จะอพยพเดินทางขึ้นไปวางไข่ในบริเวณต้นน้ำพองและแม่น้ำเงินในช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี และพบว่าหนองน้ำซึ่งอยู่ริมแม่น้ำทั้งสองสายนี้ที่ถูกน้ำท่วมในฤดูฝน คือแหล่งเลี้ยงตัวของลูกปลาวัยอ่อนที่สำคัญและมีคุณค่าทางเศรษฐกิจหลายชนิดเป็นอย่างดี จึงได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการในการอนุรักษ์พันธุ์ปลาในอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ เช่น ห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ ห้ามใช้เครื่องมือจับปลาที่มีขนาดตาเล็ก อันจะเป็นอันตรายกับปลาที่ยังเติบโตไม่ได้ขนาด เป็นต้น

โครงการประมงหมู่บ้าน

แหล่งน้ำขนาดเล็กทางภาคเหนือมีอยู่มาก ควรได้ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงและสงวนพันธุ์ปลา นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ได้ร่วมกับ ดร. ปลอดประสพ สุรัสวดี ได้ทดลองทำประมงหมู่บ้านตลอดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ จนได้รูปแบบที่เหมาะสม และรัฐบาลได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาชนบทยากจน ฉบับที่ ๕ ชื่อ “โครงการประมงหมู่บ้าน” ได้เริ่มดำเนินการในเขตชนบทยากจนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา และบังเกิดผลดี ทำให้ราษฎรในเขตชนบทยากจนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล

ความสำเร็จในการค้นคว้าเรื่องบันไดปลาโจน

กระบวนการในธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของการสืบชาติสืบภพนั้นเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์อย่างยิ่ง สัตว์ชนิดหนึ่งธรรมชาติก็กำหนดรูปแบบไว้อย่างหนึ่ง แตกต่างกันไป หากมนุษย์ผู้ฉลาดได้ใช้ความอดทนศึกษาและสังเกตด้วยความอดสาหวิริยะแล้ว ก็จะมีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวกำหนดเป็นทฤษฎีสำหรับอ้างอิงได้

ชีวิตสัตว์น้ำหลายชนิดก็อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์นั้น

ความพยายามที่จะดำรงเผ่าพันธุ์และชาติภพของปลาน้ำจืดก็เช่นเดียวกัน เมื่อถึงฤดูผสมพันธุ์และวางไข่ ปลาน้ำจืดในกว๊านพะเยา ๒๘ ชนิด จะต้องมีการอพยพย้ายถิ่นเป็นฤดูกาลปีละ ๒ ครั้ง โดยได้รับอิทธิพลจากสภาวะภายในร่างกายของปลาเอง เช่น ฮอร์โมนต่าง ๆ รวมทั้งอิทธิพลของอุณหภูมิ น้ำ แสงอาทิตย์ ปริมาณของออกซิเจนในน้ำ และน้ำใหม่ในฤดูฝน เป็นต้น

นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ได้นำคณะนักวิชาการค้นคว้าเรื่องนี้ และพบเป็นครั้งแรกว่า บันไดปลาโจนเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับปลา ๒๘ ชนิดเหล่านั้น ซึ่งโดยปกติแล้วธรรมชาติได้สร้างเขื่อนกันน้ำ ฝ่าย และสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติต่าง ๆ ไว้ให้ หากประสงค์ที่จะให้มีการขยายพันธุ์ปลาตามธรรมชาติให้มาก มนุษย์ต้องสงวนสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ และหากจำเป็นก็ต้องสร้างเสริมขึ้นให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติให้มากที่สุด

การค้นพบครั้งนี้ถือเป็นการค้นพบที่สำคัญยิ่งของเมืองไทย

การเพิ่มปริมาณปลาด้วยโครงการ “ประมงริมทาง”

ด้วยสำนึกที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดาร

ให้มากที่สุด นายเสนห์ ผลประสิทธิ์ ได้ทดลองใช้ประโยชน์จากหลุมยืมหรือบ่อปลาริมถนนที่ถูกทอดทิ้งไว้โดยไร้ประโยชน์ ให้มีผลผลิตสัตว์น้ำสูงขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง เขาได้ชักชวนให้ประชาชนละแวกนั้นให้ร่วมแรงกันปรับปรุง กำจัดวัชพืชออก จัดตั้งคณะกรรมการรักษาดูแลขึ้น ทำการปรับปรุงสภาพของสิ่งแวดล้อมและคุณสมบัติของน้ำให้เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตสัตว์น้ำ เมื่อนำปลาชนิดที่เหมาะสมลงปล่อยประมาณ ๖-๘ เดือน จึงให้ราษฎรจับขึ้นมาใช้ประโยชน์ ช่วยให้ราษฎรมีปลาเป็นอาหารบริโภคภายในครัวเรือน และสามารถบรรเทาความขาดแคลนสัตว์น้ำให้แก่ราษฎรที่อยู่ริมถนนสายพะเยา-เชียงราย เป็นระยะทางประมาณ ๙๓ กิโลเมตร

โครงการนี้ได้รับความชื่นชมยินดีจากประชาชนมาก มีความหวังกันว่า หากได้ขยายขอบเขตงานออกไปได้กว้างขวางทั่วประเทศแล้ว จะสามารถแก้ปัญหาความขาดแคลนสัตว์น้ำเพื่อบริโภคในครัวเรือนได้มากยิ่งขึ้น

การเพาะพันธุ์ปลาบึก

ผลงานที่สร้างความสำเร็จและสร้างเกียรติประวัติให้แก่ประเทศชาติของท่านก็คือ การผสมเทียมปลาบึก ซึ่งนายเสนห์ ผลประสิทธิ์ ได้ศึกษาความเป็นมาและธรรมชาติไว้โดยละเอียด

รูปร่างลักษณะ

ปลาบึกเป็นปลาน้ำจืดประเภทไม่มีเกล็ด ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดของโลก รูปร่างคล้ายคลึงกับปลาสวาย มีลำตัวยาว แบนข้างเล็กน้อย จะงอยปากบานใหญ่ปลายมน กลม หัวยาวใหญ่นัยน์ตาค่อนข้างเล็ก อยู่ต่ำกว่าระดับมุมปากเล็กน้อย และคล้อยไปทางด้านหลังของมุมปาก ปลาบึกที่โตเต็มวัยไม่มีฟันชนิดใดในปากเลย มีหนวดสั้น ๆ ๒ คู่ ครีบต่าง ๆ ของปลาบึกมีลักษณะคล้ายคลึงกับปลาสวาย เว้นแต่ไม่มีก้าน ครีบแข็งและหยักเป็นฟันเลื่อยเหมือนปลาสวายเท่านั้น

ปลาบึกขณะยังมีชีวิตอยู่ ด้านหลังจะมีสีเทาอมน้ำตาลแดง ด้านข้างเป็นสีเทาอมน้ำเงิน ตามตัวมักมีจุดดำค่อนข้างกลม กระจายอยู่ห่าง ๆ เกือบทั่วตัว ปลาบึกเมื่อโตเต็มที่จะมีความยาวถึง ๓-๕ เมตร มีน้ำหนักมากกว่า ๒๕๐ กิโลกรัม

ที่อยู่อาศัย

ถิ่นที่อยู่อาศัยของปลาบึกนั้น เอกสารหลายเล่มยืนยันตรงกันว่าพบในแม่น้ำโขงแห่งเดียวเท่านั้น นายเสนห์ ผลประสิทธิ์ ได้ศึกษานันทิกของหมอสุมิต ในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวซึ่งบันทึกเรื่องนี้ไว้ว่า “เมื่อสิ้นฤดูฝน ปลาบึกที่หากินอยู่ตอนล่างของแม่น้ำโขงจะอพยพขึ้นไปสู่ตอนบนเพื่อผสมพันธุ์และวางไข่ ประมาณว่าในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ปลาเหล่านี้จะขึ้นไปถึงหลวงพระบาง แล้วเดินทางผ่านรัฐฉานในพม่า เข้าสู่มณฑลยูนนานซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของจีน”

และยังได้อ้างถึงบันทึกของ Auguste Pavie (๑๙๐๔) เกี่ยวกับแหล่งวางไข่ของปลาบึกอยู่ใน ทะเลสาบตาลี (Tali Lake) ในประเทศจีน เป็นทะเลสาบค่อนข้างเล็ก กว้างประมาณ ๓.๗ ไมล์ ยาวประมาณ ๓๐ ไมล์ มีแม่น้ำแยงซีเป็นทางเชื่อมต่อกับแม่น้ำโขง

จากเอกสารดังกล่าว ทำให้ชวนสันนิษฐานได้ว่า ปลาบึกน่าจะเป็นปลาที่อพยพย้ายถิ่น เพื่อผสมพันธุ์ (Spawning Migration) เท่านั้น ทั้งนี้เพราะ

๑. ปลาบึกที่ถูกจับได้ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายนั้น มีอยู่ฤดูกาลเดียว คือ ตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงปลายเดือนพฤษภาคม ฤดูอื่นไม่เคยจับปลาบึกได้เลย

๒. ปลาบึกที่จับได้อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ (Mature) ทั้งสิ้น ไม่เคยจับปลาบึกขนาดเล็ก และขนาดรุ่นได้เลย

๓. ปลาบึกที่จับได้ล้วนแต่เป็นปลาทวนน้ำทั้งสิ้น ไม่เคยจับปลาที่ล่องตามน้ำได้เลย และมีไข่หรือน้ำเชื้อเกือบจะสุกได้ที่เป็นส่วนมาก

๔. เนื่องจากลูกปลาบึกกินไรน้ำเป็นอาหาร ซึ่งมีอยู่ในทะเลสาบและแหล่งน้ำนิ่ง เช่น ที่ทะเลสาบเขมร มีผู้พบว่าปลาบึกทุกขนาดเป็นจำนวนมาก

การจับปลาบึกที่บ้านหาดไคร้

เครื่องมือจับปลาบึก เรียกว่า “นาม” และ “มอ” ซึ่งมีลักษณะเป็นตาข่าย ถักด้วย เส้นป่านขนาด ๒.๕ มม. ยาว ๒๐๐ ม. ลึก ๔ ม. ตาห่างกว้าง ๒๕ x ๒๕ ซม. โดยถักเป็นตาขวาง ตัวนามใช้ลูกน้ำเต้าแห้งเป็นทุ่นลอย ผูกลูกน้ำเต้าทั้งช่วงห่างกันลูกละ ๔ เมตร เวลาจับปลาบึก ก็ปล่อย “นาม” ปล่อยให้ไปตามกระแสน้ำ เมื่อปลาบึกมาชน หัวจะติดช่องตานาม และจับได้ ในที่สุด

การผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ

จากการที่จับปลาบึกที่มีไข่แก่และมีน้ำเชื้อสมบูรณ์ได้ที่บ้านหาดไคร้ทุกครั้ง แสดงให้เห็นว่าปลาบึกได้เดินทางมาใกล้บริเวณแหล่งวางไข่ผสมพันธุ์ในธรรมชาติมากแล้ว จากการ สอบถามลุงส้อ จินะราช พรานล่าปลาบึก ได้ความว่า ลำน้ำโขงตอนช่วงเหนือหาดไคร้ขึ้นไปนั้น เป็นอ่างเต็มไปด้วยเกาะแก่งและโขดหินกลางน้ำมากมาย บรรพบุรุษซึ่งเป็นพรานล่าปลาบึก เช่นกันเล่าให้ฟังว่า บริเวณนั้นเป็นแหล่งวางไข่ของปลาบึก และลุงส้อเองก็เคยได้เห็นปลาบึก ผสมพันธุ์กันบริเวณอ่างน้ำนี้ในตอนเช้าตรู่ ซึ่งจะเริ่มโดยปลาบึกตัวเมียลอยตัวขึ้นสู่ผิวน้ำ แล้วจะ ตะแคงตัวและหงายท้องขึ้น ถัดมาปลาตัวผู้จะลอยตัวตามขึ้นมาสู่ผิวน้ำ และจะคอยหาจังหวะ เสือกตัวขึ้นทับปลาตัวเมีย แล้วจะจมลงพร้อมกัน หายไปสักพักใหญ่ ปลาตัวเมื่อก็จะลอยตัว ขึ้นมาใหม่และหงายท้องรออยู่ ปลาตัวผู้ก็จะตามขึ้นมาทับและพากันจมลงไปอีก เป็นอยู่อย่างนี้ หลายครั้งจนไม่โผล่ขึ้นมาให้เห็นอีก

จากการสันนิษฐานเชื่อกันว่า การที่ปลาตัวเมียลอยขึ้นมาสู่น้ำแล้วหงายท้องรอให้ตัวผู้เสือกตัวขึ้นมาทับ เป็นการรีดไข่ผสมพันธุ์โดยธรรมชาติ กล่าวคือ อาศัยน้ำหนักของปลาตัวผู้ไปกดท้องปลาตัวเมียเพื่อให้ไข่ไหลออกมา ขณะที่กำลังจมลงสู่เบื้องล่าง ปลาตัวผู้ก็จะปล่อยน้ำเชื้อออกมาผสมกับไข่เหล่านั้น โดยจะกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนกว่าไข่จะหมดท้อง

การเพาะพันธุ์โดยวิธีผสมเทียม

สถานีประมงจังหวัดพะเยา โดยการนำของนายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ได้เริ่มโครงการนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ แต่ใน ๒ ปีที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จ ถึงกระนั้นก็เป็นกำลังส่งเสริมประสบการณ์และบทเรียนที่ดีหลายอย่าง ซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ อันเป็นปีที่ ๓ ของโครงการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เจ้าหน้าที่ได้ไปจัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจที่ริมฝั่งโขงตั้งแต่วันที่ ๒๔ เมษายน ครั้นวันที่ ๕ พฤษภาคม ชาวประมงก็จับปลาบึกได้ ๒ ตัว เป็นตัวผู้และตัวเมียอย่างละ ๑ ตัว จึงทำการขอซื้อไว้

การฉีดฮอร์โมน

เมื่อได้พิจารณาภาวะความสุกแก่ของไข่ปลาบึกโดยรอบคอบแล้ว ก็จัดการฉีดฮอร์โมนที่ได้จากต่อมใต้สมองของปลาเกล็ดเงิน ๓ ครั้ง ในอัตรา ๐.๔ โดส (dose) ๑.๔ โดส และ ๐.๕ โดส ผสมกับ CG. 2500 IU* โดยเว้นระยะห่างกัน ๘ ชั่วโมง ในที่สุดเมื่อสอดสายยางดูไข่ออกมาตรวจเห็นว่าพร้อมที่จะรีดออกมาผสมกับน้ำเชื้อได้แล้ว

การรีดไข่ครั้งแรกไม่สะดวก ได้ไข่เพียง ๒๐๐-๓๐๐ ฟอง รีบผสมน้ำเชื้อแล้วใช้เชือกฟางมัดเป็นกระจุก จุ่มลงในอ่างผสมไข่ ไข่ปลาบึกก็เกาะติดเชือกฟางเหล่านั้น ทั้งนี้เพราะไข่ปลาบึกเป็นไข่เหนียวเช่นเดียวกับไข่ปลาไน แล้วนำไปพักไว้ในกระชังในลอนดาที่ผูกกับแพไว้ให้ใกล้เคียงธรรมชาติ

การรีดไข่ปลาบึกได้กระทำอีก ๔ ครั้ง หลังจากพักแม่ปลาไว้เป็นระยะ ๆ ก็จะได้ไข่ที่พร้อมจะผสมกับน้ำเชื้อตัวผู้ ซึ่งไหลพุ่งออกมาอย่างเหลือเฟือ

ในที่สุดก็นำไข่ที่ผสมแล้วไปพักไว้ในกระชังในลอน ขนาด ๒ x ๔ เมตร จำนวน ๕ กระชัง ลอยไว้ในแม่น้ำโขง ใช้วนคลุมไว้เพื่อกันแสงแดด และใช้เครื่องทำฟองอากาศขนาดเล็กช่วยเพิ่มออกซิเจนอยู่ตลอดเวลา และจัดเวรนอนเฝ้าดูแลอย่างใกล้ชิด

ไข่ปลาบึกที่ฟักเป็นตัวภายหลังการผสมแล้ว ๔๒ ชั่วโมง ในระยะแรกได้ลูกปลารัวย่อนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ตัว แต่เนื่องจากยังขาดเทคนิคบางประการ อัตราการรอดของลูกปลาจึงต่ำมาก ปัจจุบันนี้เหลือลูกปลารุ่นแรกรวมทั้งสิ้น ๑๖ ตัว มีความยาว ๔๐-๕๐ ซม.

การเพาะพันธุ์ปลาบึก ปี ๒๕๒๗

ในปีนี้ชาวประมงจับปลาบึกได้ทั้งสิ้น ๑๕ ตัว เป็นปลาตัวผู้ ๙ ตัว ตัวเมีย ๖ ตัว คณะทำงานของนายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ได้ทำการผสมเทียม ๕ คู่ โดยพัฒนากระบวนการให้จับไวยิ่งขึ้น ปรากฏว่าสามารถอนุบาลลูกปลาวัยอ่อน จนมีอัตราการรอดค่อนข้างสูง ได้ลูกปลาบึกขนาด ๑๘-๒๐ ซม. ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ตัว และในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๗ กรมประมงได้นำพันธุ์ปลาดังกล่าวปล่อยลงในอ่างและแหล่งน้ำต่าง ๆ ทั่วประเทศ ๖๓ จังหวัด จำนวนทั้งสิ้น ๗๖,๓๕๔ ตัว และยังเหลือลูกปลาเพื่อการศึกษาวิจัยอีกประมาณ ๑๖,๗๘๔ ตัว

จากผลงานริเริ่มของนายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์พันธุ์ปลา และเพิ่มพูนอาหารโปรตีนให้กับมหาชนโดยทั่วไป และยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงให้กับประเทศชาติอีกด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ นั้นเอง สภาวิจัยแห่งชาติได้ยกย่องและมอบรางวัลชมเชยในเรื่อง “การผสมเทียมปลาบึก” ไว้เป็นประจักษ์พยานในความสำเร็จ และได้รับเชิญไปบรรยายเรื่อง “การผสมเทียมปลาบึก” ให้แก่ประชาชน นักศึกษา และนักวิชาการชาวญี่ปุ่นที่สนใจเป็นจำนวนมาก พัง ณ สถาบัน Yamada Jurisdical College ประเทศญี่ปุ่น และได้รับการยกย่องชมเชยมาก

ผลงานของนายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์ ต้องอาศัยความมานะ อุตทน ไม่ย่อท้อ ใช้ความพยายามนับแรมปี เพื่อค้นหาคำตอบและผลสรุปที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนไทยโดยรวมในด้านส่งเสริมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่ายิ่ง ทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนอาหารโปรตีนอันจำเป็นแก่ประชาชนอีกด้วย

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงยกย่องให้

นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาการเกษตร ประจำปี ๒๕๒๘

นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์

การปล่อยพันธุ์ปลาบึกในแหล่งน้ำที่สำคัญ

การทดลองปล่อยพันธุ์ปลาตามแหล่งน้ำต่าง ๆ

การชั่งน้ำหนักปลาบึกเพื่อเตรียมการผสมพันธุ์

การผสมเทียมปลาบึก

นายเฉลิม แก้วศรีงาม

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาชุมชนและชนบท

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

บึงฉวางเป็นชื่อแหล่งน้ำธรรมชาติ อยู่ในเขตอำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ห่างจากตัวจังหวัดประมาณกว่า ๗๐ กิโลเมตร

บึงฉวางอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชและพรรณไม้ต่าง ๆ เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลาหลายพันธุ์ และนกนานาชนิด มีผู้คนอยู่ไม่น้อยที่มาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนเล็ก ๆ กระจายอยู่โดยรอบ ประกอบอาชีพอยู่ด้วยการทำนา ทำไร่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

บึงฉวางจึงเปรียบเสมือนเส้นโลหิตใหญ่ที่หล่อเลี้ยงพืช สัตว์ และมนุษย์ในอาณาบริเวณนี้ ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้มานานหลายชั่วอายุคน

ด้านหนึ่งของบึงฉวางเป็นที่ตั้งของกลุ่มบ้านกลุ่มหนึ่งจำนวนไม่กี่หลังคาเรือน หมู่บ้านแห่งนี้ขึ้นอยู่ใกล้กับหมู่บ้านแหลมสะแก อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้คนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านนี้ยังชีพอยู่ด้วยการทำนา ต้องพึ่งพาฝนฟ้าตามฤดูกาล จึงมีรายได้ค่อนข้างน้อย หนทางไปมาหาสู่กับบุคคลภายนอกก็เต็มไปด้วยความยากลำบาก โดยเฉพาะเมื่อเข้าหน้าฝน การเดินทางก็จะลำบากมากยิ่งขึ้น

ในยามป่วยไข้ หากไม่เป็นอะไรร้ายแรงนัก ชาวบ้านก็จะรักษาและช่วยเหลือกันไป ตามมีตามเกิด เพราะการไปหาหมอเพื่อการพยาบาลรักษานั้น มักประสบปัญหาการเดินทางที่ลำบาก ทุกคนต้องใช้เวลาและเงินจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งกว่าคนป่วยจะได้พบหมอ ทุกสิ่งทุกอย่างก็อาจจะสายเกินไป

เหตุเศร้าสลดอันเกิดจากการเสียชีวิตเพราะไข้หวัดและโรคภัยไข้เจ็บเล็ก ๆ น้อย ๆ ของสมาชิกในชุมชนเล็ก ๆ แห่งนี้มีอยู่เนือง ๆ

ความคิดถึงผู้อื่น

นายเฉลิม แก้วศรีงาม เป็นลูกบ้านที่ยืนหยัดเข้มแข็งและพอมืออันจะกินคนหนึ่งของหมู่บ้านแหลมสะแกแห่งนี้ เขาเป็นคนโอบอ้อมอารี ชอบช่วยเหลือเพื่อนบ้านยามมีภัยและทุกข์ยาก ชาวบ้านชอบที่จะมาจับกลุ่มปรึกษาหารือที่ลานบ้านเขาอยู่เสมอ พุฒถึงความไม่เหลียวแลของทางราชการ

บ้านเมือง หมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งนี้ควรจะมีถนนเพื่อสัญจรไปมาได้สะดวก เพราะห้กรรมอันเกิดจากความเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ของพวกเขาจะได้บรรเทา

ชาวบ้านเห็นพ้องต้องกันว่า ควรให้นายเฉลิมเข้าไปติดต่อกับสภาตำบล ขอให้จัดสรรงบประมาณซึ่งได้จากทางราชการมาสร้างถนนให้ เขารับหน้าที่นี้ด้วยจิตใจที่หวาดหวั่นไม่แน่ใจในความสำเร็จ แต่ก็ได้เข้าพบกรรมการสภาตำบล แม้จะหาเหตุผลที่ดีประกอบคำขอร้องมากมายเพียงใดก็ตาม สภาตำบลก็ปฏิเสธ ด้วยหมู่บ้านแห่งนี้มีจำนวนครัวเรือนน้อยและรวมกันอยู่ในเขตปกครองของหมู่บ้านแหลมสะแกอยู่แล้ว ทำให้ไม่มีสิทธิที่จะส่งตัวแทนเข้าไปนั่งเป็นสมาชิกสภาตำบล จึงไม่มีสิทธิมีเสียงที่จะร้องขอความช่วยเหลือจากทางราชการ

คิดพึ่งตนเอง

การดำเนินการเพื่อขอรับความช่วยเหลือในครั้งนั้นได้รับการปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง เมื่อทางราชการไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ก็ไม่มีอะไรดีไปกว่าการพึ่งตนเอง

นายเฉลิมจึงเสนอความคิดต่อชาวบ้านและขอร้องให้ช่วยตนเอง ร่วมแรงร่วมใจกัน และลงมือสร้างถนนด้วยน้ำพักน้ำแรงหยาดเหงื่อแรงงานของทุกคน ไม่ว่าหญิงหรือชายคนแก่และเด็กที่พอมีกำลังต่างก็หาเครื่องมือเครื่องใช้ที่พอจะทำงานได้ ช่วยกันขุดตัดตกแต่งแนวถนนคันดินหยาบ ๆ ทุกคนทำงานอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ไม่นานนักถนนคันดินแบบง่าย ๆ ตัดเชื่อมกับถนนใหญ่ก็สำเร็จ แม้จะไม่ใช่ถนนที่ได้มาตรฐาน แต่ชาวบ้านก็ยังได้อาศัยเป็นทางสัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้านกับในเมืองได้สะดวกขึ้นกว่าแต่ก่อน

เหนืออื่นใด นายเฉลิมพบว่า นอกจากจะได้ถนนใหม่ก็ยังได้จิตใจใหม่ของชาวบ้านเพิ่มขึ้น คือ จิตใจที่มีความสามัคคี มีความรัก และมีความคิดที่จะพึ่งพาตนเองมากกว่าจะรอรับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก

จิตใจเช่นนี้เป็นจิตใจที่พร้อมจะทำงานพัฒนาใหญ่ ๆ ต่อไปได้

งานพัฒนาสังคม—ตั้งหมู่บ้านใหม่

จากการไปพบกรรมการสภาตำบลขอเงินมาสร้างถนนไม่ได้ ก็เพราะหมู่บ้านนี้ยังไม่เป็นหมู่บ้านสมบูรณ์แบบ มีจำนวนครัวเรือนไม่ถึง ๕๐ หลัง แต่ละครอบครัวยังไม่มีทะเบียนบ้าน นี่คือเหตุขัดข้องในทางระเบียบกฎหมายเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด

นายเฉลิมได้เสนอความคิดในการตั้งหมู่บ้านว่า เราจะต้องแยกบ้านให้ครบ ๕๐ หลังคาเรือนให้ได้

นับแต่วันนั้น ครอบครัวใหญ่ก็เริ่มให้หนุ่มสาวที่แต่งงานใหม่แยกบ้านออกไปปลูกเป็นของตนเอง เพื่อเพิ่มจำนวนหลังคาเรือนให้มากพอที่จะจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน และความสำเร็จก็เป็น

ของพวกเขาเมื่อสมาชิกในหมู่บ้านรวมใจกันลงแรงปลูกบ้านเป็นเรือนหอให้หนุ่มสาวคู่แต่งงานใหม่อย่างไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเพียงอย่างเดียว

เมื่อได้จำนวนหลังคาเรือนครบถ้วนตามกำหนด กลุ่มบ้านใหม่ก็ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน มีชื่อว่า “หมู่บ้านแหลมหว้า” ขึ้นอยู่กับตำบลเดิมบาง อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

เลือกผู้นำ

เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นมาแล้ว ก็จะต้องมีผู้นำที่แท้จริงกันเสียที ชาวบ้านได้มาประชุมพร้อมกันเพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้นำ ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม โอบเอื้ออารี มีมนุษยสัมพันธ์ เสียสละ ไม่ติดเหล้า ติดอบายมุข และเป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้

คุณสมบัติเช่นนี้ไม่ใช่ของหายากในหมู่บ้านแหลมหว้า แต่ผู้ที่เสียสละมีผลงานเป็นประจักษ์พยานมาโดยตลอด คือ นายเฉลิม แก้วศรีงาม

ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันคัดเลือกและขอร้องให้นายเฉลิมผู้เสนอความคิดจัดตั้ง “หมู่บ้านใหม่” ได้สำเร็จ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก เพื่อที่จะได้นำพวกเขาทั้งในด้านคุณธรรมและจรรยางานต่อไป

งานพัฒนาเศรษฐกิจ—เพิ่มพูนรายได้

ฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านยังไม่ดีเลย งานแรกที่ผู้ใหญ่เฉลิมคิดทำก็คือ การหาวิถีกฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านให้ดีขึ้น

การจะมีรายได้ดีก็ต้องมีความรู้ ความรู้ในเรื่องทำกินที่ชาวบ้านมีกันอยู่ก็อยู่ในวงอันจำกัด วิธีที่ดีที่สุดก็คือขอความรู้จากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ

ผู้ใหญ่เฉลิมได้ไปขอความร่วมมือจากเกษตรอำเภอ ขอให้มาอบรมให้ความรู้วิธีการเกษตรใหม่ ๆ การเพิ่มผลผลิตในท้องไร่ท้องนา การทำปุ๋ยหมักจากวัชพืชที่มีในท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนในการผลิตในการทำนา การปลูกพืชหมุนเวียน การกำจัดศัตรูพืช มีการสาธิตการปลูกพืชนอกฤดูการ การเลี้ยงสัตว์พื้นบ้าน เช่น เป็ด ไก่ วัว ควาย เป็นต้น

ริเริ่มโครงการนาหว่านน้ำตม

เกษตรอำเภอนั้นมีความรู้มากทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติเป็นอัครรยยิ่งนักในสายตาของชาวบ้าน เขาไม่เคยรู้เห็นวิชาการเช่นนั้นมาก่อนเลย ทั้งการแนะนำสาธิตก็เป็นไปด้วยความกระตือรือร้น เต็มอกเต็มใจ ทำให้ชาวบ้านซึ่งเคยเกรงกลัวข้าราชการค่อย ๆ สนทนสนมให้ความเป็นกันเองมากขึ้น

เกษตรอำเภอได้เสนอแนะวิธีการทำนาหว่านน้ำตมซึ่งจะได้ผลผลิตข้าวสูงกว่าการทำนาแบบดั้งเดิมมาก

ชาวบ้านยังไม่คุ้นเคยกับการทำนาแผนใหม่ การจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้ผิดแปลกไปจากเดิมจะต้องอาศัยผู้นำ

ด้วยความเชื่อมั่นในหลักวิชา ผู้ใหญ่เฉลิมเอาแปลงนาของตนเป็นแปลงสาธิต เพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำนาหว่านน้ำตม ซึ่งมีมากกว่าแบบเก่า โดยจะเริ่มตั้งแต่การไถแปร ไถพระ การปรับพื้นนาให้เรียบ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สมบูรณ์นำไปเพาะให้งอกเพื่อนำมาหว่านลงในแปลงนาที่ได้เตรียมไว้ การทำร่องระบายน้ำเพื่อระบายน้ำเมื่อต้นข้าวเริ่มโต โดยใช้ไหของผูกเชือกลากให้เป็นแนว ต้องระวังอย่าให้น้ำท่วมสะดือข้าว หรือมีความสูงไม่เกิน ๑๕ เซนติเมตร ซึ่งหลังจากการหว่านข้าวได้ ๔๕ วัน ต้นข้าวก็จะโตพอที่จะให้ปุ๋ยเร่งรวงเพื่อเร่งผลผลิต และเมื่อครบ ๑๐๐ วัน ชาวนาก็สามารถเก็บเกี่ยวข้าวได้มากกว่าเดิมถึง ๒ เท่า นับเป็นการทำนาระยะสั้นที่ให้ผลผลิตสูงเป็นที่น่าพอใจ

ในที่สุดชาวบ้านแหลมหว้าก็สามารถทำนาหว่านน้ำตมได้ปีละ ๒ ครั้ง และรายได้จากการขายข้าวก็เพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านเริ่มดีขึ้นกว่าแต่ก่อน

สร้างศาลาสาธารณประโยชน์

จากการเริ่มต้นเรียนรู้วิธีการทำนาหว่านน้ำตมอันเป็นวิธีการที่คิดค้นโดยนักวิชาการเกษตร* ชาวบ้านแหลมหว้าก็สามารถทำได้และให้ผลดีด้วย ผู้ใหญ่เฉลิมจึงเล็งเห็นว่ายังมีความรู้สรรพวิทยาการใหม่ ๆ ที่จะเพิ่มพูนรายได้ที่พอจะทำได้อีกมาก ชาวบ้านควรจะได้เรียนรู้วิธีการนั้น ๆ

เมื่อมีหน้าที่ต้องเป็นผู้นำก็ต้องเสียสละ มีทรัพย์ก็ต้องสละทรัพย์ ไม่มีทรัพย์สิ่งของก็เสียสละแรงกายสละความคิด สละเวลา ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้นำเท่านั้นจึงจะมีคุณสมบัติเหล่านี้

ผู้ใหญ่เฉลิมเป็นตัวอย่างของผู้มองเห็นประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง คือ คิดอยู่ตลอดเวลาว่า “คนที่เอาตัวรอดร่ำรวยไปคนเดียว ถึงรอดไปได้ก็ไม่นาน และไม่มีความสุขอย่างแท้จริง” ตราบใดที่ฐานะทางเศรษฐกิจของเพื่อนบ้านยังยากจนอยู่ หากตนร่ำรวยเอาตัวรอดไปได้ไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ ในที่สุดตนเองก็จะไปไม่รอด จะเกิดความรู้สึกผิดบาปด้านมโนธรรม จะไม่ได้รับความเคารพนับถือ อาจเป็นที่อิจฉาเกลียดชัง เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคมก็ต้องรับผิดชอบให้สมาชิกในสังคมดีไปพร้อม ๆ กัน

*อาจารย์เผชิญ กาญจนมัย ทดลองครั้งแรกที่หมู่บ้านโคกาวีวัฒน์ จังหวัดสิงห์บุรี ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๒-

การจะบรรลุเป้าหมายเช่นนั้นได้ ทุกคนจะต้องได้รับความรู้ใหม่ ๆ ในทางทำกิน ซึ่งจะขอได้จากเกษตรอำเภอและวิทยากรภายนอก แต่ก็ขัดขวางด้วยไม่มีสถานที่ที่จะให้การฝึกอบรม เมื่อคิดจะอยู่ด้วยกัน ต่อสู้ภัยยากจนด้วยกัน ก็จะต้องช่วยกัน ผู้ใหญ่เฉลิมจึงอุทิศที่ดิน ๒๐๐ ตารางวา ชักชวนชาวบ้านให้มาร่วมมือกัน สร้างอาคาร “ศาลาเกษตรแหลมหว้า” ขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่เรียกประชุม อบรมความรู้ใหม่ ๆ ในด้านทำมาหากิน ด้านสาธารณสุข และอื่น ๆ ที่จะได้รับการแนะนำต่อไป

ชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันเสียสละทั้งแรงกาย กำลังทรัพย์ ซื่อหาวิสตุก่อสร้างในที่สุด “ศาลาเกษตรแหลมหว้า” ก็ปรากฏเป็นรูปธรรมสมประสงค์

พวกเขาภาคภูมิใจอย่างมากที่ได้มีส่วนร่วมและมีส่วนเป็นเจ้าของ นับเป็นวิธีการรวมจิตใจของชาวบ้านเอามาไว้ที่ศาลานี้ได้อย่างชาญฉลาด

ตั้งกลุ่มแม่บ้านการเกษตร

ผู้ใหญ่เฉลิมได้ชักชวนบรรดาแม่บ้านให้มารวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านการเกษตรขึ้น ได้ติดต่อวิทยากรจากภายนอกมาสอนสมาชิกสตรีในหมู่บ้านให้รู้จักวิธีการเย็บปักถักร้อย การประดิษฐ์วัสดุเหลือใช้ การถนอมอาหาร การค้าขาย การทำบัญชี และสถิติผลผลิตต่าง ๆ เพื่อเป็นการเร่งเร้าให้มีการประหยัดและเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัว

เป็นที่น่ายินดีที่ชาวบ้านแหลมหว้ามีความขยันขันแข็ง มีความสามัคคีในการประกอบอาชีพ ลงแขกเอาแรงกัน เงินสดที่มีอยู่ไม่ต้องใช้ เป็นการเพิ่มรายได้ในทางอ้อม

เมื่อสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวเริ่มดีขึ้น บรรยาอากาศภายในหมู่บ้านก็มีแต่ความสดใส มีมิตรไมตรี สะอาด สวยงามกว่าแต่ก่อนมาก

ร่วมใจกันกำจัดหนูนา

หนูนาเป็นศัตรูร้ายคอยกัดกินต้นข้าวเมื่อกำลังเติบโต ครั้นตั้งท้องหรือแม่เมื่อตกรวงแล้วก็ถูกหนูทำลาย สร้างความเสียหายเป็นประจำทุกปี

ชาวนาในหมู่บ้านอื่นต่างก็ปราบหนูนาเฉพาะในที่นาของตน ไล่ทุบตี ใช้กับดักเอาตัวไปทำลาย และทำการเบื่อยา หนูนาแพร่พันธุ์เร็วและฉลาดมาก ก็จะหนีไปอาศัยที่นาแปลงอื่น แพร่ลูกหลาน มิช้ามิหนานก็กลับมาทำลายผลผลิตในที่นาผืนเดิมอีก วนเวียนกันอยู่อย่างนี้ไม่มีวันสิ้นสุด

ความสามัคคีเท่านั้นที่จะปราบหนูนาได้เสร็จเด็ดขาด ผู้ใหญ่เฉลิมลงมือรณรงค์ปราบหนูนาโดยขอให้สมาชิกทุกคนออกมาช่วยกันกำจัดอย่าให้หนูนาเล็ดรอดไปได้ การรณรงค์เป็นไปอย่างได้ผล ฆ่าหนูนาปีละหลายพันตัว และกำหนดไว้ว่าจะต้องทำสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปีเพื่อ

จำกัดการแพร่พันธุ์ของหนูนา

เป็นของแน่นอน เมื่อไม่มีหนูนาคอยทำลายต้นข้าว ชาวบ้านก็ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีรายได้ดีเป็นเงาตามตัว

วิธีการเช่นนี้ ในที่สุดหมู่บ้านใกล้เคียงก็นำไปเป็นตัวอย่าง ซึ่งก็เป็นผลดีต่อหมู่บ้านแหลมหัวในทางอ้อม

ตั้งฉางข้าวกลางสำหรับหมู่บ้าน

โครงการธนาคารข้าวนั้น ผู้ใหญ่เฉลิมได้ยืนมานานแล้ว มองเห็นประโยชน์อย่างไม่เคลือบแคลงสงสัย หลายหมู่บ้านที่เจริญแล้วต่างก็มีฉางข้าวกลาง ได้นำมาพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกหัวหน้าครอบครัว ทางราชการเองก็ได้มองเห็นความอุดสาหกรรมวิริยะของชาวหมู่บ้านแหลมหัว กลุ่มคนที่มีความสามัคคีและประเพณีดีเช่นนี้ ควรจะต้องให้กำลังใจ ให้การสนับสนุน ข้าราชการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ต่างก็เอาใจใส่จัดสรรงบประมาณมาให้เป็นทุนก้อนหนึ่ง สำหรับซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสร้างฉางข้าว ให้ชาวบ้านอุทิศแรงกายร่วมกัน

ผู้ใหญ่เฉลิมเองก็เต็มใจที่จะอุทิศที่ดินให้เป็นสาธารณะ สร้างฉางข้าว และสมทบทุนอีกก้อนหนึ่งให้เพียงพอที่จะสร้างฉางข้าวให้มีขนาดกว้างยาวพอแก่การรับฝากข้าวของชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน

ฉางข้าวนี้อำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านแหลมหัวอย่างมหาศาล ทุกคนจะเอาข้าวของตนมาฝากไว้ เป็นข้าวพันธุ์บ้าง ฝากไว้เพื่อรอราคาขายบ้าง เมื่อราคายังไม่ดีก็เก็บกักตุนไว้ก่อน เมื่อได้ราคาคู่ทุนพอเหมาะก็ขายพอก็ขายปล่อยไป ไม่ยอมให้พ่อค้าคนกลางมีอำนาจในการกำหนดราคาข้าวของตนอีกต่อไป

นอกจากนั้น สมาชิกลูกบ้านใดขาดแคลนข้าวพันธุ์ หรือเมื่อถึงปลายฤดูเก็บเกี่ยวขาดแคลนข้าวบริโภค ก็สามารถมาขอยืมข้าวไปสืบริโภคพอประทังความอดอยากไปได้ ไม่ต้องไปหยิบยืมเงินทองจากพ่อค้านายทุนซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราสูงมาก คือ ถ้ากู้เงิน ๑๐๐ บาท ต้องใช้คืนเป็นข้าวเปลือก ๗ ถัง ต่อ ๑ ฤดูกาลผลิต (๔ เดือน) ข้าวเปลือก ๗ ถังราคาถึง ๑๘๘ บาท หรือขอยืมปุ๋ย ๑ เป้า (ลูก) ต้องจ่ายคืนเป็นข้าวเปลือก ๑๖ ถัง คิดเป็นเงิน ๔๓๒ บาท ทั้ง ๆ ที่ปุ๋ย ๑ ลูก ราคาเพียง ๒๒๐ บาทเท่านั้น เป็นผลให้ชาวบ้านต้องขายข้าวเขียวล่องหน้าตลาดออกมา แต่เมื่อมีฉางข้าวกลางสำหรับหมู่บ้าน ชาวบ้านหมู่บ้านแหลมหัวก็สลดแอกอันหนักอึ้งนี้ออกไปได้

ตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร

เยาวชนเป็นหัวใจของชาติและของหมู่บ้าน ซึ่งไม่เพียงเป็นทรัพยากรของสังคมเท่านั้น

แต่ยังจะเป็นส่วนสำคัญในการบุกเบิก และมีภาระรับผิดชอบในการสร้างสรรค์สังคมให้เจริญ รุดหน้าไปด้วย

ผู้ใหญ่เฉลิมตระหนักถึงความจริงข้อนี้ดี จึงชักชวนเยาวชนให้ตั้งเป็นกลุ่มเยาวชนเกษตรกรขึ้น เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

วิธีการรวมกลุ่มเยาวชนนั้น ผู้ใหญ่เฉลิมรู้ว่าเด็ก ๆ มีพลังเหลือ ชอบเล่นชอบสนุก จะต้อง สร้างให้เกิดความรักความสามัคคีขึ้นมาเสียก่อน วิธีที่ดีที่สุดก็คือการเล่นกีฬาหรือดนตรีเพราะ เด็ก ๆ สนใจมาก

ผู้ใหญ่เฉลิมได้ออกเงินซื้อเครื่องดนตรีง่าย ๆ ประกอบขึ้นเป็นวงดนตรีลูกทุ่งราคาถูก จัดหาครูมาสอนให้เด็กได้เล่นกันอย่างสนุกสนาน พ่อแม่ก็พอใจที่เห็นลูก ๆ ของตนมีความสามารถ เล่นดนตรีฟังกันได้ในเวลาไม่ช้านัก

กิจกรรมเช่นนี้ยังไม่ใช้กิจกรรมเป้าหมาย เยาวชนจะต้องมีกิจกรรมที่เป็นเนื้อเป็นหนัง มีรายได้ช่วยครอบครัวต่อไปด้วย

ผู้ใหญ่เฉลิมได้อุทิศที่ดินอีก ๒ ไร่ ชักชวนเด็ก ๆ และพ่อแม่ให้มาช่วยกันขุดบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา สำหรับเป็นสถานที่ฝึกฝนของกลุ่ม และเป็นรายได้ที่จะนำไปใช้เป็นทุนรอนสำหรับ โครงการอื่น ๆ อีกด้วย

นอกจากบ่อปลา เยาวชนก็ได้รับการสั่งสอนให้ทำงานเกษตรอื่น ๆ เช่น ปลูกผัก เพาะเห็ด เมื่อมีเวลาก็พัฒนางานฝีมือเพื่อใช้ประกอบเป็นอาชีพเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ในเวลาเพียง ๓ ปี นับแต่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านแหลมหัวขึ้น ฐานะความเป็นอยู่ ของชาวบ้านและของหมู่บ้านดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านสังคม จริยธรรม ความสามัคคี ขยันขันแข็ง ทั้งนี้ก็ด้วยบทบาทความเป็นผู้นำและเสียสละของผู้ใหญ่เฉลิมเป็นตัวอย่าง

การตัดถนนเป็นทางสาธารณะ

ทางราชการเฝ้ามองความเติบโตของหมู่บ้านแหลมหัวด้วยความชื่นชมยินดี งานที่ ชาวบ้านช่วยตนเองได้ก็ทำได้สำเร็จไปแล้วเป็นส่วนมาก มีปัจจัยสำคัญอื่น ๆ อีกที่จะเป็นเครื่อง เร่งเร้าให้เกิดความเจริญ หากปล่อยให้ชาวนาทำกันเองก็ต้องใช้เวลานาน

เช่น การตัดถนนสาธารณะต่อเชื่อมกับถนนใหญ่เข้าสู่หมู่บ้าน ถนนซอยในหมู่บ้าน และการเดินสายไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้จะต้องอาศัยงบประมาณมาก ต้องใช้เครื่องมือ ทุนแรงและความรู้ด้านวิศวกรรมการทาง ตลอดจนความรู้ด้านผังเมืองประกอบ สิ่งเหล่านี้ เกินกำลังที่ชาวบ้านจะช่วยตนเองได้

การจะช่วยเหลือของทางราชการนั้น ได้พิจารณาอย่างรอบคอบ จะต้องเป็นการช่วยเหลือเขา เพื่อให้เขาช่วยตนเองให้ได้ในที่สุด และจะต้องเป็นการช่วยอย่างมีเงื่อนไข มีความสำเร็จอื่น ๆ ที่

ชาวบ้านช่วยตนเองปรากฏเป็นประจักษ์พยานอยู่แล้ว และจะต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ร่วมงานนั้น ๆ

ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณก้อนใหญ่มาสร้างถนนให้ โดยที่ชาวบ้านจะต้องเสียสละที่ดินเป็นทางสาธารณะ เสียสละแรงงานช่วยกันสร้าง

เพื่อคุณประโยชน์อันจะเกิดจากถนนสาธารณะนี้ ผู้ใหญ่เฉลิมเป็นผู้นำเสียสละที่ดิน พืชผล และไม่ยี่นดันของตนให้เห็นเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนบ้านเป็นรายแรก

ภรรยาของผู้ใหญ่นั้นร้องไห้เสียจนน้ำตาเหือด เพราะความเสียยาดันหมากรากไม้ ที่ปลูกมานาน ได้เก็บกินเก็บขายเลี้ยงชีวิตให้ผาสูกมาหลายปี ต้องถูกตัดหักโค่นลง ดันไม้ล้ม ดันหนึ่งก็เหมือนเสียลูกไปคนหนึ่ง แต่ด้วยความต้องการเห็นความเจริญของหมู่บ้านร่วมกันก็ต้อง ตัดใจเสียสละ

ยิ่งกว่านั้น ครอบครัวใดที่มีที่ดินน้อย ไม่สามารถจะอุทิศให้ได้ ผู้ใหญ่ก็ยอมแลกเปลี่ยน ที่ดินผืนนั้นกับที่แปลงอื่นของตน แล้วนำมาตัดเป็นถนนสำหรับใช้ร่วมกัน

ในที่สุดก็เกิดถนนทางเข้าหมู่บ้าน ขนาดความกว้าง ๑๒ เมตร มีถนนรอบหมู่บ้าน และถนนซอยกว้าง ๘ เมตร รวมเป็นระยะทางยาวกว่า ๑๔ กิโลเมตร สำเร็จจุล่งไปได้ภายใน ๑๔ วัน เท่านั้น

สร้างสถานีอนามัย

แม้ว่าถนนหนทางจะดีขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่เนื่องจากหมู่บ้านแหลมหัวอยู่ไกลจากตัวเมือง มาก ยามเจ็บไข้ได้ป่วย การจะนำผู้ป่วยไปหาหมอ เป็นไปด้วยความยากลำบาก คงทำได้แต่ การไปรับหมอมารักษา ซึ่งจะต้องเสียเวลาเดินทางมากขึ้นเป็นทวีคูณ

ผู้ใหญ่เฉลิมได้อุทิศที่ดินของตนเองอีก ๒ ไร่ ขอให้ทางราชการมาจัดตั้งสถานีอนามัย ชั้น ๒ ขึ้น เพื่อไว้บริการแก่ชาวบ้านในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งนับเป็นสถานีอนามัยแห่งเดียว ในย่านรัศมี ๑๐ กิโลเมตร

ผลจากการจัดตั้งสถานีอนามัยแห่งนี้ ทำให้ชาวบ้านแหลมหัวและชาวบ้านอื่น ๆ อีก หลายหมู่บ้านหลายตำบลไม่ต้องทนทุกข์ทรมานในยามเจ็บป่วยอีกต่อไป และยังเป็นการพัฒนา คุณภาพของชีวิตให้มีความสุขพลานามัย เป็นพลเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบไป

นำสร้างสาธารณประโยชน์อื่น ๆ

ไม่เพียงแต่จะเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างหาได้ยากเท่านั้น ผู้ใหญ่เฉลิมยังเป็นผู้ นำ สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์เข้ามาในหมู่บ้าน ได้แก่ ไฟฟ้า การขุดบ่อน้ำบาดาล การสร้างถัง เก็บน้ำฝนขนาดใหญ่ ที่จะลืมิเสียมิได้ก็คือ ห้องสมุดงามจิต สำหรับให้ชาวบ้านได้ค้นคว้าหา

ความรู้และฝึกฝนการอ่าน หรือแม้แต่ศาลาร่วมใจที่ปลูกไว้กลางบึงฉวาง เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน
หย่อนใจ ชาวบ้านก็ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างไว้อย่างสวยงามยิ่ง

การส่งเสริมวิธีการประชาธิปไตย

ตกมาถึงขณะนี้ ชาวหมู่บ้านแหลมหว้าพร้อมที่จะก้าวมาเป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้านพัฒนา
อื่น ๆ พวกเขาได้ตั้งคณะกรรมการบริหารหมู่บ้านขึ้นเพื่อเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน และ
สืบทอดมรดกของบรรพบุรุษ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนนำในด้านการพัฒนาการศึกษา
ด้านสาธารณสุข วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมอื่น ๆ ยึดมั่นในประโยชน์สุขของส่วนรวม ทั้งนี้ก็เพราะ
ด้วยความสามารถของผู้ใหญ่เจлимและความร่วมมือของชาวบ้าน

มูลนิธิธารน้ำใจ อันมีศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นประธานกรรมการ ได้ติดตาม
ผลงาน “หมู่บ้านใหม่” ของผู้ใหญ่เจлимมาโดยตลอด จึงได้มอบรางวัลและยกย่องผู้ใหญ่เจлим
แก้วศรีงาม เป็นคนไทยตัวอย่างประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๔

ชื่อเสียงของหมู่บ้านแหลมหว้าเป็นที่เลื่องลือในฐานะเป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างหลายปี
ติดต่อกันมา อันเป็นผลมาจากประชาชนมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความอดทน
เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน แม้ทางราชการก็ให้การสนับสนุนในจังหวะ
เวลาที่เหมาะสม ที่สำคัญก็คือ มีผู้นำที่รู้จักผสมผสานและประยุกต์ใช้วิธีการพัฒนาของหมู่บ้าน
หลาย ๆ แห่งมาเป็นประโยชน์ แม้จะเหนื่อยยากและประสบผลสำเร็จในการกระทำหลาย ๆ อย่าง
ผู้ใหญ่เจлимก็ยังไม่วางใจที่จะคิดพัฒนาหมู่บ้านแหลมหว้าต่อไป เพราะการพัฒนาหมู่บ้านใหม่
ซึ่งประชาชนมีหัวใจใหม่ เป็นการพัฒนาความเจริญซึ่งกระทำได้โดยไม่มีวันจบสิ้น

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี ขอประกาศให้

นายเจлим แก้วศรีงาม

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาชุมชนและชนบท ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๔

นายเฉลิม แก้วศรีงาม

สำรวจจุดผลิตข้าว

ร่วมมือกันพัฒนาถนนส่วนรวม

ทำปุ๋ยหมัก

ผลผลิตจากการทำนา

การพบปะพูดคุยกับลูกบ้านอย่างใกล้ชิดเป็นประจำ

เก็บเกี่ยวผลผลิตจากการทำนา

ความอุดมสมบูรณ์ของนาที่ได้รับการปรับปรุง

พระครูสถาพรพุทธรมณต์

(หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร)

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

เมื่อ ๔๐ ปีก่อน ณ ตำบลลำพญา อันเป็นเขตรอยต่อระหว่างจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัด มีนครปฐม สุพรรณบุรี อยุธยา ปทุมธานี ธนบุรี สุดแสนจะกันดาร ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า ตำบลทุ่งร้าง วัดร้าง บ้านร้าง แผ่นดินแห้งแล้งเพราะขาดน้ำทำการเกษตร เป็นที่ตั้งช่องสุ่ม ชุมชุมโจรร้ายของแผ่นดินหลายก๊กหลายเหล่า เช่น เสือผาด เสือขาว เสือมเหศวร เป็นต้น โจรร้ายและเหล่าสมุนจะใช้ตำบลนี้เป็นที่นัดหมายแบ่งสมบัติโจรที่ตีชิงปล้นหามาได้ เพราะเหตุที่เป็นเขตแดนรอยต่อหลายจังหวัด พวกโจรจึงหลบหลีกข้ามแดนได้ง่าย ยากแก่การปราบปรามของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เหล่าโจรมิจฉาชีพจึงมีใจอึกเหิม ประทุษกรรมทำเข็ญกับทรัพย์สินของชาวบ้านอยู่เนือง ๆ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหวนหวาดแก่สุจริตชนทั้งหลายโดยทั่วไป

ท่ามกลางความท้อแท้สิ้นหวังของชาวบ้านนั้น พระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งปฏิบัติธรรมทางเมตตาบารมี นำพุทธประวัติปดือธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เข้ามาดับร้อน สามารถนำชาวบ้านให้ลุกขึ้นร่วมกันพัฒนา ทั้งด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจอย่างอดทนและต่อเนื่อง จนแผ่นดินร่มเย็น ประชาชนอยู่อย่างผาสุก อุดมสมบูรณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นแผ่นดินที่ไร้โจรและไร้โจรมาเท่าทุกวันนี้

พระภิกษุรูปนั้น คือ พระครูสถาพรพุทธรมณต์ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร นี่เอง

หลวงพ่อสำเนียงเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่บริเวณวังประทับของกรมหลวงชุมพรเขตร์-อุดมศักดิ์ หน้าทำเนียบรัฐบาลในปัจจุบัน เนื่องจากบิดามารดาทำงานรับใช้ใกล้ชิดเสด็จในกรม พระองค์นั้น จึงได้รับการศึกษาอย่างดีจากโรงเรียนอัสสัมชัญ และโรงเรียนนายทหาร ได้เข้ารับราชการทหาร และได้รับยศครั้งสุดท้ายเป็นร้อยเอกในกองทัพบก สังเกตกรรมสื่อสารทหารบก เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ร่วมรบอยู่ในกองทัพบูรพา ทำการรบอย่างกล้าหาญในสนามรบ จนได้รับเหรียญชัยสมรภูมิ เมื่อสิ้นสงคราม พบว่าผู้นำรัฐบาลในสมัยนั้นถูกประณามเป็นอาชญากรสงคราม ทหารก็ถูกปลด จึงเกิดความเบื่อหน่าย และเห็นภัยของทางโลก มีลามก ก็เสื่อมลามก มียศก็เสื่อมยศ ทุกอย่างตกอยู่ในกฎของไตรลักษณ์ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

จึงลาออกอุปสมบทที่วัดกัลยาณมิตร ใช้ชีวิตสมณะในทางธรรม ต่อมาได้ย้ายมาจำพรรษาที่วัดลำพญา อำเภอบางเลน กิตติศัพท์ร่ำลือในหมู่ประชาชนว่า มีเมตตาและทรงความรู้เป็นที่ยิ่ง

ชาวบ้านจึงนิมนต์ให้มาจำพรรษาที่วัดแหลมชะอู ซึ่ง เป็นวัดร้างในดงโจร ณ ที่แห่งนี้ แล้งทั้งดินฟ้าอากาศ และแล้งทั้งน้ำใจคน มีบ้านเรือนตั้งอยู่ห่าง ๆ กันไม่กี่หลัง ชาวบ้านไม่ทราบจะทำอะไร นั่งกอดเข่าเฝ้าจุก บ้างก็เล่นการพนัน บ้างก็ออกรับจ้างหารายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ พอเลี้ยงตัวเองอย่างขัดสน

หลวงพ่อสำนึกในใจว่า นี่เป็นสงครามอีกรูปแบบ นี่เป็นสงครามชีวิต ชาวบ้านกำลังจะแพภัยโจรและเศรษฐกิจคือความยากจน เขาขาดผู้นำ ขาดหัวหน้าที่จะอุทิศตนทำงาน เพื่อต่อสู้ภัยที่คุกคามเขาอยู่ หลวงพ่อมั่นใจว่าจะสามารถสั่งสอนและพัฒนาจิตใจชาวบ้านได้ หากสำเร็จในขั้นนี้แล้วก็จะพัฒนาสาธารณประโยชน์ และจะหาวิธีการทำกินใหม่ ๆ มาสั่งสอน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

หลักเมตตาธรรมคำจุนโลก

หลวงพ่อสำนึกพบว่า ความยากจนของประชาชนนั้น เงินเป็นปัจจัยสำคัญ การจะได้เงินก็ต้องทำงาน จะทำงานให้ได้ผลก็ต้องมีความรู้ จะมีความรู้ก็ต้องได้จากการศึกษา แต่ที่นี้ประชาชนขาดการศึกษา ขาดโรงเรียน ขาดวัด ขาดพระที่จะเป็นผู้แนะนำสั่งสอน งานพัฒนาจะต้องเริ่มที่การศึกษา ก่อน ประชาชนจึงจะมีความรู้ มีงานและมีเงินเป็นที่สุด แต่ความจำเป็นรีบด่วนเฉพาะหน้าที่จะต้องเยียวยา คือ ความอดอยากทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จะแก้ได้ด้วย การช่วยเหลือให้การสงเคราะห์ก่อน

หลักในการสงเคราะห์ จะต้องช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยตัวเองให้ได้ในที่สุด และจะต้องช่วยอย่างมีเงื่อนไขให้ทุกคนมีส่วนร่วมด้วย ไม่ช่วยเปล่า ๆ

สงเคราะห์แล้วก็ต้องพัฒนาควบคู่กันไป หลักในการพัฒนาก็ต้องพัฒนาจิตใจคนเสียก่อน แล้วจึงจะพัฒนาสาธารณประโยชน์ และพัฒนารายได้เป็นที่สุด

ขั้นตอนในการพัฒนาจิตใจ—ใช้เด็กเป็นเครื่องมือ

หลวงพ่อสำนึกพบว่า มีเด็กกำพร้า ซึ่งเป็นลูกชาวบ้านที่พ่อแม่ยากจน และที่พ่อแม่เป็นโจรอยู่เป็นจำนวน ๒๐-๓๐ คน เสื้อผ้าไม่มีใส่ ตัวดำมอมแมม ขาดอาหาร เจ็บป่วยเป็นโรค เป็นโรคผิวหนัง วิ่งเล่นเลี้ยวลวควายอยู่ตามท้องทุ่ง ค่ำก็แอบนอนตามศาลาร้างกุฎีเก่า ๆ ที่สำคัญที่สุด เด็กเหล่านี้ไม่ได้เรียนหนังสือ

เด็กเหล่านี้เป็นปัญหา เพราะขาดการอบรมสั่งสอน เติบโตขึ้นจะเป็นภัยแก่แผ่นดิน พ่อแม่รักก็เล่นไฟ เล่นการพนัน หลบซ่อนมือกฎหมาย ไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก

การจะสอนผู้ใหญ่สันดานหยาบโดยจับไม่ถูกหัวใจเขาก็คงยาก จะต้องจับหัวใจเขาให้ได้ เด็ก ๆ เป็นหัวใจของครอบครัว ถ้าเราจับที่เด็ก รักและเมตตาเด็ก ทำประโยชน์ให้แก่เด็ก ก็เหมือนจับหัวใจของครอบครัว รักและเมตตาครอบครัวเขาไปด้วย จิตใจคนแม่จะแข็งแกร่งกระด้างอย่างไร จับให้ถูกจับให้เหมาะ จะบีบคั้นปั้นแต่งอย่างไรก็คงได้

เมื่อกำหนดหลักเกณฑ์ได้ดังนี้ ท่านก็เริ่มต้นด้วยการทำความคุ้นเคยกับเด็ก เดินทางเข้ากรุงเทพฯ มีปัจจัยเงินทองที่ได้จากโยมถวาย ได้จากเพื่อนฝูงที่เป็นใหญ่เป็นโต ได้จากการรักษาพยาบาลชาวบ้าน ก็นำมาซื้อเสื้อผ้า ขนมหวาน อาหารแห้ง และหนังสือเรียนได้เป็นจำนวนมาก นำมาแจกเด็ก ๆ เรียกเด็ก ๆ มารวมกันในวัด หุงหาอาหารเลี้ยง ให้อาบน้ำแต่งตัวใหม่ ใครเป็นหิดเป็นเหาก็ดูแลรักษาให้ สั่งสอนให้ไหว้พระสวดมนต์ ใช้อกุฎีเก่าเป็นที่สอนหนังสืออบรมมารยาท นาน ๆ เข้า แม่แต่ลูกชาวบ้านที่อดอยาก ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ก็หนีมาอยู่วัดมากขึ้น ด้วยรู้ว่า ที่นี้มีอาหาร มีเสื้อผ้า มีความอบอุ่น มีความรักและความเมตตา

เดิมทีที่โบสถ์เก่า ศาลาร้าง เป็นที่เหมาะแก่การแอบมาเล่นการพนัน เล่นโป้ถั่วกัน มีเหตุวิวาทตีรันฟันแทงกันเป็นประจำ ซึ่งก็ไม่ใช่ว่าใครที่ไหน เป็นพ่อแม่ของเด็ก ๆ เหล่านี้เอง ครั้นหลวงพ่อกำหนดให้เป็นโรงเรียน ให้การสงเคราะห์เด็กซึ่งบัดนี้มีถึง ๑๐๐ คนเศษ พ่อแม่ก็เกรงใจ ไม่กล้ามาอาศัยวัดทำชั่วอีกต่อไป

นานเข้าจำนวนเด็กเพิ่มมากขึ้นทุกที หลวงพ่อเป็นคนกล้า กล้าที่จะเข้าพบเจ้าบ้าน-ผ่านเมืองระดับสูง ขอความร่วมมือ ขอรับบริจาค ประกอบกับหลวงพ่อก็มีความรู้เป็นหมอยกกลางบ้าน ฉันทะกา มีเมตตาจิตสูง รักษาคนป่วยเจ็บหายจากโรคภัยคุกคามด้วยอำนาจเมตตาบารมีอยู่เสมอ กิตติศัพท์ร่ำลือไปไกล จึงมีผู้มีจิตศรัทธาที่รับรู้การทำงานของหลวงพ่อ นำจตุปัจจัยมาถวายสนับสนุนอยู่เสมอมิได้ขาด ยิ่งกิตติศัพท์ร่ำลือไปว่า หลวงพ่อรับเลี้ยงเด็กเด็กไร้ญาติขาดพ่อแม่จากต่างจังหวัดก็หลั่งไหลกันมาพึ่งบารมี มีทั้งเด็กพิการ เด็กปัญญาอ่อน เด็กเกเรระราน หลวงพ่อก็ได้รังเกียจ รับเข้าไว้ในอุปการะทั้งหมด

แต่ทำอย่างไรเล่าเด็กเหล่านี้เมื่อโตขึ้นจะช่วยตัวเองได้ จะต้องให้การศึกษาเขา เป็นทางที่ถูกต้องที่สุด

การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ เด็ก ๆ เหล่านี้จะต้องมีโรงเรียนที่เปิดสอนอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา หลวงพ่อจึงเข้าพบศึกษาธิการจังหวัด แต่ทางราชการก็พบว่า มีเด็กน้อย และเป็นเด็กนอกทะเบียน ยังไม่อาจตั้งโรงเรียนสั่งสอนได้ หลวงพ่อจึงคิดตั้งโรงเรียนในวัดขึ้น ได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้มาช่วยกันปลูกโรงหลังคามุงจากแรก ๆ ก็ลงมือสอนเอง แจกหนังสือและเลี้ยงอาหารกลางวัน ต่อมาพ่อแม่ก็พาเด็กมาฝากจนเกินกำลังที่จะสอน จึงต้องจ้างครูมาเพิ่มขึ้น ใช้หลักสูตรการสอนระดับประถมศึกษา เรียกว่าโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม

ภายหลังได้มีผู้มีจิตศรัทธาถวายที่ดินให้วัด หลวงพ่อได้ออกเงินซื้อวัสดุถาวรสร้างเป็น

โรงเรียนอาคารไม้ตามแบบมาตรฐาน โดยขอแรงงานส่วนหนึ่งจากชาวบ้านมาช่วยกันสร้าง เมื่อมันคงแข็งแรงดีแล้วก็มอบให้ทางราชการรับช่วงไปดำเนินการตามกฎหมายประถมศึกษา

ในปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษาแห่งนี้นักเรียน ๑๕๐ คน เป็นนักเรียนในอุปการะของหลวงพ่อก่อกบครั้ง ที่จับออกไปประกอบอาชีพการงานและศึกษาต่อก็มีหลายรุ่น

จิตใจของประชาชนค่อย ๆ พัฒนาขึ้น ด้วยเห็นหลวงพ่อรักเด็กลูกเต้าของเขา เขาเลิกการพนัน ละอบายมุข เสียสละและให้ความร่วมมือกับหลวงพ่เป็นอย่างดี ที่เคยเป็นนักเลงหัวไม้เป็นโจร ก็พากันเอาอาวุธปืนผาหน้าไม้ หอกดาบ มาถวาย พร้อมทั้งจะประพฤติดี ยอมยกให้หลวงพ่เป็นสมอง พวกเขาจะเป็นแรงงาน ช่วยงานพัฒนาของหลวงพ่ แต่พวกเขาจะขยันขันแข็งกันอย่างไร ฐานะทางเศรษฐกิจก็ไม่กระเตื้องขึ้น ด้วยแผ่นดินขาดน้ำทำการเกษตรอันเป็นพื้นฐานของอาชีพ

งานพัฒนาสาธารณประโยชน์

๑. ขุดคลองขนาดความยาว ๑๐ กิโลเมตร

หลวงพ่พราสอนประชาชนว่า น้ำเป็นปัจจัย ๔ เราจะต้องมีน้ำให้ได้ เป็นน้ำที่เราควบคุมได้ มีกินมีใช้ตลอดปี ไม่ใช่ น้ำจากฟ้าจากฝนซึ่งมาตามฤดูกาล น้ำที่จะควบคุมได้ก็ต้องมีคลอง ขอให้ชาวบ้านเสียสละที่ดินเพื่อขุดเป็นคลองเชื่อมระหว่างคลองพระพิมลถึงตำบลลำพญา ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เห็นด้วย

อุปสรรคที่ใหญ่หลวงของการพัฒนาก็คือ ความเห็นแก่ตัว เจ้าของที่ดินไม่ยอมเสียสละที่ดิน บ้างก็เกี่ยงจนต่าง ๆ นานา หลวงพ่ต้องเดินเข้าเดินออกพบหัวหน้าครอบครัว ขอขมาขานที่ดินขุดคลองผ่านเป็นร้อย ๆ บ้าน อธิบายให้เจ้าของที่ดินเข้าใจว่า ถ้ามีคลองผ่านที่นา นอกจากที่นาจะอุดมสมบูรณ์แล้ว ราคาที่ดินจะเพิ่มขึ้น เดิมราคาไร่ละ ๔๐ บาท จะขึ้นเป็นพันเป็นหมื่น พราสอนอยู่นานวัน ในที่สุดทุกคนทนแรงรบเร้าของหลวงพ่ไม่ได้ก็ยอมยกถวาย แต่ก็มาติดขัดที่ไม่รู้ว่าเอาแรงงานที่ไหนมาขุด

การขุดคลองเป็นงานใหญ่เกินกำลังชาวบ้านจริง ๆ แต่ถ้าไม่มีน้ำชาวบ้านก็เหมือนกับอยู่ในนรก จะต้องอดทนอยู่กับความยากจน เรื่องอย่างนี้ถ้าไม่ช่วยสงเคราะห์ชาวบ้าน ทั้ง ๆ ที่พอจะมีสติปัญญาช่วยได้ หลวงพ่ก็รู้สึกเหมือนจะบวชแล้วไม่ได้กุศล ทุกอย่างสำเร็จด้วยปัญญา หลวงพ่เป็นคนกล้า กล้าทำความดีอย่างเปิดเผย กล้าเข้าพบอธิบดีกรมชลประทาน ในสมัยนั้น คือ ม.ล. ชูชาติ กำภู ซึ่งมีหน้าที่หาแหล่งน้ำและสงวนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ขอให้ท่านอธิบดีส่งเครื่องจักรเครื่องกลมาช่วยขุดคลองเพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำทำนามีปลาเป็นอาหารโปรตีนบ้าง

ท่านอธิบดีชี้แจงว่าไม่มีแผนการและไม่มียกงบประมาณที่จะขุดคลองตำบลนี้

เข้าพบก็ครั้ง ๆ ท่านอธิบดีก็พูดแต่ประโยคนี้

หลวงพ่อก็ไม่มีทางเลือก ได้เข้าพบผู้หลักผู้ใหญ่ในวงการรัฐบาลให้ช่วยพูดกับท่านอธิบดี หลวงพ่อเป็นคนรักชาติ ถ้าทำให้ท้องถิ่นเจริญก็เท่ากับทำให้ชาติเจริญส่วนหนึ่ง เพียรเข้าพบและขอให้ท่านอธิบดีซึ่งก็รักชาติไม่น้อยกว่าหลวงพ่อก็ได้ช่วยเหลือ

อธิบดียืนยันว่า ขุดคลองไม่ได้ ผิดนโยบาย ผิดระเบียบ ถ้าลอกคลองละก็ได้

หลวงพ่อก็สำเนียงดีใจมาก ดูเหมือนท่านอธิบดีจะมีเลศนัยอะไรบางอย่าง จึงกลับมานัดแนะเรียกกระตมชาวบ้านให้ช่วยกันทำแนวคลองลำประโดงขึ้น เป็นทางยาวนับ ๑๐ กิโลเมตร ชาวบ้านก็เต็มใจให้ความร่วมมือ ด้วยหวังว่าจะต้องได้รับความเมตตาจากทางราชการเหมือนอย่างที่ท่านหลวงพ่อก็มีความมั่นใจ

เมื่อมีแนวคลองให้อธิบดีขุดลอก ก็ไม่ผิดระเบียบ ไม่ค้านนโยบาย

ท่านอธิบดีเห็นความตั้งใจจริงของหลวงพ่อ จึงส่งเครื่องจักรกลใหม่เอี่ยมมาขุดลอกคลองให้ โดยมีเงื่อนไขให้หลวงพ่อดำเนินการและค่าสีกรของเครื่องจักร เป็นการผ่อนการะค่าใช้จ่ายของทางราชการด้วย

บัดนี้ ถึงเวลาที่ชาวบ้าน วัด และทางราชการจะได้ร่วมมือกันสร้างความเจริญให้ท้องถิ่นแล้ว ชาวบ้านเอาแรงงานมาช่วย ราชการออกเครื่องจักรเครื่องกล ส่วนวัดออกความคิดออกแรงศรัทธา ใช้เวลาถึง ๒ ปี จึงได้คลองส่งน้ำชลประทานความยาว ๑๐ กิโลเมตร กว้าง ๒๐ เมตร ชาวบ้านขนานนามว่า คลองสถาพรพัฒนา เป็นคลองเชื่อมระหว่างคลองพระพิมลถึงตำบลลำพญา

ชาวบ้านมีน้ำทำนา เลี้ยงเป็ด และมีอาหารโปรตีนรับประทาน ค่อยมีรายได้มากขึ้น

นอกจากคลองสถาพรพัฒนาอันเป็นคลองประธานความยาว ๑๐ กิโลเมตรนี้แล้ว หลวงพ่อยังได้นำชาวบ้านขุดคลองซอยขนาดความกว้าง ๑๐ เมตร อีกถึง ๑๐ คลองให้กับชาวบ้าน โดยไม่เลือกที่จะอยู่ใกล้หรือไกลวัด ชาวบ้านได้ใช้น้ำในคลองทำการเกษตร ปลูกข้าวปลูกผัก อ้อย ไม้ยืนต้นอื่น ๆ และเลี้ยงเป็ด ปัจจุบันมีบ่อปลาและบ่อกุ้งก้ามกรามเพิ่มเติมขึ้นอีกเรื่อย ๆ

๒. สร้างถนนความยาว ๒๓ กิโลเมตร

การขุดคลองเสร็จไปไม่นานนัก ชาวบ้านแถบนอนพักยังไม่ทันหายหอบ สัญญาณแห่งความเหน็ดเหนื่อยก็ปรากฏขึ้นอีก เมื่อหลวงพ่อดำเนินการออกมาเดินตัดท้องทุ่ง ฝ่าเปลวแดดเป็นระยะทางวันละหลายกิโลเมตร ฝ่ามอม ฝ่ากระแะเล้งแลตามทิวไม้ นานเข้าชาวบ้านทนกับความสงสัยไว้ไม่ไหว ก็พากันไปถามหลวงพ่อดำเนินการไปเดินกลางแดดอยู่ทำไมวันละนาน ๆ บางวันก็ถึงมืดค่ำจึงจะกลับกุฏิ

คำตอบของหลวงพ่อก็ทำให้ทุกคนเหงื่อแห้ง ความเหน็ดเหนื่อยจนไม่มีเม็ดเหงื่อจะหยดปรากฏขึ้นอีก

หลวงพ่อก็จะขุดถนนจากกำแพงแสนถึงศาลาया เป็นความยาว ๒๓ กิโลเมตร ให้ผ่านวัดและผ่านตำบลลำพญา

หากชาวบ้านมีถนนติดต่อกับโลกภายนอก ไม่ต้องเดินเป็นสิบ ๆ กิโลเมตรก็จะถึงตัวอำเภอ ความเจริญจะเข้ามาสู่หมู่บ้านเร็วขึ้น รยณต์บรรทุกสินค้าจะนำสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคเข้ามาขาย ผลผลิตในไร่นาก็จะขายออกสู่ตลาดได้รวดเร็ว คนเจ็บคนป่วยหนักก็จะพาไปหาหมอหลวง ไปโรงพยาบาลได้ทันเวลา และในที่สุดไฟฟ้าก็ตามมาตามแนวถนน

เมื่อทุกคนเห็นด้วย งานหนักก็เริ่มขึ้น แต่คนที่ทำงานหนักทั้งกายและจิตใจก็คือหลวงพ่อกำนันเดินทางเข้าพบผู้ใหญ่ในวงราชการ ขอความร่วมมือให้เป็นนโยบายของรัฐบาล ทุกคนให้การต้อนรับเป็นอย่างดี รับปากแล้วก็ให้มีเหตุผ่นผวนเปลี่ยนรัฐบาลบ้าง ปฏิวัติ ปฏิรูปบ้าง ผู้ใหญ่ที่รับปากสิ้นอำนาจบาตรมีไปทีละคนสองคน เห็นจะรอราชการไม่ได้ หลวงพ่อเชื่อในบุญบารมีศรัทธาที่ชาวบ้านทั้งใกล้ไกลที่หลังไหลกันมาสนับสนุน เพราะอำนาจศีลบริสุทธิ์และน้ำมนต์เมตตาของหลวงพ่อ ในที่สุดท่านก็ตกลงใจที่จะออกทุนทำเองบ้าง ขอความช่วยเหลือจากลูกศิษย์ลูกหาให้ช่วยบริจาคน้ำมันบ้าง ใครมีเครื่องจักรเครื่องกลรถขุดก็ขอให้มาช่วยที่ขาดไม่ได้ก็คือแรงงานจากชาวบ้าน

ที่หนักใจก็คือ ต้องเดินเข้าเดินออกขอขบิณฑบาตที่ดินจากชาวบ้าน ขอให้ถนนผ่าน กว่าจะได้แต่ละแปลงแสนยาก บ้างก็มีเงื่อนไขให้ถนนผ่านได้ แต่ห้ามขุดดินสองข้างทางมาถมเป็นแนวถนน ด้วยจะสงวนที่ดินไว้ทำนา ซึ่งหลวงพ่อก็รับปาก เพราะมีทางแก้

ในที่สุดงานสร้างถนนก็เริ่มขึ้น รถขุดดินต้องมาขุดดินในที่ดินของวัด ที่หลวงพ่อซื้อไว้บ้าง ชาวบ้านถวายบ้าง มีถึง ๒๒๕ ไร่ เอาดินจากที่วัดไปถมเป็นแนวถนน ชาวบ้านช่วยกันกลบช่วยกันเกลี่ย นับแรมเดือนก็ได้ถนนขนาดมาตรฐานกว้าง ๘ เมตร ยาว ๒๓ กิโลเมตร มีสะพานข้ามคลองพร้อมสรรพ ใช้เป็นทางคมนาคมได้สะดวก

เมื่อเสร็จงานชาวบ้านช่วยกันคิดบัญชีปรากฏว่า หลวงพ่อเป็นหนี้ค่าน้ำมัน รถขุดดินและอุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ รวม ๒ ล้านบาท

แต่ด้วยบารมีของหลวงพ่อ บุตรชายเจ้าของบิมน้ำมันซึ่งเจ็บป่วยเรื้อรังมานานมาขอให้หลวงพ่อยาบาลรักษา ด้วยอำนาจเมตตาจิตและการเสียสละอย่างสูงของหลวงพ่อ ลูกชายเจ้าของบิมน้ำมันหายป่วยเป็นอัศจรรย์ เจ้าของบิมน้ำมันจึงยกหนี้ถวายเป็นพุทธบูชา นับได้ว่าเป็นบารมีของหลวงพ่อกว่า ๑ ชาวบ้านตำบลลำพญาจึงมีถนนใช้ติดต่อกับโลกภายนอกได้สะดวก

๓. สร้างโรงเรียนมัธยมสถาพรวิทยา

ยิ่งสร้างสาธารณสมบัติ ยิ่งให้การสงเคราะห์ หลวงพ่อก็ยิ่งได้รับการสนับสนุนปัจจัยไทยทานต่าง ๆ ที่ได้จากกิจของสงฆ์ ได้จากศรัทธาของพุทธบริษัทใกล้ไกลที่มาขอให้น้ำมนต์ มาขอให้หลวงพ่อเรียกโรคเรื้อรัง รักษาให้หายขาดได้ปัจจัยมากน้อยแค่ไหน หลวงพ่อทุ่มเทไป

ในเรื่องของการพัฒนาเยาวชนและพัฒนาชุมชน โดยตั้งเป็นโรงเรียนเลี้ยงเด็กขึ้นภายในวัด บัดนี้มีเด็กในอุปการะถึง ๔๐๐ คนเศษ มาจากจังหวัดต่าง ๆ แทบทั่วประเทศ หลวงพ่อต้องตั้งกองหุงข้าว กะทะเลี้ยงเป็นงานใหญ่ ต้องให้การศึกษา แจกเสื้อผ้า และหนังสือเรียนเป็นประจำทุกปี จนจบหลักสูตรประถมศึกษาไปหลายรุ่น ใครที่หัวดีมีความมานะพยายาม หลวงพ่อก็ส่งเข้าไปเรียนในกรุงเทพฯ โดยฝากไว้ตามวัดและบ้านของผู้มีจิตศรัทธา สนับสนุนงานสงเคราะห์ของท่าน

หลวงพ่อดะหนัคิดว่า การศึกษาเป็นบ่อเกิดของความรู้ ความรู้เป็นบ่อเกิดของงาน งานเป็นบ่อเกิดของเงิน และเงินเป็นบ่อเกิดของปัจจัย ๔ แม้จะทำนาก็ต้องมีความรู้เรื่องดิน เรื่องการอนุรักษ์น้ำ รู้จักชนิดของปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช

ความรู้ระดับประถมศึกษาไม่เป็นการเพียงพอสำหรับลูกชาวบ้าน จะต้องมีความรู้ให้ถึงมัธยมและอุดมศึกษาให้ได้ การส่งลูกศิษย์ไปเรียนกรุงเทพฯ ค่าใช้จ่ายสูงและอุปการะได้น้อยคน อย่างกระนั้นเลยตั้งโรงเรียนมัธยมขึ้นในวัดจะดีกว่า เป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญด้วย

หลวงพ่อดิตติดกับทางราชการขอให้มาสร้างโรงเรียนให้ ก็ติดขัดเรื่องงบประมาณ และยังไม่มีแผนการจะขยายการศึกษาขั้นมัธยมมาถึงตำบลนี้ ท่านต้องตกลงใจที่จะช่วยตนเองอีก

เมื่อตกลงใจดังนั้น หลวงพ่อก็เริ่มสะสมวัสดุ อิฐ หิน ดิน ปูน เหล็กเส้น ไม้เนื้อแข็งต่าง ๆ ใครมีจิตศรัทธาจะถวายปัจจัยก็ขอเป็นวัสดุ หากถวายเป็นเงินก็รีบตกลงซื้อหาสะสมวัสดุก่อสร้างไว้ ตัวท่านไม่ต้องการให้มีเงินทองสะสมไว้มาก ด้วยเกรงมารร้ายคือกิเลสจะชักจูงให้เสียเวลาไปหาความสุขสำราญในทางโลกอันเป็นทางแคบทางตัน ซึ่งเป็นทางที่ท่านหลงหลีกมาแล้ว ดังนั้น เมื่อมีปัจจัยก็ต้องใช้เสียให้เป็นพระชน ๑ ตัดหนทางตนเองด้วยจะได้หมดทางไป

ทั้งท่านผู้ใหญบ้านลูกบ้านทั้งหลายต่างก็เลื่อมใสศรัทธาร่วมคิดร่วมออกแรงมีรู้เห็นเห็น

หลวงพ่อก็มีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐาน เมื่อจะสร้างโรงเรียน ทั้งที่ก็จะสร้างให้ใหญ่โตถาวร ได้ออกปากจ้างสถาปนิกออกแบบ จ้างวิศวกรควบคุมการก่อสร้าง ก็ได้รับการปฏิเสธ ด้วยหนทางไปมาลำบาก หลวงพ่อต้องเป็นสถาปนิกเอง เป็นวิศวกร ควบคุมการก่อสร้างเสียเองด้วย

ชาวบ้านก็ได้ทอดทิ้ง กองทัพมดตั้งแต่เด็กวัดจนถึงผู้ใหญ่ไม่เลือกวัยเลือกเพศมาช่วยแบกหินดินปูน ซื้อทรายบรรทุกเรือ ล่องมาตามคลองครั้งละ ๕-๑๐ ลำ ต้องจุดไฟกันสว่างไสว ขนทรายกันทั้งคืนก็มีบ่อย

การสร้างโรงเรียน วางรูปแบบให้เป็นอาคารคอนกรีต ๓ ชั้น ๑๘ ห้องเรียน เป็นงานใหญ่งานยาก ต้องอาศัยเทคนิควิธีการสมัยใหม่ หลวงพ่อก็ได้จนปัญญา มีช่างก่อสร้างที่มีความรู้ความชำนาญมาช่วยใช้เวลาอยู่นานหลายปี ในที่สุดอาคารเรียนระดับมัธยมศึกษา ก็สำเร็จ ตั้งชื่อว่า โรงเรียนสถาพรวิทยา

การจะเปิดโรงเรียนนั้น มีพระราชบัญญัติควบคุมทุกขั้นตอน หลวงพ่อต้องขออนุญาต

ตั้งเป็นโรงเรียนราษฎร์ก่อน โดยรับเป็นผู้จัดการ จ้างครูมาสอน จ้างเด็กให้มาเรียนให้มีจำนวน มาก ใช้เวลาดำเนินการอยู่ถึง ๕ ปี ทางราชการจึงมีแผนการเปิดการศึกษาระดับมัธยมขึ้น ในตำบลนี้ หลวงพ่อได้ยกอาคารเรียนและที่ดิน ๖ ไร่ มอบให้ทางราชการรับไปดำเนินการ ต่อไป

โรงเรียนนี้จัดสอนถึงชั้นมัธยมปีที่ ๓ ในปัจจุบันมีเด็กเรียนอยู่ถึง ๒๑๕ คน หลายคน ยังอยู่ในอุปการะของหลวงพ่อ

๔. นำไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน

มาถึงขั้นนี้การจะพัฒนาสาธารณประโยชน์สิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ใช่เรื่องยากเสียแล้ว ยิ่ง พัฒนายังได้รับการสนับสนุน กิตติศัพท์ร่ำลือไปไกล ผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสหลังไหลมามีได้ขาด

ชาวตำบลลำพวยยังขาดไฟฟ้าอันจะเป็นเครื่องนำความสว่างและเทคนิควิธีการประกอบ ใหม่ ๆ มาให้ หากมีไฟฟ้าก็จะมีโรงสีข้าว ใช้กำลังไฟฟ้าขับเคลื่อนมอเตอร์ มีวิทยุฟัง มีเครื่อง สูบน้ำ ใช้กระแสไฟฟ้ทุก ๆ

วันดีคืนดีหลวงพ่อก็บอกชาวบ้านว่า อีก ๑๕ วันจะมีกระแสไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านและมาถึง วัด ชาวบ้านก็ออกจะแปลกใจบ้างก็ยิ้มหัว

พอถึงเวลาก็เหมือนจะเกิดสิ่งมหัศจรรย์ หลวงพ่อซื้อเสาไฟฟ้าไว้เป็นจำนวนมาก กอง อยู่ข้างถนนแล้ว และแอบเดินทางเข้าไปติดต่อกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้รับคำตอบว่าไม่มี งบประมาณซื้อวัสดุ ซื้อเสาและสายไฟ

หากหมู่บ้านมีวัสดุเหล่านั้นก็พร้อมที่จะเดินกระแสไฟฟ้ามาให้

เมื่อหลวงพ่อเตรียมวัสดุไว้พร้อมแล้ว ชาวบ้านและการไฟฟ้าก็มาช่วยปักเสาดูเดินสาย ติดหม้อแปลงและเดินกระแสไฟฟ้า งานใหญ่ก็สำเร็จจุล่งไปด้วยดีอีกตามเคย

๕. การพัฒนาเศรษฐกิจส่งเสริมการเกษตร

เมื่อการพัฒนาจิตใจคนให้อยู่ในศีลในธรรม มีความขยัน ร่วมมือกันทำงานประสบ ความสำเร็จ การพัฒนาสาธารณประโยชน์ใหญ่ ๆ ปรากฏเป็นประจักษ์พยาน การพัฒนา รายได้ให้เหลือกินเหลือใช้ก็ต้องตามมา

ทำอย่างไรจึงจะมีกิน ทำอย่างไรจึงจะพอกิน และทำอย่างไรจึงจะเหลือกิน

การพัฒนาเศรษฐกิจหรือการเพิ่มพูนรายได้นั้น หลวงพ่อสั่งสอนว่าเป็นการเพิ่มพูน ตามอัตราภาพ ให้ชีวิตอยู่ได้ ไม่ต้องเอาตัวไปวัดกับเศรษฐกิจมหาเศรษฐกิจ บางครั้งความร่ำรวย ของเขาก็มิได้สร้างความสุขให้แก่เขาเสมอไป พยายามที่จะมีความสันโดษให้มากขึ้น ก็จะมี ความเดือดร้อนน้อยลง การแสวงหาปัจจัย ๔ นั้น ให้อาศัยหลักมัชฌิมาปฏิปทา อย่าให้มีสิ่งใด ทุจริตพุ่มเฟิยเกินความจำเป็น จะเป็นช่องทางแห่งทุกข์

ชาวตำบลลำพญา มีอาชีพทำการเกษตร บัดนี้มีน้ำตลอดปี ดินก็ไม่แล้งจนเกินไปนัก หน้าซำมีแสงแดด ที่ไหน ๆ ในประเทศไทยก็มีแสงแดด แดดเป็นอาหารของพืช พืชทุกชนิด ปรุ่อาหารด้วยแดด เมื่อมีน้ำ มีแสงแดด เราจะต้องปลูกข้าวได้ปีละมากกว่า ๑ ครั้ง ถ้าไม่ปลูก ข้าว ก็ควรจะปลูกพืชหมุนเวียนอื่น ๆ เช่น ปลูกถั่ว ปลูกข้าวโพด ปลูกมันเทศ ปลูก ก็ให้ใช้ปุ๋ยหมัก จากขี้วัวขี้ควายให้มาก

สอนแล้วประชาชนก็ยังงง ๆ อยู่ ไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นอย่างไร หลวงพ่อเองก็ออกจะ สงสัยตัวเองเหมือนกัน เคยสอนเขาว่า “คิดไม่สำเร็จ พุดไม่สำเร็จ ทำจึงจะสำเร็จ” บอกให้ เขาทำ เขาก็ยังเฉย ๆ อยู่ เห็นจะต้องแสดงให้ดู

จากนั้นหลวงพ่อก็ได้จัดให้มีตลาดนัดการเกษตรขึ้นที่วัดทุกวันเสาร์—อาทิตย์ โดยป่าว ประกาศให้รู้ทั่วกันทั้งอำเภอ มีพืชผักมาขายราคาถูก มีพันธุ์ไม้ สมุนไพร มีเครื่องมือกลการ เกษตรแผนใหม่ เชื้อเชื้อยาอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาแนะนำการขยายพันธุ์ การ ต่อตาทาบกิ่ง ขำตอน สาริตให้ดูตลอดงาน ทั้งนี้เพื่อเปิดหูเปิดตาชาวบ้าน

บางปีตรงกับที่กรุงเทพฯ เขาจัดให้มีการประกวดนางงามกัน เมืองที่คนเจริญรุ่งเรือง ด้วยการศึกษา ฉลาดหลักแหลมเป็นนักเป็นหนา มีการฝึกหัดให้ละความอายที่ละชั้นตอน เริ่ม จากการนุ่งน้อยห่มน้อยต่อหน้าสาธารณชน เพื่อจะก้าวไปสู่การไม่นุ่งอะไรเลยต่อหน้าสาธารณชน เป็นการประกวดเครื่องบำรุงงามโดยแท้

ในส่วนลึกหลวงพ่อก็คงจะขัดใจอยู่บ้าง แต่เมื่อเป็นพระบ้านนอกโง่หง่าเหอะทำอะไรไม่ได้ จึงจัดให้มีการประกวดควายงามขึ้น ควายเป็นสมาชิกของครอบครัวเกษตรกร ชาวนาจะรักมัน มากเหมือนลูกสาวลูกชายคนหนึ่ง หาพางหาหญ้าให้กิน สุมไฟไถ่ยุ้งรินไรที่จะมาไต่ตอม เมื่อ ถึงฤดูทำนาก็ใช้แรงช่วยลากคราด ลากไถพลิกแผ่นดินให้เหมาะแก่การปลูกข้าว เป็นการ ตอบแทน ใครเลี้ยงควายอ้วนสมบูรณ์ดี ก็ได้ชื่อว่าสงเคราะห์ซึ่งกันและกันระหว่างสัตว์กับคน งานประกวดควายงามจึงมีขึ้นเนื่อง ๆ หลวงพ่อเป็นประธานแจกรางวัลควายงามเสียด้วยซ้ำ

ประชาชนค่อยตื่นตัวขึ้น แต่การทำนา ๒ ครั้ง หรือทำนานอกฤดูกาลยังไม่เกิด ที่ดิน ของวัดบัดนี้ก็มีมากขึ้น ชาวบ้านทนความแค้นแค้นไม่ไหว เลิกการทำนาโยกย้ายไปมีอาชีพอื่น หลวงพ่อรับซื้อไว้ถึง ๒๒๕ ไร่

หลวงพ่อก็เริ่มทำนาวัดขึ้น ทำนอกฤดูกาล เมื่อชาวบ้านเลิกทำนา หลวงพ่อก็ลงมือทำ เอาเด็กวัดรุ่นโตมาช่วยไถน้ำเข้านา ทำพื้นนาให้ชุ่ม ไถ หว่าน ปักดำ บางครั้งก็ลงมือดำนา เสียเอง ชาวบ้านเห็นว่าไม่ใช่กิจของสงฆ์ จะปล่อยให้พระดำนาปลูกข้าว ทั้ง ๆ ที่หลวงพ่ ออ้างว่าจะเอาข้าวไว้เลี้ยงลูกศิษย์ก็ออกจะบาปหนา ที่ทนไม่ได้ก็ออกมาช่วยไถช่วยหว่าน ช่วย ปักดำในที่นาของวัด

ปรากฏว่าการทำนาของวัดนอกฤดูกาลได้ผลดี ได้ข้าวพอเพียงที่จะใช้เลี้ยงเด็กกำพร้า เลี้ยงเด็กอนาถาของหลวงพ่อกับปี

ชาวบ้านอ้างว่านาวัดศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีหนูไม่มีแมลงรบกวน หลวงพ่อจึงให้ชาวบ้านเช่านา
วัดทำ โดยขอแบ่งข้าวเลี้ยงเด็กตามแต่จะศรัทธา ซึ่งก็ปรากฏผลดีมาโดยตลอด

บัดนี้ชาวบ้านล้าพญาทำนาปีละ ๒ ครั้ง ได้ข้าวและมีรายได้มากกว่าเดิม บ้างก็ยกย้าย
ปลูกมันเทศ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงกิ้ง ปลูกไม้ยืนต้น มะม่วง มะพร้าว รู้จักการต่อตา ทาบกิ่ง มีงานทำ
หาความสุขควรแก่อัตภาพของเกษตรกร

๖. ตั้งโรงเรียนฝึกอາชีพสำหรับแม่บ้าน

“ทำอย่างไรถึงจะเหลือกิน” หลวงพ่อถามอยู่เสมอ ต้องช่วยกันทำกิน อย่าประมาท
และรู้จักอดออมประหยัด รวมทั้งรู้จักทะนุถนอมสิ่งของเครื่องใช้

สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของสตรีของแม่บ้าน พุทอย่างเดียวกันไม่ได้ผล หลวงพ่อจึงตั้ง
โรงเรียนฝึกอาชีพสตรีขึ้น เดินทางไปกรมประชาสัมพันธ์ ติดต่อกับมูลนิธิต่าง ๆ ขอความ
ช่วยเหลือจากวิทยากรที่มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ มาช่วยสอนแม่บ้านที่โรงเรียนของวัด
ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี ชาวบ้านแรก ๆ ก็มาเรียนด้วยความตื่นตัว เมื่อมีความรู้ความ
ชำนาญก็สั่งสอนกันเองแนะนำกันเอง วัดเองก็จัดหาจักรเย็บผ้ามาใช้ แม่บ้านจึงเรียนรู้การตัดเย็บ
เสื้อผ้าสตรี การดัดผม การจัดดอกไม้ การถนอมอาหาร และเรียนรู้การรักษาสุขภาพอนามัย
การปฐมพยาบาลไปด้วยในตัว

มีแม่บ้านสมัครเข้ามาเรียนเป็นรุ่น ๆ ผลัดเปลี่ยนกันไป จนเรียกได้ว่าแม่บ้านล้าพญา
ไม่ไ่่ง่่า รู้คิดรู้ทำรู้เท่าทันแม่บ้านตำบลอื่น บางคนก็เอาความรู้พื้นฐานนี้ไปเล่าเรียนต่อจน
สามารถตั้งร้านตัดเสื้อ ดัดผม ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้

หลวงพ่อสำนึกถึงงานสังคมสงเคราะห์

งานที่หลวงพ่อให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษและมีได้ทอดทิ้งตลอดมา คือ งานสงเคราะห์
เด็กยากจน เด็กอนาถา เด็กพิการ มีเด็ก ๆ จากหลาย ๆ จังหวัดที่หลวงพ่อกับมาเลี้ยง มาให้
การสงเคราะห์ ให้อาหารเสื้อผ้า หนังสือเรียน และให้เข้าโรงเรียนของวัด เด็กส่วนมากที่ท่าน
อุปการะเป็นเด็กยากจนจริง ๆ มีทั้งผู้หญิงผู้ชายจำนวนพอ ๆ กัน เด็กเหล่านี้บ้างก็เกเร หนี
การเรียนจนพ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถที่จะให้การเลี้ยงดูได้ บ้างก็เป็นเด็กที่มีปัญหาทาง
ครอบครัว บ้านแตกสาแหรกขาด เด็กไม่รู้จักฟังใคร ญาติก็นำมาฝากกับหลวงพ่อ บางปีบางรุ่น
มีถึง ๔๐๐ คน ต้องหุงข้าวกะทะเลี้ยงเด็กเหล่านี้ คนหุงข้าวอดิตเป็นโจรร้ายมีชื้อมาก่อน แต่ได้พา
พรรคพวกแบกปืนหอบดาบมาถวายหลวงพ่อ และหันมาช่วยงานหลวงพ่อย่างแข็งขัน

ครั้งหนึ่งท่านอาพาธอย่างหนัก ทำให้เด็กที่ท่านเลี้ยงดูได้รับความลำบากมาก จนถึง
ทางราชการต้องเข้ามาช่วย พอท่านหายเป็นปกติแล้ว ท่านก็คิดว่าเพียงแต่ท่านเจ็บป่วย เด็ก

เหล่านี้ก็ได้รับความลำบากแล้ว และยังมีเด็กโต ๆ หัวดีที่ท่านส่งไปเรียนกรุงเทพฯ มีอยู่หลายสิบคน ต้องกินต้องใช้พึ่งใครไม่ได้ก็ยังลำบากขึ้นอีก แล้วถ้าหากท่านมรณภาพไปแล้ว เด็กเหล่านี้ก็ต้องบ้านแตกสาแหรกขาดหรือ ด้วยจิตเมตตาคุณงามความดีของท่านจึงคิดจัดตั้งมูลนิธิขึ้น หากท่านมีอันเป็นไปในวันข้างหน้า ดอกผลอันเกิดจากทุนของมูลนิธิก็จะได้นำเอามาเลี้ยงดูเด็กเหล่านี้ได้

เมื่อได้ชักชวนและขอความร่วมมือจากผู้ที่เคยพบเลื่อมใสและเหล่าบรรดาลูกศิษย์ลูกหาในที่สุตถิรวรรณทุนจดทะเบียนมูลนิธิสำเนียง อยู่สุภาพร ขึ้น ตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ ทุนจดทะเบียนครั้งแรก ๑๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท กองทุนเพิ่มพูนขึ้นทุกปี หลวงพ่อได้จดทะเบียนเพิ่มทุนขึ้นเป็น ๒๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ในอีกไม่กี่ปีต่อมา

มูลนิธินี้มีผู้หลักผู้ใหญ่ในวงราชการให้การสนับสนุนแข่งขัน ดอกผล รายได้สามารถเลี้ยง และให้การสงเคราะห์เด็กยากจนไปแล้วมากกว่า ๑,๐๐๐ คน บ้างก็สำเร็จการศึกษา รับราชการเป็นข้าราชการชั้นโท ชั้นเอก ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติอยู่หลายคน บ้างก็ศึกษาต่อจนจบชั้นปริญญาโท ปริญญาเอก ทั้งในและนอกประเทศ อันเป็นผลจากเมตตาของหลวงพ่อนั่นเอง

งานสงเคราะห์และงานพัฒนาของหลวงพ่อก็ได้ทำมาอย่างเหนียวยากตลอดระยะเวลา ๔๐ ปี สร้างคนเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญของครอบครัว ของประเทศชาติ สร้างสาธารณประโยชน์เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ ได้บริโภค โดยไม่หวังที่จะได้ค่ายกย่องชมเชย ความผาสุกของเพื่อนร่วมชาติคือความสุขของหลวงพ่อ ท่านมั่นคงในเรื่องของบุญกุศล ยิ่งอุทิศมาก ยิ่งสงเคราะห์มาก ยิ่งได้รับการสนับสนุน ยิ่งทำคุณประโยชน์ ยิ่งได้รับการยกย่อง

แม้วัยจะล่วงเลยมาถึง ๖๗ ปี ท่านก็ยังแข็งแรง สติปัญญาเฉียบแหลม มีโครงการอีกมากมาย ซึ่งหลวงพ่อก็คงตั้งใจจะให้สำเร็จเป็นอนุสรณ์แก่คนรุ่นหลัง เช่น งานพัฒนาวัด งานทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สร้างศาลาโบสถ์ เป็นต้น

หลวงพ่อก็ได้สละหมดแล้วทุกอย่างในทางโลก จึงมองเห็นว่า ถ้าหากท่านทั้งหลายที่ยังครองเรือนจะได้บำเพ็ญตนอยู่ในศีลธรรม และมีความสนิโหะให้มากขึ้นก็จะเดือดร้อนในปัจจัย ๔ น้อยลง อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยนั้น ให้อาศัยหลักมัชฌิมาปฏิปทาอย่าให้มีสิ่งใดหรุหราชู่มเพื่อยกเว้นความจำเป็น จะเป็นช่องทางแห่งทุกข์ การพนันและกามคุณจะเป็นช่องทางที่จะทำให้ทำลายชีวิตของตนเอง หลวงพ่อก็จึงขอให้ผู้ครองเรือนจงอย่าประมาท

หลวงพ่อบริสุทธิ์ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา มีเมตตาธรรมคำจูนโลก ที่ปรากฏเป็นประจักษ์พยานก็คือ ความกินดีอยู่ดีของชาวบ้านตำบลลำพญานั่นเอง

การประกาศเกียรติคุณยกย่องให้ท่านเป็นพระยอดเยี่ยมในด้านการพัฒนาสงเคราะห์เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานอันยิ่งใหญ่ของท่านแล้ว อาจไม่เท่าความเป็นจริง เพราะท่านเป็นปูชนียบุคคลนั่งอยู่ในหัวใจของผู้มีธรรมเป็นปกติเสียแล้ว

แต่ถึงกระนั้น การจารึกคุณความดีของผู้ควรจารึก เป็นวิสัยของสัปบุรุษพึงกระทำเป็นอย่างยิ่ง

จึงเมื่อกลางเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๗ มูลนิธิศาสตราจารย์ ปกรณ์ อังคฺสิงห์ ได้ประกาศเกียรติคุณคนไทยตัวอย่าง สาขาพัฒนาสังคม โดยคัดเลือกบุคคลจากหลายสาขาหลายอาชีพ และได้ถวายเกียรติประวัตินักสังคมสงเคราะห์ดีเด่นประจำปี ๒๕๒๗ ให้แก่พระครูสถาพรพุทฺธมนต์ หรือที่ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป รู้จักกิตติศัพท์ท่านในนาม หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพรเจ้าอาวาสวัดแหลมชะฮุย หรือวัดเวฬุวนาราม ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในปัจจุบัน

จากคำประกาศเกียรติคุณ มีสาระโดยย่อว่า ได้ให้การสงเคราะห์เด็กกำพร้าอนาถา และบุตรหลานของผู้ยากไร้อย่างได้ผลดีมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบัน โดยให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้าอนาถา และสร้างที่พักอาศัยไว้ในบริเวณวัดเวฬุวนาราม ตลอดจนให้การศึกษาเล่าเรียนแก่เด็กกำพร้าอนาถาเหล่านั้น ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ นอกจากนี้ยังได้สงเคราะห์ประชาชนทั่วไป และได้ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง เช่น ตั้งโรงเรียนฝึกสอนการตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี การดูแลรักษาผู้เจ็บไข้ได้ทุกข์ การขุดคลองและขุดลอกคูคลอง การตัดถนน รวมทั้งการส่งเสริมศิลปกรรมจรรยาของประชาชน ด้วยการบรรยายธรรมะแก่พ่อค้าประชาชนในโอกาสต่าง ๆ

จากคำประกาศเกียรติคุณโดยย่อนี้ เราพอจะมองเห็นได้ว่า งานพัฒนาของพระครูสถาพรพุทฺธมนต์ เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ ต้องอาศัยความอดทนทำงานอย่างต่อเนื่องด้วยศรัทธาในงาน ด้วยสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคม งานเช่นนี้จะต้องมีวิธีการที่แบบยลควรแก่การศึกษาและนำมาเป็นแบบอย่างเป็นอย่างยิ่ง

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรยกย่อง

พระครูสถาพรพุทฺธมนต์

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อเป็นเครื่องเชิดชูคุณความดี และเป็นตัวอย่างแก่อนุชนรุ่นหลังสืบไป

หลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร

พระครูสถาพรพุทธมนต์ ผู้นำพัฒนาหมู่บ้านไว้จนไร้โจร

โรงเรียนสถาพรพัฒนา ซึ่งหลวงพ่อสำเนียงนำชาวบ้านช่วยกันออกทุนสร้าง

ทำพิธีฉลองโรงสีข้าวสถาพรพัฒนา เพื่อจัดสอนประชาชนในละแวกหมู่บ้านให้รู้จักชนิดและลักษณะข้าว

นายอชีก สวัสดิ์มงคล

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาจิตใจและจริยธรรม

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ถึงเพชรนิลจินดา	มีค่ายิ่ง
แต่งให้ลิงก็เป็นลิง	ไม่ทิ้งเผ่า
ให้ยศศักดิ์เสริมตัว	คนมัวเมา
ก็เข้าเฝ้าอย่างลิง	ไม่ทิ้งรอย
อันโคควายเลี้ยงไว้	ใช้งานได้
เมื่อตายไปเนื้อหนัง	ยังได้ผล
วิสัยพาลพาลเพียร	เบียดเบียนคน
ประพฤติตนไร้ค่า	เลวกว่าควาย
ถึงรูปหล่อลอยลक्षण	สักปานไหน
ที่สุดไซ้ไรเนาหมื่น	เป็นเหยื่อหนอน
ชีวิตนี้ไม่รำรัง	คงถาวร
ความม้วยมรณเท่านั้นเห็น	เป็นความจริง
เพชรมณีไข่ม้อยู่	ทุกภูผา
กฤษณาไขหาได้	ทุกไพรสณฑ์
แม้ช้างเผือกไขเลือกได้	ทุกตำบล
เมธีชนไขมีทั่ว	ทุกครัวเรือน

มงคลภาษิตน์มีความหมายสอนใจ แก่แก่การจดจำ เป็นอนุสติแก่สามัญชนที่ยังข้องเกี่ยวอยู่ในโลกียวิสัย เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งเตือนใจไม่ให้หลงระเหิงไปกับอามิสสุขคือสุขที่เจือปนไปด้วยเครื่องล่อต่าง ๆ อันเป็นสัจธรรมคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดา

เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๔ ๑ ปีล่วงมาแล้ว มีการจัดภาษิตปรัศน์ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยการใช้สื่อจุใจแบบใหม่ ใช้อุปกรณ์เข้าช่วยอธิบายความหมายของภาษิต ณ บริเวณตึกมนุษยนาควิทยาทาน วัดบวรนิเวศวิหาร เนื่องในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานเปิดงาน ๕๐ ปี แห่งวันสิ้นพระชนม์สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส

ในงานนี้ผู้สนใจใฝ่ธรรมเป็นจำนวนนับหมื่นคนเข้าไปชมงาน มีทั้งภิกษุสามเณร นิสิต

นักศึกษา ครูอาจารย์ และสามัญชนทั้งหลาย ต่างให้ความสนใจและเห็นพ้องต้องกัน ว่าเป็นวิธีสอนใจแบบใหม่ ที่ประทับความรู้สึกลึกซึ้งอย่างแรง เกิดอนุสติสอนใจที่ได้ผลมาก

ผลงานนี้นำเสนอโดย ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรี ซึ่งมีนายอริก สวัสดิ์มงคล เป็นนายกสมาคม ๓๓ ปีติดต่อกันมาที่คุณอริกได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งด้วยความบริสุทธิ์สะอาด มีผลงานเสียสละและมีวัตรปฏิบัติเยี่ยงอริยบุคคลเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส ซึ่งต่อมาได้รับยกย่องจากมูลนิธิสายใจไทยให้เป็นคนไทยตัวอย่าง

นายอริก สวัสดิ์มงคล ได้แสดงความมุ่งหมายในการส่งเสริมจริยธรรมไว้ว่า

“สิ่งที่เราต้องการในสมัยนี้ คือการสร้างมโนคติทางจริยธรรมให้กับเยาวชน ให้แต่ละคนได้เข้าใจในส่วนลึกของความเป็นมนุษย์ ให้รู้ทิศทางที่จะไป ตลอดจนความหมายของการดำรงชีวิตอยู่ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกัน ทั้งฝ่ายคนรวยและคนจน คนหนุ่มสาวและผู้ใหญ่

คนหนุ่มนั้นใจร้อน เขายังไม่มีอะไรเลย เขาพบเห็นสิ่งที่เขาไม่พอใจมาก เห็นการกิน การโกง การเอารัดเอาเปรียบทั้งที่ชัดเจนและตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ จริบบ้าง เท็จบ้าง แล้วคนเหล่านี้ก็หาทางออกกันเอง คิดที่จะทำลายโครงสร้างทางวัฒนธรรมให้พังลง เยาวชนก็มักแตกแยกออกเป็นหลายกลุ่ม อยากแก้ปัญหาให้เสร็จโดยไว มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ถ้าไม่มากเกินไปก็น้อยเกินไป พอทำอะไรไม่สำเร็จก็รำมือ ไม่พยายามมองดูในระยะยาว ยิ่งมองไปในประวัติศาสตร์แล้วก็ไม่พึงปรารถนา ไม่รับรู้ว่าหนทางเดินในประวัติศาสตร์ เป็นแผนที่ในอนาคต”

นี่เป็นปณิธานของคุณอริก สวัสดิ์มงคล เราจำเป็นที่จะต้องมีตัวอย่างความดีงามให้คนหนุ่มสาวได้ยึดถือ

ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรี จึงเกิดขึ้น

ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรี เป็นสมาคมของคนหนุ่มสาวที่สนใจในหลักธรรมของพระศาสนา เป็นแกนนำทั้งทางโลกและทางธรรมว่า ผู้ที่อยู่ในธรรมะเท่านั้นจึงจะเจริญก้าวหน้า ไม่ว่าแก่หรือหนุ่ม พุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องคร่ำครึ เรือร่า ล้าสมัย

การเทศน์ การบรรยายธรรม และการสั่งสอนด้วยปากด้วยทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ไม่เป็นการเพียงพอ และก้าวไม่ทันความสับสนของสภาวะสังคมปัจจุบัน

จะต้องเริ่มด้วยการกระทำ เริ่มที่ตัวเองก่อน ทำตัวเป็นคนมีศีล มีสมาธิ และจะส่งผลให้เกิดปัญญา

คุณอริก สวัสดิ์มงคล ได้เริ่มด้วยวิธีง่าย ๆ ธรรมดา ๆ ของชาวพุทธ แต่ยากสำหรับคนที่นับถือพุทธแต่ปาก แต่ใจจริง ๆ ถือผี คือชอบบนบานศาลกล่าว ขอลวย ขอยศตำแหน่ง

คุณอริก ประพฤติตนเป็นคนมีศีลคือมีกิริยาวาจาเป็นปกติ ไม่เป็นไปเพื่อการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เป็นผู้มีความดี จิตใจสงบระงับ ไม่หลงผิดด้วยชาติ ชรา พยาธิ และมรณะ เป็น

ผู้มีปัญญา มีความรู้เท่าทันคน รู้เท่าทันกิเลส ไม่เกิดอาการหลงตนและติดยึดในชื่อเสียง วรรเสริญ และนิทา

ตั้งแต่ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรี ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ มีนายแพทย์อำนาจ ถาวรจิตต์ เป็นนายกสมาคม นับเป็นยุวพุทธิกสมาคมแห่งที่ ๓ ที่เกิดขึ้นในประเทศ คุณอธิกร่วมเป็น กรรมการบริหารสมาคมมาตลอด ครั้นถึงปี ๒๔๙๙ ก็ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคม ในขณะที่มีอายุเพียง ๒๗ ปี

ในระยะเริ่มแรกของการเริ่มงาน ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรีเน้นหนักด้านปาฐกถาธรรม มีการเชิญองค์ปาฐกที่มีชื่อมาปาฐกถาเป็นประจำ ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากสมาชิกมาก

นักพัฒนาทั้งหลายต่างก็ยอมรับกันว่างานพัฒนาที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาจิตใจ มนุษย์ที่เติบโตขึ้นมาอย่างปราศจากคุณธรรมเป็นภัยต่อตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติ การพัฒนานั้นจะต้องตั้งอยู่บนหลักของพื้นฐาน ประเพณีและวัฒนธรรมของไทย

การที่มุ่งคนหนุ่มสาวและเยาวชน คุณอธิกรให้เหตุผลว่า

“วัยที่พัฒนาง่าย คือ วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว แต่ต้องมีกลวิธี วัยนี้เป็นวัยที่กำลังคึกคะนอง มีกำลังส่วนที่เหลือมาก อาจนำไปใช้ในทางที่ผิดถ้าไม่มีธรรมะเป็นเครื่องควบคุมชีวิต อาจนำไปใช้ในทางทำลายไม่ใช่สร้างสรรค์ ขาดธรรมะจะขาดการบังคับตนเอง ขาดความอดทน ขาดน้ำใจที่เสียสละ ซึ่งเป็นธรรมขั้นพื้นฐาน เป็นธรรมะง่าย ๆ ที่ควรนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน”

ความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ตั้งสมาคมถาวรเป็นหลักแหล่งมีขึ้น สถานที่ที่เหมาะสมที่สุดคือ วัดกำแพง ด้วยอยู่ใกล้ชุมชน เมื่อประกาศความตั้งใจออกไป คณะกรรมการและชาวบ้าน ทั้งคฤหัสถ์ สมณะ ต่างก็ให้การสนับสนุนอย่างดียิ่ง ทั้งด้านการเงินและแรงงาน และการช่วยเหลือจากทางจังหวัด ทั้งนี้ด้วยเห็นแก่ประโยชน์ร่วมกัน

พิธีวางศิลาฤกษ์เริ่มเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ โดยมีสมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร) เป็นองค์ประธาน สมาคมโอ่อ่าและเสร็จทันใช้ไม่นานนัก สมาคมมีกิจกรรม ส่งเสริมและเผยแพร่หลักธรรมเข้มแข็งตลอดมาได้รับความศรัทธาจากชาวบ้านไม่สิ้นสุด

แต่ก่อนนั้น งานสงกรานต์ชลบุรีแต่ละปีไม่เคยมีการปิดทองพระ สรงน้ำพระ หรือ พิธีกรรมใด ๆ เลย ที่จังหวัดพระนครมีการแห่พระพุทธรูปสังขี สรงน้ำองค์พระเป็นงานอิกเกริก

คุณอธิกรจึงคิดริเริ่มสร้างพระพุทธรูปสังขีประจำจังหวัดขึ้น แต่การจะสร้างพระเป็นงานใหญ่ ต้องอาศัยผู้ที่มีอำนาจบารมีทั้งทางการเมืองและการเมือง จึงได้นำเรื่องเสนอท่านผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้แทนราษฎร เมื่อได้รับความเห็นชอบจึงประกาศให้สาธุชนได้ร่วมกุศล มีประชาชนบริจาคสมทบโดยพร้อมเพรียงกันเป็นเงิน ๑๐ ล้านบาท

ในที่สุดก็ได้ฤกษ์เททอง เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๐๓ ณ สนามหน้าศาลากลางจังหวัด มีสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โสม) วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นประธาน

ได้อองค์พระพุทธสิหิงค์ขนาดเท่าองค์จริง มีพุทธลักษณะงดงาม เป็นที่ชวนจิตใจสาธุชน ให้น้อมนำในทางธรรม

ทางราชการให้ใช้สถานที่ซึ่งเป็นศาลากลางจังหวัดเดิมสร้างหอพระขึ้น งดงามและ เป็นศักดิ์ศรีของชาวชลบุรีตั้งแต่นั้นมา

ในด้านการพัฒนาเยาวชนตามอุดมการณ์ของสมาคม คุณอธิได้เป็นผู้นำสร้างประเพณี ฟังธรรมตลอดเทศกาลเข้าพรรษาขึ้น

ในเทศกาลเข้าพรรษานั้น ตามวัดในเมืองและชนบททั่วไป ในเวลาค่ำจะมีผู้เฒ่าผู้แก่ นั่งถือศีลฟังธรรมอย่างเหงา ๆ ในความมืด

แต่ที่พุทธสมาคมชลบุรี จะมีเยาวชนนับร้อยคนมีกิริยานอบน้อมสงบเสงี่ยมมาร่วม ชุมนุมกัน ถึงเวลาฟังธรรมต่างก็อาราธนาศีล ๕ พร้อม ๆ กันด้วยเสียงอันดัง สมาทานศีลด้วย ปริธานที่มุ่งมั่น ฟังพระธรรมเทศนาจากพระ น้อมใจที่จะจดจำนำไปปฏิบัติตาม และพร้อมใจกัน ถวายอาณิสสย์แห่งการฟังธรรมแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นประเพณีสืบมานับจนถึง ๒๐ ปีเศษ มีพุทธเยาวชนเข้าร่วมโครงการนี้นับจำนวนพัน ๆ คน

การที่ได้เยาวชนเหล่านี้มาร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและเป็นจำนวนมาก เป็นเพราะ กิจกรรมของสมาคมมุ่งประโยชน์ต่อเยาวชนถึง ๓ ทาง คือ ศึกษาศาสตร์มีกิตติประโยชน์ สัมปราชญ์กิตติประโยชน์ และปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ภายหน้า และประโยชน์ ในอนาคต

ประโยชน์ปัจจุบันที่เยาวชนได้รับจากการเป็นสมาชิกของสมาคมก็คือ

สมาคมเปิดสอนนักเรียนพิเศษขึ้น โดยสอนวิชาสามัญเป็นประจำทุกคืน สำหรับนักเรียน ชั้น ป. ๕-ป. ๖ และชั้นมัธยมต้น โดยไม่คิดค่าเล่าเรียนใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นการกวาดวิชาเพื่อเข้าสอบ แข่งขันเข้าเรียนในชั้นสูง ครู อาจารย์ที่มาช่วยสอนก็เสียสละ ไม่คิดค่าสอนแต่ประการใด การสอนเช่นนี้กระทำติดต่อกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ จนถึงปัจจุบัน

สอนการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ดอกไม้สด การปรุงอาหารแก่ประชาชน แม่บ้านที่สนใจ ทั่วไป

เปิดสอนวิชาตัดเสื้อเคลื่อนที่แก่กุลสตรีในชนบท เช่น ที่วัดกลาง คลองหลวง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จนสามารถประกอบอาชีพได้

จัดขบวนธรรมออกสู่ชนบท นำพระภิกษุไปอบรมศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ และ ให้การสงเคราะห์นักเรียนยากจนด้วยสมุด ดินสอ เสื้อผ้า เครื่องกีฬาและยารักษาโรค

จัดให้มีการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจนในถิ่นทุรกันดาร ระดับประถมศึกษา ถึงมัธยม โดยให้ทุนติดต่อกันมากกว่า ๒๐ ปี

จากกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งให้ประโยชน์ปัจจุบันแก่สมาชิกและประชาชนโดยตรง ไม่ เรียกร้องสิ่งตอบแทนเหล่านี้ ทำให้ผู้ถูกใจคนหนุ่มสาวได้มาก

แต่เดิมนั้นเด็กหนุ่มเด็กสาวมักจะตั้งปัญหาถกเถียงและโต้แย้งทั้งโดยทางลับและเปิดเผยว่า หากท้องแห้งยากจนคงจะประพติธรรมไม่ได้ แต่คุณอธิกชี้ให้เห็นอยู่ตลอดเวลาว่า

“ยิ่งท้องหิว ยิ่งต้องประพติธรรม ธรรมะจะช่วยให้มีข้าวกิน มีเสื้อผ้า มียารักษาโรค ธรรมะจะช่วยให้มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ให้มีทุกสิ่งในชีวิต เพราะผู้ประพติธรรมเท่านั้นที่สมาธิในสังคัมให้ความช่วยเหลือ ในพุทธธรรมก็ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ใดต้องการทรัพย์สินเงินทองย่อมได้ ทรัพย์สินเงินทอง ผู้ใดต้องการอายุยืนย่อมได้อายุยืน หากประกอบแต่กรรมดี ย่อมสมปรารถนา ทุกประการ

การประพติธรรมไม่ใช่เป็นการไปวัดนั่งหลับตามภาวนา ธรรมะเป็นสิ่งที่ต้องใช้ทุกโอกาส ทุกเวลา ทุกหน้าที่การงาน ทุกคน ทุกเหตุการณ์ ยกตัวอย่างง่าย ๆ คนอยู่ร่วมกันหลายคนย่อมจะมีการขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีธรรมะครองใจคือมีขันติธรรมอย่างมั่นคงแล้ว การขัดแย้งใด ๆ ก็ยากที่จะเกิดขึ้น”

นอกจากประพติธรรมด้วยตนเองเพื่อเป็นตัวอย่างแนะนำสั่งสอนทั้งสมาธิกยวพุทธและประชาชนทั่วไปแล้ว ยังมีกิจกรรมซึ่งควรแก่การสาธารณ คือ การชักชวนให้สมาธิกสงเคราะห์บุคคลที่ควรสงเคราะห์อย่างยิ่งคือคนชราและพระภิกษุอาพาธ

ที่จังหวัดชลบุรีมีสถานสงเคราะห์คนชราภาคตะวันออก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนชราที่ลูกหลานทอดทิ้งอยู่เป็นจำนวนมาก ดำเนินชีวิตบั้นปลายอย่างหวาเหว ทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นคนไร้ความหมาย เป็นไม้ไผ่ล้มรอรวันหักโค่นปลดปลงไปตามกาลเวลา คุณอธิกไม่เคยลืมคนชราเหล่านี้ ประเทศชาติอยู่รอดมาได้ สังคมส่วนใหญ่ดำรงอยู่มาได้ก็เพราะคนชราเหล่านี้สมัยเมื่อมีแรง มีความคิดช่วยกันรักษาแผ่นดินเป็นมรดกมาถึงพวกเรารุ่นลูกหลาน

ทุกวันนี้ใหม่ วันตักบาตรถวายพระราชกุศล หรือวันสำคัญทางศาสนา สมาธิกยวพุทธิกสมาคมชลบุรีจะช่วยกันนำอาหารอย่างดีไปเลี้ยงคนชรา บางครั้งก็จัดมหรสพ การละเล่นต่าง ๆ ไปแสดงให้ชม ครั้นถึงวันสงกรานต์ประเพณีการรดน้ำดำหัว ขอพรจากผู้ใหญ่ คุณอธิกก็ชักชวนสมาธิกไปร่วมกันจัดงานรดน้ำขอพรจากคนชราในสถานสงเคราะห์ นำผ้า นำเงิน ยารักษาโรคของกินของใช้ไปมอบให้กับคนชรา เพื่อหาความสวัสดิมงคลให้แก่มวลสมาธิก ทำให้คนชราเหล่านั้นเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความหมาย อย่างน้อยก็มีบุคคลกลุ่มหนึ่งเห็นความสำคัญของตนเอง บ้างก็มีน้ำตาคลอตื่นตันใจ บ้างก็ถึงกับร้องไห้ด้วยความยินดี การจัดรดน้ำขอพรเช่นนี้ทำติดต่อกันมาหลายสิบปี จนเป็นประเพณีของสมาธิกยวพุทธิกสมาคมชลบุรี

นอกจากคนชราก็ยังมีพระภิกษุอาพาธที่ตักสงฆ์โรงพยาบาลชลบุรี พระสงฆ์ส่วนใหญ่ว่าเดินทางถึงชลบุรี เป็นเพราะขาดโยมอุปัฏฐาก ขาดปัจจัยที่เป็นค่ารักษาพยาบาล จึงต้องตัดสินใจมาขอรับการรักษายาบาลถึงชลบุรี เพราะตักสงฆ์อาพาธในต่างจังหวัดก็มีเฉพาะแห่งที่เดียว พระสงฆ์อาพาธเหล่านี้ขาดแคลนไปหมดสิ้น สบง จีวร อัฐฐบริวารต่าง ๆ คุณอธิก

ได้ชักชวนสมาชิกและสาธุชนนำภัตตาหาร จตุปัจจัยไทยทานไปถวายมิได้ขาด โดยเฉพาะในวันสำคัญทางพุทธศาสนา มีพุทธดาร์สว่า “ผู้ปฏิบัติต่อภิกษุอาพาธเสมือนหนึ่งได้ปฏิบัติต่อพระพุทธรังค์” ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรีได้กระทำติดต่อกันมานับสิบ ๆ ปี และได้บุญกุศลและความอ้อมเอมใจเป็นอย่างยิ่งก็คือ เมื่อมีพระภิกษุรูปใดมรณภาพลงแล้วไม่มีญาติมารับศพไปจัดพิธีตามประเพณี ยุวพุทธิกสมาคมชลบุรีจะรับเป็นเจ้าภาพ จัดบำเพ็ญกุศลปลงศพให้เป็นประเพณีติดต่อกันมาหลายปี

ผลงานเหล่านี้ยากที่คนธรรมดาจะปลงใจปฏิบัติได้ แต่เป็นมหากุศลของคุณอธิก เพราะเป็นคนที่ทำงานอย่างมีระเบียบมีการวางแผนล่วงหน้า มีการกำหนดกิจกรรมของสมาคมปฏิบัติเป็นปฏิทินตลอดปี

โดยธรรมชาติคนไทยมีใจเป็นกุศลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ด้วยความที่มีภารกิจในการประกอบอาชีพการงานอันเป็นภารกิจในทางโลก บางครั้งทำให้หลงลืมในทางธรรมไปบ้าง ต้องการให้มีคนชี้แนะแนวทางเป็นหัวหน้าคอยเตือน

คุณอธิกทำตัวเสมือนคนตีฆ้องร้องป่าวให้นึกถึงการกุศล ทุกบริเวณที่สำคัญในตัวจังหวัดจะมีป้ายบอกกำหนดการสำคัญเตือนใจประชาชนมิได้ขาดตลอดปี

นอกจากงานกิจกรรมประจำเดือนตลอดปีแล้ว คุณอธิกก็ยังริบเร่งที่จะส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมไทยอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เช่น

- การประกวดเขียนภาพพุทธประวัติ
- ประกวดเขียนภาพแง่คิดจากธรรมะ
- ประกวดอ่านทำนองเสนาะ
- ประกวดการจัดพานดอกไม้ แจกันดอกไม้
- ประกวดจัดโต๊ะหมู่บูชา
- การประกวดจัดสวนหิน
- ประกวดทำขนมไทยต่าง ๆ
- การประกวดโบราณวัตถุ

ในเรื่องโบราณวัตถุ คุณอธิกสนใจมากเป็นพิเศษ มีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ เก็บไว้แทบทุกยุคทุกสมัยทุกประเภท บางชิ้นหาได้ยาก แม้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติก็คงไม่มีในเรื่องนี้คุณอธิกได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บโบราณวัตถุและศิลปวัตถุไว้ดังนี้

“ก่อนอื่น ผมอยากจะเรียนชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บโบราณวัตถุและศิลปวัตถุซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าของไทยเรา ก็เพราะศิลปวัตถุที่ดี โบราณวัตถุที่ดี ได้ตกไปอยู่ต่างประเทศเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งตำรับตำราที่จะใช้ในการศึกษาก็เป็นของต่างประเทศ คนไทยเราไม่สามารถเขียนตำราได้ เรากลับต้องไปซื้อตำราจากต่างประเทศ ทั้งภาพที่ประกอบในการเขียนตำราก็ไม่มีในเมืองไทย ทั้ง ๆ ที่ของเหล่านั้นเป็นของเมืองไทย ในฐานะที่เป็นคนไทย แม้

จะไม่รักษาไว้ได้ทั้งหมด เพียงแต่หวงแหนบางจุดบางอย่างได้ก็เป็นการดี เพื่อลูกไทยหลานไทย จะได้ชื่นชมสมบัติของคนไทยในอดีต ที่ได้พยายามสืบทอดและหวงแหน จึงเป็นแรงจิตใจที่ผม ได้พยายามสะสมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุมากกว่า ๓๐ ปี”

คุณอริกก่อนข้างจะเชี่ยวชาญเรื่องเครื่องเคลือบ ทั้งประเภทลายครามและเครื่องเบญจรงค์ รวมไปถึงเครื่องปั้นดินเผาสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ที่เรียกกันว่า เครื่องสังคโลก ซึ่งมีอายุถึง ๗๐๐ ปี เครื่องปั้นดินเผาสมัยอยุธยา ตลอดจนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หรือเครื่องปั้นดินเผา ที่ไม่ได้จากท้องทะเล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องเคลือบหรือเครื่องปั้นดินเผาไทยเราเป็นสินค้าออกมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ โบราณวัตถุต่าง ๆ เหล่านี้ถูกเก็บสะสมไว้เพราะมีคุณค่าในทาง ประวัติศาสตร์ เป็นสายใยสืบทอดความเป็นไทย จำเป็นที่จะต้องช่วยกันเก็บรักษา สำหรับคุณอริกแล้ว เก็บโบราณวัตถุด้วยวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ เพื่อรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุไว้ให้เป็นมรดกแก่อนุชน และเพื่อส่งเสริมงานช่างใหม่ ไม่ให้งานฝีมือแบบโบราณต้องพลอยสูญไปด้วย งานดังกล่าวที่ว่านี้ คือ งานช่างสิบหมู่ งานเขียนภาพจิตรกรรมไทย เขียนภาพบนตาลปัตร เรื่องชาดกต่าง ๆ และงานด้านหอยมุก เช่น ทำตะลุ่มมุก ด้ามตาลปัตรฝังมุก โต๊ะหมู่บูชาฝังมุก ซึ่งได้รับคำชมเชยว่าแกะลายได้สวยที่สุดในประเทศไทย

งานของคุณอริกนั้นเป็นงานสร้างมรดก โบราณวัตถุศิลปวัตถุ ที่เก็บสะสมไว้ก็เพื่อเป็นมรดก ไม่ใช่เพื่อลูกหลานของคุณอริก คุณอริกไม่มีบุตร ไม่มีภรรยา ไม่มีห่วงใด ๆ ในชีวิต ีความเป็นอยู่อย่างสมถะ ครองชีวิตง่าย ๆ อย่างพระ และงานที่ฝากไว้เป็นมรดกในบรรณภิกขุ อีกอย่างหนึ่งก็คือ การออกหนังสือ “สามมูข” เป็นหนังสือเล่มบาง ๆ หนา ๓ ยก พิมพ์ครั้งละ ๔,๐๐๐ เล่ม แจกจ่ายฟรีไม่ได้จำหน่าย สุดแต่ผู้ใดจะมีจิตศรัทธาบริจาคเป็นกองทุน ได้รับความนิยมนิตต่อกันมา ๒๐ ปีเศษ หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมในหมู่ นักปราชญ์ราชบัณฑิตเป็นอย่างดี

ผลงานอันมากมายเต็มไปด้วยความเสียสละยากที่บุคคลอื่นจะกระทำได้นี้ ทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยว่าคุณอริกเป็นใคร ร่ำรวยมาจากไหน จึงทำงานสงเคราะห์ได้อย่างไม่ขาดตอนติดต่อกันมาถึง ๓๐ ปี

คุณอริก สวัสดิ์มงคล เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ นับถึงปัจจุบันก็มีอายุ ๕๙ ปี เกิดที่ตำบลขามหย่ง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เกิดในตระกูลพ่อค้าที่มั่นคงในพุทธศาสนาติดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน บิดาเสียชีวิตเมื่อคุณอริกอายุไม่ครบ ๑๐ ปี จึงต้องอยู่กับแม่และพี่สาว พี่สาวได้ลาออกจากโรงเรียนมาช่วยแม่เพื่อให้คุณอริกได้เรียนเพียงคนเดียวจนจบมัธยมปีที่ ๖

ครอบครัวของคุณอริกได้รับใช้ใกล้ชิดเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งมาจำวัดที่เขาวงทรายเป็นประจำ ครั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ เจ้านายหลายพระองค์อพยพภัยสงครามมาสร้างวังอยู่ใกล้วัด และมารักษาอุโบสถศีลที่วัดเขาวงทราย คุณอริกจึงได้รับใช้ใกล้ชิดไปด้วย

เมื่ออายุครบบวชก็บรรพชาอุปสมบทเยี่ยงกุลบุตรที่ดีทั้งหลาย และเมื่อลาสิกขาออกมาแล้วก็ช่วยมารดาประกอบการค้าเลี้ยงชีพ แต่ใจนั้นน้อมนำในทางธรรมอยู่ตลอดเวลา มองเห็นว่าธรรมะเท่านั้นที่แก้ปัญหาทางโลกได้

เมื่อมารดาล้มป่วยและเสียชีวิตลง ก็มองเห็นชาติ ชรา พยาธิ และมรณะ อันเป็นสังขารของโลกล

สังคยุงเหยิงเพราะอามิสสุข โลก โกรธ และหลง ในขณะที่เป็นมนุษย์ชาติรู้เท่าทันโลก คุณอธิกตัดสินใจที่จะอุทิศตนเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่สั่งสอนง่าย หากสอนผิดทางก็จะเป็นอันตรายที่สุด

วิชาต่าง ๆ ในโลกให้เรารู้จักสิ่งอื่นและคนอื่นมากมาย มีแต่ศาสนาเท่านั้นที่สอนให้รู้จักตัวตนตามสภาพที่แท้จริง จะต้องรู้เท่าทันเพื่อลดการเห็นแก่ตัวลง และด้วยการลดความเห็นแก่ตัวลงอย่างรู้เท่าทันอยู่ทุกขณะเท่านั้นที่มนุษย์อาจเข้าถึงคุณค่าอย่างสูงที่สุดได้ トラบใดที่ยังเห็นว่าเงินทองเป็นของสำคัญยิ่งยวด (คือ ความโลภ) อำนาจทำให้คนยกย่อง สรรเสริญ เกรงกลัว (คือ ความโกรธ) และสิ่งล่อลวงต่าง ๆ ยอยากมืออยากเป็นเหมือนอย่างที่มีหรือเป็น โดยไม่ได้ศึกษาว่าสิ่งเหล่านั้นเขาได้มาอย่างไร (คือ ความหลง) มนุษย์ไม่สามารถเข้าสู่จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดได้เลยเป็นอันขาด ก็ได้แต่ยึดเอาจุดมุ่งหมายแต่ละชิ้น แต่ละอันว่าสำคัญ เช่น เห็นว่าลาภเป็นของดี ยศเป็นของดี สรรเสริญเป็นของดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แหละเป็นเครื่องเพาะกิเลส เพาะศัตรู ทำให้ตนเองห่างจากความสุข ความสงบ และไม่พิจารณาว่า ลาภ ยศ สรรเสริญเป็นโลกธรรม ไม่อาจคงอยู่ได้ มีความเสื่อมเป็นธรรมดา แล้วก็เกิดทุกข์ซ้ำสอง เมื่อเสื่อมลาภ เสื่อมยศ เสื่อมสรรเสริญ

ท่านได้แสดงทัศนะเตือนใจสาธุชนอยู่เนื่อง ๆ ว่า

“เราควรจะศึกษาเรื่องที่ใกล้ตัวเราที่สุด ธรรมชาติคือธรรมะ ถ้าเราสามารถมองทุกสิ่งทุกอย่างเป็นธรรมะได้ ปัจจุบันเราพากันเห็นห่างธรรมชาติ จำเป็นที่ที่สุดที่จะต้องหาธรรมะมาเลี้ยงใจ อย่างน้อยสำรวจตัวเองวันละ ๑ ชั่วโมงก็ยังดี วันนี้ทำอะไรไปบ้าง พบใครบ้าง เข้าตื้นขึ้น เข้าห้องพระสำรวจว่าเมื่อวานทำบาปไว้เท่าไร ทำบุญไว้แค่ไหน ปฏิบัติธรรมด้วยวิธีง่าย ๆ ก็น่าย ถ่ายง่าย สบายดี ไม่พยายามก่อความทุกข์ให้ใคร ไม่อวดตัวอวดรู้ดีกว่าใคร เยาวชนมีความใกล้ชิดที่สุดก็คือครอบครัว พยายามสร้างบ้านให้เป็นวัด พ่อแม่คือโทรทัศน์ที่ดีของลูก สุขใจนั้นเป็นความสุขอย่างยิ่ง สุขอื่นยิ่งกว่าความสุขใจไม่มี พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความสงบเป็นความสุขใจอย่างยิ่ง สุขอื่นเทียบความสงบไม่มี เราต้องเป็นผู้สร้างความสงบ เราต้องช่วยกันสร้างสังคมให้มีความสงบ สุขทางกายแปรเปลี่ยนได้เสมอไป ไม่ยั่งยืน”

ด้วยผลงานอันหลากหลายติดต่อกันมาไม่ทอดทิ้งตลอดระยะเวลา ๓๐ ปีเศษ คุณอธิก สวัสดิ์มงคล ได้รับยกย่องจากสถาบันและองค์กรต่าง ๆ มากมาย เช่น ให้เป็นผู้มีผลงานวัฒนธรรม

ดีเด่นสาขามนุษยศาสตร์ จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้รับการยกย่องให้เป็นคนไทยดีเด่น ของมูลนิธิสายใจไทยสาขาวัฒนธรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗
คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรยกย่อง

นายอิทธิก สวัสดิ์มงคล

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นุชนรุ่นหลังสืบไป

นายอริก สวัสดิ์มงคล

คุณอริก สวัสดิ์มงคล เป็นนักอ่านและนักปฏิบัติธรรม
เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

การส่งเสริมงานฝีมือทำเครื่องมุก ซึ่งเน้นศิลปะของ
บรรพบุรุษ ที่คุณอริกสนใจส่งเสริมอย่างยิ่ง

การถวายภัตตาหารและจุดปัจจัยแก่ภิกษุอาพาธ
ที่โรงพยาบาลชลบุรี

ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุทธิพงศ์ วรวัฑฒิ

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

นับตั้งแต่หลังมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงชั่วระยะไม่นานนัก อัตราเพิ่มของประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่สมดุลกับอัตราเพิ่มของการผลิตอาหาร

หลาย ๆ ประเทศประสบภาวะขาดแคลนอาหาร ส่งผลกระทบไปถึงเด็กเล็ก ๆ ก่อนเพื่อนเกิดการชะงักงันในการเจริญเติบโต สมอเลื่อม ร่างกายพิกลพิการเพราะเป็นโรคขาดอาหาร ความอดอยาก ความยากจน บั่นทอนชีวิตและสุขภาพของพลโลกปีละนับล้าน ๆ คน องค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนมูลนิธิต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญในการส่งเสริมการทำแผนระยะยาวเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด ตลอดจนสนับสนุนการวิจัยพื้นฐานทางด้านสรีรวิทยาของการสืบพันธุ์ เพื่อช่วยให้เข้าใจกลไกต่าง ๆ จะได้นำผลไปหาแนวทางและพัฒนาการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิดให้ได้ผลดีที่สุด

การส่งเสริมจากองค์การระหว่างประเทศและมูลนิธิต่าง ๆ ช่วยให้นักวิจัยในประเทศมีทุนรอนพอที่จะทุ่มเทความรู้ความสามารถศึกษาค้นคว้า จนมีผลงานมีประสิทธิภาพทัดเทียมกับนักวิจัยระดับโลก ปรากฏผลงานอยู่ในวารสารรายงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

ในการวิจัยเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางชีววิทยาการสืบพันธุ์นี้จะต้องเริ่มในห้องทดลอง

สัตว์ทดลองที่นิยมใช้แพร่หลายมากที่สุดนับเป็นศตวรรษมาแล้ว เป็นสัตว์ที่เลี้ยงดูได้ด้วยนมจำพวกฟันแทะที่เลี้ยงได้ในห้องทดลอง ได้แก่ หนูทดลอง

หนูประเภทนี้ตัวเล็กเรียกว่า ไมซ์ หรือหนูถีบจักร ตัวโตหน่อย เรียกว่า แรท และสัตว์ทดลองที่มีกระบวนการเติบโตใกล้เคียงกับคนมากที่สุด ได้แก่ สัตว์จำพวกลิง ได้แก่ ลิงแสม ลิงกัง ลิงวอก

สัตว์ตระกูลลิงที่มีสายพันธุ์สูงขึ้นมาอีก ได้แก่ ลิงประเภทไม่มีหาง ได้แก่ ลิงจำพวกชะนี ชิมแปนซี อูรังอุตัง

สมัยเมื่อไม่นานมานี้ นักวิทยาศาสตร์ที่ทำการค้นคว้าหรือวิจัยทางชีววิทยาจำเป็นจะต้องจับสัตว์ทดลองเหล่านี้มาจากป่า

แต่ก็มีปัญหา เพราะหายากและมีราคาแพง

ที่สำคัญที่สุดก็คือ สิ่งที่จับมาได้ นั้นมักจะเป็นโรค ขาดการเลี้ยงดู ทำให้ขาดอาหาร เมื่อนำมาทดลองจึงไม่ได้ผล

อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ นักวิจัยไม่สามารถรู้อายุของสิ่งที่ใช้ในการทดลอง ทำให้ไม่สามารถควบคุมการวิจัยและทำนายผลได้ถูกต้อง

ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วเป็นที่สนใจของ ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรุฒิ อาจารย์หนุ่มจาก คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓

ท่านเป็นคนสนใจและศึกษาวิจัยด้านสรีรวิทยาการสืบพันธุ์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และประสบปัญหาดังกล่าวตลอดมา

ท่านเกิดความคิดขึ้นว่า น่าจะสนใจและศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ของลิงหางยาว หรือลิงแสม โดยการจับมาเลี้ยงอย่างมีระบบ ศึกษาสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา และศึกษา การเจริญพันธุ์

ในอนาคตก็จะต้องไปจับลิงตามป่าเหมือนในอดีต ทำให้สามารถเลี้ยงดูและควบคุม อันจะยังประโยชน์ให้กับนักวิจัยและค้นคว้าต่อไป

ท่านได้ทุ่มเทสมองและสติปัญญาทั้งหมด ทำงานอย่างหนักด้วยใจรัก ประกอบกับความรู้ ความสามารถ มุ่งที่จะพัฒนาให้การวิทยาศาสตร์มีส่วนแก้ปัญหาโลกที่ยังไม่อาจหาคำตอบได้

ขณะนั้นองค์การอนามัยโลก และสถาบันอนามัยแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา กำลังตื่นตัว และสนับสนุนให้มีหน่วยรวมกลุ่มของสัตว์หลายพันธุ์นี้ เพื่อให้พอเพียงต่อการใช้ศึกษาวิจัยทาง ชีววิทยามากขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ นั้นเอง อาจารย์ ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรุฒิ ก็ประสบความสำเร็จ ในการ เป็นผู้บุกเบิกริเริ่มผสมพันธุ์ลิงหางยาว โดยการวิจัยในห้องทดลองภาควิชาชีววิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สามารถผสมพันธุ์ลิงชนิดนี้ได้ และขยายพันธุ์ขึ้นอย่างเพียงพอสำหรับใช้ศึกษาวิจัย ภายในประเทศ

ลิงแสมหรือลิงหางยาวนี้เป็นสัตว์ทดลองที่มีรูปแบบคล้ายมนุษย์มากที่สุด

นอกจากนี้ อาจารย์ ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรุฒิ ยังเป็นผู้ริเริ่มศึกษาวงสืบพันธุ์ของหนูขาว พันธุ์ Wistar บริสุทธิ์ โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่กลไกการเกิด การฟักตัวของตัวอ่อนในมดลูก ตลอดจน การตกไข่

หนูพันธุ์นี้เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม มีสายรกเช่นเดียวกับคน แพร่พันธุ์ได้เร็ว ราคา ก่อนข้างถูก จึงใช้ทดลองเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ เพื่อให้ได้ผลแน่นอนในทางสถิติได้สะดวก

ภาควิชาชีววิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เริ่มเปลี่ยนโฉมจากทำหน้าที่บริการ การสอนแก่นิสิตทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยทดลองจากหนูที่ปราศจากชีวิตติดต่อกัน มาถึง ๕๐ ปี

เมื่อมีการผสมพันธุ์และขยายพันธุ์หนูทดลองได้ดังนี้ จึงได้เปลี่ยนการศึกษาวิจัย โดยใช้สัตว์ทดลองที่มีชีวิตมีคุณภาพทัดเทียมมาตรฐานสากลตั้งแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ องค์การอนามัยโลกและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ส่งเสริมให้อาจารย์ ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรภูมิ ตั้งกลุ่มวิจัยไพรเมตส์ขึ้นที่ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัย

สนับสนุนให้สร้างสถานเพาะพันธุ์ลิงหางยาวหรือลิงแสม เป็นศูนย์กลางการศึกษาวิจัยทางชีววิทยาของลิงพันธุ์อย่างแท้จริง งานบรรลุผลตามเป้าหมาย มีลิงมาตรฐานที่ผสมพันธุ์ขึ้นมาเองถึง ๑๑๐ ตัว มีบันทึกรายละเอียดอันจำเป็น เช่น อายุ น้ำหนัก สายพันธุ์ โดยละเอียด พร้อมทั้งจะใช้ทดลองทางสรีรวิทยาและเภสัชวิทยา เช่น การทดลองให้กินยาคุมกำเนิดชนิดต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้จากการทดลองมาใช้กับมนุษย์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งผลการทดลองจะต้องทำเป็นรายงานแพร่ขยายไปทั่วโลก

หม่อมราชวงศ์ พุฒิพงศ์ วรภูมิ เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวน ๔ คน ของหม่อมเจ้า วรพงศ์-ทัศนาศ และหม่อมมบุญเทียบ วรภูมิ

สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาชีววิทยาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อจบการศึกษาก็เข้ารับราชการเป็นอาจารย์ตรีในคณะวิทยาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยที่จบการศึกษามานั่นเอง

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้รับทุนจากองค์การยูซอมไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโท คณะวิทยาศาสตร์สาขาสัตววิทยา ที่มหาวิทยาลัยโคโลราโด สหรัฐอเมริกา

หลังจากนั้นได้รับทุนโซโลมอน บี. กอลด์เกอร์ ไปศึกษาต่อยังสถาบันวิทยาศาสตร์ไวท์มัน ประเทศอิสราเอล ได้รับปริญญาเอกวิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาสรีรวิทยาการสืบพันธุ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘

นับเป็นคนไทยคนแรกสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกจากสถาบันอันลือชื่อแห่งนี้ หลังจากนั้นก็ได้รับทุนจากมูลนิธิและองค์การต่าง ๆ ไปศึกษาและวิจัยอีกถึง ๓ ครั้ง

ในระหว่างการรับราชการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยนั้น ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรภูมิ ได้ทำการสอนและวิจัยอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังต้องรับตำแหน่งบริหารด้วย โดยเป็นหัวหน้าภาควิชาชีววิทยามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘

ครั้นปี พ.ศ. ๒๕๒๑ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ รับราชการสนองพระเดชพระคุณด้วยความอุตสาหะวิริยะเป็นอย่างยิ่ง

ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรภูมิ เป็นอาจารย์ที่เอาใจใส่ในการสอน มีความเป็นกันเอง สนทนากับลูกศิษย์จนลูกศิษย์ลูกหาพากันเรียกว่า “อาจารย์หม่อมขาว” แสดงถึงความเคารพนบถนอบและรักใคร่

ท่านทำงานหนักมาโดยตลอด ผลงานวิจัยมีมากมายเป็นที่ยอมรับและยกย่องอย่างมาก ทั้งภายในและต่างประเทศ

ท่านต้องเดินทางไปบรรยาย ณ มหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ ในต่างประเทศอยู่เนือง ๆ ด้วยผลงานที่มีประโยชน์อย่างมหาศาลต่อมวลมนุษยชาติ คณะกรรมการนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น จึงได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยกย่องให้ ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรวัฑฒิ เป็นนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น สาขาชีววิทยา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗

เกียรติประวัติและผลงานของท่าน เป็นความภาคภูมิใจของนักวิทยาศาสตร์ไทยและคนไทยทั้งชาติ

และเป็นตัวอย่างแก่นุชนรุ่นหลังที่จะต้องสืบทอดเจตนารมณ์ของอาจารย์ คือ การใช้วิทยาศาสตร์ให้เป็นประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติสืบไป

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรยกย่อง

ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรวัฑฒิ

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อธำรงไว้ซึ่งเกียรติคุณและชื่อเสียงของนักวิทยาศาสตร์ไทย

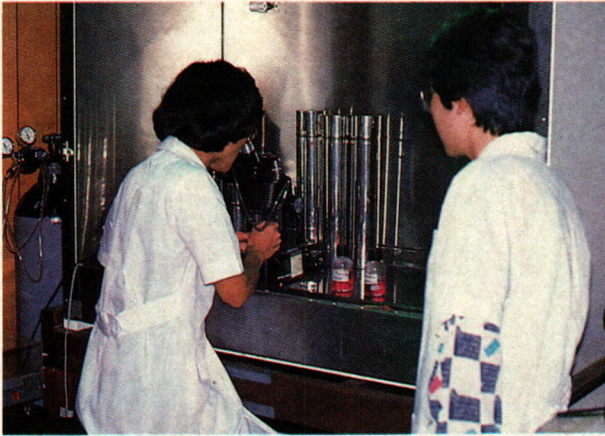
ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. พุฒิพงศ์ วรวุฒิ

รับรางวัลนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี สิงหาคม ๒๕๒๗

หน่วยปฏิบัติการวิจัยไพรเมตส์

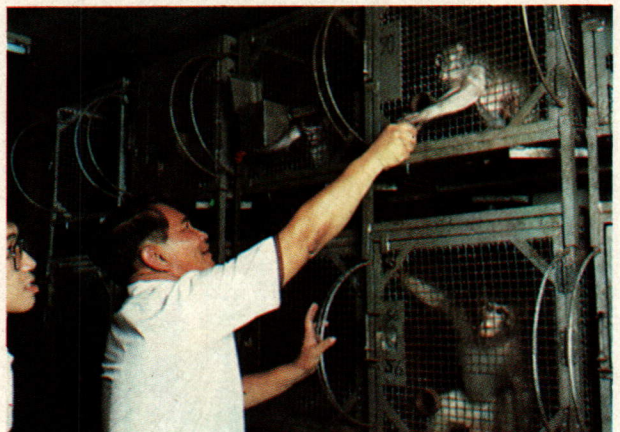
นิสิตปริญญาเอกตรวจหาเซลล์ของไข

ผ่าตัดสัตว์ทดลองเพื่อดูการตกไข่และนำคอร์ปัส ลูเตียม มาเลี้ยงในหลอดทดลอง

นิสิตปริญญาโท ตรวจ-วิเคราะห์เลือดลิง พ.ศ. ๒๕๒๗

ตรวจดูสุขภาพของลิงทดลอง

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการแพทย์

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ในสมัยก่อน ประเทศไทยยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ ประชาชนไทยจำนวนมากที่เจ็บป่วยต้องล้มตายลง เพราะไม่ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างถูกวิธี ทั้ง ๆ ที่บางคนก็เจ็บป่วยด้วยโรคภัยไข้เจ็บธรรมดา ๆ ซึ่งในสมัยนี้ถือว่าไม่ร้ายแรงอะไร

ตราบจนกระทั่ง สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงเล็งเห็นความทุกข์ทรมานอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยของราษฎร จึงมีพระราชดำริที่จะทำให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และเทคโนโลยี โดยทรงบริจาคทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ ส่งกุลบุตร กุลธิดา ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ในวิชาแพทย์ ผดุงครรภ์ สาธารณสุข และวิทยาศาสตร์พื้นฐานแขนงต่าง ๆ เพื่อให้กลับมาทำการสอนต่อไป และทรงบริจาคทุนทรัพย์ส่วนพระองค์อีกเป็นจำนวนมาก สมทบในการสร้างอาคารโรงเรียนแพทย์และพยาบาล และในการตั้งทุนสนับสนุนการวิจัยและส่งเสริมให้อาจารย์ไปศึกษาเพิ่มเติมต่างประเทศ ด้วยพระกรุณาธิคุณอันเหลือล้น ได้ยังผลให้การแพทย์และสาธารณสุขของประเทศไทยเจริญขึ้นทัดเทียมอารยประเทศ ต่อมาวงการแพทย์และสาธารณสุขจึงได้พร้อมใจกันเฉลิมพระเกียรติอันไพศาลนี้ ด้วยพระสมัญญาภิไธยอันคู่ควรแก่พระองค์ที่สุดว่า “พระบิดาแห่งวงการแพทย์ปัจจุบันของไทย”

ณ ตำบลเกาะสำโรง บนฝั่งแม่น้ำแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นถิ่นกำเนิดของอัจฉริยะบุคคลทางด้านการแพทย์ผู้หนึ่ง ซึ่งมีบทบาทแข็งขันในการสืบทอดจิตตารมณ์ของสมเด็จพระบรมราชชนก ที่ได้ทรงวางพื้นฐานเอาไว้ ทำให้สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยและเสนอผลงานที่ไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนชาวไทยเท่านั้น หากแต่เป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ โดยส่วนรวมเป็นอเนกประการ

ท่านที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี นักวิทยาศาสตร์ดีเด่นของไทย ประจำปี ๒๕๒๖ ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการรัฐ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ และประธาน National Nominating Committee สำหรับ Forgarty International Research Fellowship, NIH สหรัฐอเมริกา

ประวัติและผลงานของท่านยืนยันทันถึงสัจธรรมและอานิสงส์ของความมานะพยายามไม่ทอดทิ้ง ในที่สุดก็สามารถก้าวออกมาเป็นบุคคลที่โดดเด่น ทั้งในด้านคุณธรรม ความรอบรู้

และทำคุณประโยชน์ให้แก่ชื่อเสียงของประเทศชาติ ควรที่อนุชนรุ่นหลังจะได้ถือเป็นแบบอย่าง
ประพฤติปฏิบัติตามต่อไป

ประวัติส่วนตัว

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวน ๕ คน ของนายคลาย
นางกิม วะสี เกิดที่บ้านเลขที่ ค ๑๐๓ ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ ๕
สิงหาคม ๒๔๗๔

ครอบครัวของท่านมีฐานะค่อนข้างยากจน บิดามีอาชีพทำไร่ เมื่อการทำไร่ฝืดเคือง
ก็เปลี่ยนมาเป็นล่องแพขายไม้ ขายของป่า และในที่สุดก็ตั้งร้านขายของชำ ขายสินค้าพื้นเมือง
และสินค้าที่จำเป็นแก่การบริโภค ที่ตำบลเกาะสำโรง บนฝั่งแควน้อยของจังหวัดกาญจนบุรีนั่นเอง

ชีวิตในเยาว์วัยต้องช่วยบิดาประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว ต้องแจวเรือ ถ่อเรือ ล่องแพ
บรรทุกสินค้าขึ้นล่องอยู่เป็นประจำตั้งแต่ตัวยังเล็ก ๆ ความลำบากและเหน็ดเหนื่อยเกินวัย
หล่อหลอมให้ท่านเป็นคนมานะพยายาม อดทนต่อความหิวโหย และถือว่าความลำบากและ
อุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้รับมาและจะได้รับการต่อไปเป็นเรื่องปกติสามัญ เพราะได้ฝึกฝนมาจนกลายเป็น
ความเคยชินไปในที่สุด

การศึกษา

เริ่มเรียนหนังสือชั้นมูลที่โรงเรียนวัดเหนือ จังหวัดกาญจนบุรี ต่อมาบิดาก็ฝากเข้าเรียน
ชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนประชาบาลตำบลเกาะสำโรง ๔ เรียนอยู่ ๔ ปี ก็จบชั้นประถมศึกษา
ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔

เป็นความใฝ่ฝันของพ่อแม่ในสมัยนั้นอยากให้ลูกได้เรียนสูง ๆ จะได้รับราชการเป็น
เจ้าคนนายคน เพื่อที่จะไม่ต้องทำนาทำไร่ ใช้แรงงานลำบากเหมือนบรรพบุรุษ

บิดาของท่านก็เช่นเดียวกัน ได้เห็นแว่บเอาถ่านมีความพากเพียรในการเรียนของบุตรคนนี้
ตั้งนั้น เมื่อจบชั้นประถมปีที่ ๔ แล้ว ก็กักตุนพากเพียรส่งเข้ามาเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา
ยังโรงเรียนประจำจังหวัด

ก็แหละที่โรงเรียนประจำจังหวัดนี้เอง ท่านได้รู้มากเห็นมาก มีโลกทัศน์กว้างขวางขึ้น
ประกอบกับความลำบากแต่หนหลังตราตรึงบนความทรงจำ ทำให้ท่านเกิดความทะเยอทะยาน
อยากจะเรียนให้สูง ๆ และใฝ่ฝันที่จะได้เข้าไปศึกษาต่อในกรุงเทพฯ แต่ความยากจนก็เป็น
อุปสรรค การจะเอาชนะอุปสรรคนี้ให้ได้ก็ไม่ใช่ของง่าย ถ้าขยันเรียนสอบได้ตำแหน่งดี ๆ และ
ประหยัดการใช้จ่าย บิดาก็จะต้องกระเสือกกระสนส่งเสียให้เล่าเรียนอย่างไม่ต้องสงสัย

เมื่ออายุได้ ๑๕ ปี ก็เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ ซึ่งถือว่ามียาญน้อยมากในสมัยนั้น และสอบได้

ตำแหน่งดี เพื่อน ๆ และครู—อาจารย์ จึงแนะนำให้เข้ามาสอบเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และท่านก็สอบได้สมดังที่ใฝ่ฝันไว้ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ที่โรงเรียนเตรียมอุดมนี้เอง ท่านได้สวมรองเท้าไปโรงเรียนเป็นครั้งแรกในชีวิต

ด้วยความสนใจใฝ่เรียนตัวว่าเป็นเด็กบ้านนอกที่ยากจน เกิดมาท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เป็นชนชาติ ตรงไปตรงมา ไหนจะรอบรู้เท่าเทียมกับเด็กชาวกรุงได้ ยิ่งเป็นแรงบันดาลใจให้ท่านมุ่งมั่นเพียรมากยิ่งขึ้น การใช้ยากก็ประหยัดกระเป๋ยดกระเสี๋ยร เพื่อมิให้เป็นภาระแก่พ่อแม่ มีความกตัญญูและมั่นคงในคุณธรรม ไม่ประพฤติเหลวไหลอันจะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาเล่าเรียน และในที่สุดผลแห่งความมานะบากบั่นก็ตอบแทนท่านอย่างน่าพิงพอใจ ท่านสอบผ่านชั้นเตรียมอุดมศึกษาได้ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ และสามารถสอบเข้าเรียนต่อชั้นเตรียมแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ในปีนั้น และสามารถสอบเข้าเรียนต่อคณะแพทยศาสตรศิริราชพยาบาล ในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ และอีก ๔ ปีต่อมา พ.ศ. ๒๔๕๘ ก็เรียนสำเร็จได้รับปริญญาแพทยศาสตรเกียรตินิยม ได้รับรางวัลเหรียญทองในฐานะที่ได้คะแนนเป็นที่หนึ่งตลอดหลักสูตร

รับราชการและได้รับทุนศึกษาต่อต่างประเทศ

เมื่อจบการศึกษาแล้ว ท่านสมัครเข้ารับราชการทันที โดยเป็นแพทย์ประจำบ้าน ภาควิชาอายุรศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ในขณะเดียวกันท่านก็เริ่มทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเลือด โดยเป็นผู้ช่วยของศาสตราจารย์คุณหญิงสุภา ณ นคร

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ท่านได้รับพระราชทานทุนส่วนพระองค์ และต่อมาได้รับทุนมูลนิธิ “อานันทมหิดล” ไปศึกษาต่อจนสำเร็จปริญญาเอกด้านโลหิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยโคโลราโด สหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ และได้ไปศึกษาต่อด้านพันธุศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยลอนดอน จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๔ แล้วจึงกลับมารับราชการเป็นอาจารย์ในคณะแพทยศาสตรศิริราชพยาบาล

ผลงานวิจัยดีเด่น

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ท่านได้รับทุนวิจัยจากกระทรวงสาธารณสุข และทุนวิจัยของ China Medical Board จึงได้ทำการวิจัยธรรมชาติของเลือดอย่างถี่ถ้วน เกี่ยวกับความผิดปกติของเม็ดเลือดแดงเนื่องจากกรรมพันธุ์ ที่ก่อให้เกิดโรคโลหิตจางที่เรียกว่าโรคธาลัสซีเมีย

ธาลัสซีเมียเป็นคำในภาษากรีกสองคำ คือ ธาลัส แปลว่า ทะเล ซีเมีย แปลว่า เลียบ หมายความว่าเลียบฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เพราะแต่เดิมพบความผิดปกติในแถบนี้มาก

นอกจากนั้นยังได้พบทั่วไปในเขตร้อน ในอเมริกาก็เป็นกันมากในคนผิวดำ ในอินเดียตอนใต้ ในเอเชียอาคเนย์ และซาอุดีอาระเบีย ภาคตะวันออกและภาคใต้ของจีน

ความผิดปกติของเม็ดเลือดแดงหรือธาลัสซีเมียนี้เกิดกับคนเชื้อชาติไทยมากที่สุด พบมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในกลุ่มชนที่มีความสัมพันธ์กับคนเชื้อชาติมอญและเขมร จากการค้นคว้าและวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ท่านค้นพบกลไกทางพันธุศาสตร์ของอัลฟาธาลัสซีเมีย ๑ และอัลฟาธาลัสซีเมีย ๒ ซึ่งผู้ประสบเคราะห์กรรมเป็นโรคนี้โดยกรรมพันธุ์ สาเหตุของการเกิดนั้น อาจเป็นเพราะความผิดพลาดของธรรมชาติ เป็นการผ่าเหล่าของฮีโมโกลบิน ซึ่งรู้ได้แน่ชัดว่าเกิดจากยีนถูกสารเคมีหรือรังสีคอสมิก

คนไข้ที่เป็นโรคธาลัสซีเมีย ตัวจะเหลือง ทำงานได้ แต่ถ้ามีอาการติดเชื้อ เม็ดเลือดแดงจะแตก ฮีโมโกลบินจะลดลงมาก ต้องหาหมอเป็นประจำเพื่อทำการถ่ายเลือดอยู่เสมอ ๆ และมีอาการทุกข์ทรมานมาก

ท่านยังได้ค้นพบต่อไปอีกว่า วิธีการทางพันธุวิศวกรรมศาสตร์จะช่วยได้ในอนาคต คือใช้วิธีตัดต่อแทนยีนที่ผิดปกติแล้วฉีดเอาเลือดดีเข้าไป ขณะเดียวกันก็ต้องใช้ยาฆ่าเม็ดเลือดที่เสียพร้อมกับถ่ายเลือดด้วย

ส่วนวิธีการป้องกันนั้น คงต้องใช้วิธีตรวจทารกในครรภ์ว่าเป็นโรคนี้หรือไม่ ถ้าเป็นก็จะต้องมีกฎหมายเปิดช่องให้พ่อแม่ตัดสินใจทำแท้งได้ ซึ่งคาดว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่ก็คงจะทำ เพราะโรคนี้ทุกข์ทรมานและสิ้นเปลืองการรักษาพยาบาลมาก คงไม่ยากได้ลูกที่เป็นโรคนี้ติดมา

ผลงานวิจัยทางวิชาการที่ท่านค้นพบและศึกษาอย่างต่อเนื่องนี้ เป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการทั้งภายในและต่างประเทศ ท่านต้องเดินทางไปบรรยาย ณ มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยหลายแห่งเกือบทุกทวีปทั่วโลก บทความทางวิชาการด้านโลหิตวิทยาของท่านได้รับการตีพิมพ์ในวารสารต่างประเทศมากกว่า ๑๕๐ เรื่อง นอกจากนั้นท่านยังได้แต่งตำราโลหิตวิทยา ๑ เล่ม และคู่มือโลหิตวิทยาอีก ๑ เล่ม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิ “อานันทมหิดล” สร้างตึก “อานันทราช” พระราชทานให้เป็นที่ทำการค้นคว้าวิจัยและที่ทำการสอน ที่สำคัญองค์การอนามัยโลกเองได้ถือเอาสถาบันแห่งนี้เป็นศูนย์สำหรับฝึกแพทย์และนักวิทยาศาสตร์ทางด้านโลหิตวิทยาสำหรับนานาประเทศ

ท่านยังได้รับทุนวิจัยของ National Institute of Health ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ทุนวิจัยครั้งละ ๓ ปี ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

งานสอนและปลูกฝังคุณธรรม

ในฐานะอาจารย์สอนนักศึกษาแพทย์ ท่านอุทิศกำลังกายและกำลังใจให้แก่การสอนอย่างแท้จริง มิได้ปลูกฝังเฉพาะความรู้ทางด้านการแพทย์แก่นักศึกษาเท่านั้น ท่านเน้นหนักทางด้านปลูกฝังคุณธรรม มนุษยธรรม และทัศนคติในการเอาใจใส่ต่อการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

ของคนไข้เท่า ๆ กับการรักษา ได้ร่วมมือกับคณาจารย์ปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอน รวมทั้งเขียนตำราและคู่มือช่วยนักศึกษา เสนอแนะให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรแพทย์ใหม่ เน้นเรื่องมนุษยธรรมเป็นหลัก โดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ

ท่านเน้นหนักให้การศึกษาแพทย์จะต้องให้บริการท้องถิ่น และควรเริ่มครั้งแรกในชุมชน ไม่ใช่ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนการฝึกงาน แทนที่จะมุ่งฝึกงานในโรงพยาบาล ใหญ่ ๆ ก็ควรเปลี่ยนมาเป็นการฝึกงานในโรงพยาบาลระดับอำเภอหรือจังหวัดซึ่งขาดแคลนแพทย์ นักศึกษาเองก็สามารถติดตามการศึกษาทางการแพทย์ได้อย่างใกล้ชิด ขณะเดียวกันก็จะได้ เรียนรู้และเผชิญสภาพปัญหาที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ท่านเป็นอาจารย์แพทย์ที่มีระเบียบวินัย มีทัศนคติกว้างไกลและบริสุทธิ์ใจต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก และมีความเข้มแข็งทางจริยธรรม คือ กระทำความดีเป็นตัวอย่างอย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้ง ในที่สุดท่านก็ได้รับเลือกให้เป็นอาจารย์แพทย์ดีเด่นท่านแรกของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และได้รับรางวัล “ทุนเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี” ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒

งานพัฒนาสาธารณสุขสร้างหมอรักษาตัวเอง

จากความเป็นเด็กที่ยากจนในชนบท ความทรงจำในความทุกข์ยากทั้งของตนเองและเพื่อนบ้านที่แวดล้อมอยู่ใกล้ ๆ ตัว และบัดนี้ท่านได้กลายมาเป็นอาจารย์แพทย์ผู้ทรงความรู้และมีผู้ให้ความเคารพเชื่อถือในสังคมสมัยใหม่ แต่ท่านก็ไม่เคยลืมความลำบากของคนในชนบท ไม่เคยลืมภาพแห่งความทุกข์ทรมานของคนยากจนที่เจ็บป่วย ไม่มีหมอรักษาและไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีคนเจ็บป่วยเป็นจำนวนมากที่ตายไปต่อหน้าต่อตา บางคนก็ไม่น่าจะต้องตายถ้าเพียงแต่เขาได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทันท่วงที หรือพอจะมีอำนาจทางเศรษฐกิจอยู่บ้าง เขาก็อาจมีชีวิตรอดอยู่ได้เป็นประโยชน์ต่อลูกหลานและประเทศชาติอีกยาวนาน

แต่ใครเล่าที่จะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือชาวชนบทเหล่านั้น แม้แต่ผู้ที่มีความรู้เป็นแพทย์ ก็มีเพียงไม่กี่เปอร์เซ็นต์ที่เต็มใจจะไปอยู่ในชนบท ถ้าฟังตัวท่านเองและแพทย์ผู้ร่วมอุดมการณ์ ก็มีจำนวนเพียงน้อยนิดเมื่อเทียบกับจำนวนประชาชนในชนบทของประเทศทั้งหมดแล้ว ก็เปรียบเสมือนหยดน้ำในทะเลทรายถึงจะทำให้เกิดความชุ่มชื้นได้บ้างแต่ก็เรียกว่าน้อยกว่าน้อยนัก

แม้จะมองเห็นอุปสรรคอันใหญ่หลวงดังกล่าว ท่านก็มิได้มีความย่อท้อ พยายามครุ่นคิดหาวิธีการที่จะช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วยในชนบทให้ได้

ในที่สุดท่านก็คิดได้ว่า ในเมื่อเรามีแพทย์ไม่เพียงพอและชาวชนบทส่วนใหญ่ก็ยากจน ไม่มีเงินจะไปพบแพทย์ ระยะทางจากบ้านไปโรงพยาบาลก็ไกลมาก ดังนั้น เราจึงควรให้พวกเขา รู้จักวิธีการช่วยเหลือตัวเองเมื่อเกิดเจ็บป่วยขึ้น ให้ความรู้แก่เขาในด้านสุขภาพอนามัยอย่าง

ถูกต้อง แนะนำวิธีการรักษาพยาบาลตัวเองก่อนที่จะหันไปพึ่งแพทย์โดยไม่ต้องรอนกว่าจะสายเกินแก้ไขได้ ถ้าทำได้เช่นนี้ก็จะสามารถช่วยชีวิตคนที่เจ็บป่วยได้เป็นจำนวนมาก และการจะทำให้ได้ตามแนวความคิดนี้ก็ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมประชาชนอย่างรีบด่วน ให้รู้จักเอาใจใส่รักษาสุขภาพเบื้องต้นของตนเองให้มากขึ้น ท่านได้แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณชนว่า “สาธารณสุขจะดีขึ้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับมือแพทย์เท่านั้น แพทย์เป็นด่านสุดท้ายที่จะแก้ปัญหาความเจ็บไข้ได้ป่วย สุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนต้องมาก่อน ทุกคนควรทำให้สาธารณสุขดีขึ้น นั่นคือเป็นหมอชาวบ้านนั่นเอง”

นอกจากนี้ ท่านยังเห็นว่าในประเทศไทยมีวัดอยู่มากมายทั่วไป พระสงฆ์ก็เป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชน น่าจะ让您ได้มีส่วนช่วยเหลือประชาชนด้วย

ไม่เพียงแต่คิดอย่างเดียว ท่านได้ร่วมกับมูลนิธิโกมลคีมทอง และพระธรรมเจดีย์ เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ วางหลักสูตรอบรมเรื่องการสาธารณสุขมูลฐานแก่พระภิกษุสงฆ์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และต่อมาท่านก็เป็นผู้ประสานงานในโครงการอบรมพระภิกษุสงฆ์ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งคณะสงฆ์จัดที่วัดสามพระยาได้จัดไปแล้วหลายรุ่น และยังคงดำเนินการสืบต่อกันมาอยู่เรื่อย ๆ

ส่วนในด้านกระจายความรู้ทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขพื้นฐาน ซึ่งท่านได้จัดทำขึ้นควบคู่ไปกับการอบรมประชาชนก็คือ ได้เขียนบทความและหนังสือสำหรับด้านนี้มากกว่า ๑๐๐ เรื่อง ทั้งที่เขียนเองและร่วมกับผู้อื่น เช่น คู่มือดูแลรักษาสุขภาพสำหรับประชาชน จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ ๔ รอบ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ สาธารณสุขกับพุทธธรรม พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนจะปฏิบัติได้อย่างไร และหมอประจำบ้าน มูลนิธิโกมลคีมทอง จัดพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และพิมพ์ซ้ำมาแล้วถึง ๘ ครั้ง นอกจากนั้นยังได้เขียนเรื่องสาธารณสุขเพื่อมวลชน ซึ่งพิมพ์ในหนังสือรักเมืองไทย และบันทึกเวชกรรมไทย พิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ส่วนนิตยสารหมอชาวบ้าน ได้ออกมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยท่านเป็นทั้งเจ้าของและบรรณาธิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางเวชกรรมและการสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชน ส่วนหนังสือ “คู่มือหมอชาวบ้าน” ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ได้ทำการตีพิมพ์ออกเผยแพร่ไปกว่า ๑ ล้านเล่ม มีประชาชนพกพาติดตัวไปสมำเสมอ และในที่สุดท่านและคณะก็ได้ก่อตั้งมูลนิธิหมอชาวบ้านขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการกระจายความรู้ทางการแพทย์และสาธารณสุขให้เป็นของประชาชนให้มากที่สุด มูลนิธินี้ยังมีความสนใจเป็นพิเศษในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้วย

การพัฒนาสาธารณสุขสถานและโรงพยาบาลขนาดเล็กในชนบท

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวส วะสี เป็นแพทย์ที่ให้ความสนใจต่อปัญหาของชาวชนบทอย่างลึกซึ้ง สถานพยาบาลขนาดเล็กในชุมชนชนบทที่ค่อย ๆ ผุดขึ้นหลายต่อหลายแห่ง

ในทุกวันนี้ อาจจะเพราะความพยายามของท่านส่วนหนึ่งในการรณรงค์ให้มีขึ้น ท่านแสดงทัศนะให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สถานพยาบาลขนาดเล็กในชุมชนมีความจำเป็นรีบด่วน แทนที่จะสร้างโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้แพทย์และพยาบาลไปรวมกันอยู่ที่นั่น ท่านได้ให้ความเห็นว่าประเทศไทยมีโรงพยาบาลใหญ่ ๆ อยู่หลายแห่ง ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและแพทย์ที่มีชื่อเสียงในสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก แต่โรงพยาบาลเหล่านี้มีคนไข้มากเกินไปจนทำให้การดูแลรักษาที่ดี หลังจากคนไข้ต้องเสียเวลาเดินทางเป็นระยะทางไกล ๆ มาโรงพยาบาลโดยเสียค่าใช้จ่ายสูง และยังคงต้องมารอพบแพทย์ด้วยความทรมานแล้วก็ตาม แต่ก็จะได้รับการตรวจอาการจากแพทย์เพียงคนละ ๑-๒ นาทีเท่านั้น

แสดงให้เห็นว่ามีใช้การรักษาที่ดี คนไข้ส่วนใหญ่ที่มารับการพยาบาลนั้น อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ดังนั้น ภาพพจน์ของการแพทย์ในประเทศไทยก็คือ การรักษาพยาบาลยังเข้าไม่ถึงคนส่วนใหญ่ และบริการที่คนส่วนน้อยได้รับนั้นยังเป็นบริการที่คุณภาพไม่ดีพอ ซึ่งก็เหมือนกับประเทศที่ด้อยพัฒนาอีกหลายประเทศที่ระบบสาธารณสุขไม่ประสบความสำเร็จ เพราะไปเน้นการสร้างโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ๆ มากกว่าการวางรากฐานการสาธารณสุขให้ชุมชน

ความสำเร็จในงานค้นคว้าวิจัย ความคิดและบทบาทในความพยายามที่จะพัฒนาสาธารณสุขในชนบทของท่าน มีส่วนช่วยอย่างมากก่อให้เกิดความตื่นตัวของแพทย์รุ่นใหม่ ในการออกไปรับใช้ประชาชนในเขตชนบทห่างไกลที่มีความต้องการบริการทางด้านการแพทย์อย่างมากที่สุด

บทบาททางด้านการบริหาร

นอกจากจะเป็นอาจารย์แพทย์ที่มีคุณธรรม มีความเป็นเลิศในทางวิชาการแพทย์ มีความริเริ่มในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสังคมแล้ว ท่านยังต้องรับตำแหน่งสำคัญ ๆ ทางด้านบริหารหลายแห่งหลายสถาบัน คือ ได้รับแต่งตั้งเป็นรองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาและวางแผนมหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ มาจนถึงปัจจุบัน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการแผนกแพทยศาสตร์ มูลนิธิ “อานันทมหิดล” กรรมการอำนวยการแพทยสมาคม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยมหิดล กรรมการศิริราชมูลนิธิ และมูลนิธิมหาวิทยาลัยมหิดล กรรมการมูลนิธิโกมลคีมทอง ผู้จัดการมูลนิธิเด็ก กรรมการผู้เชี่ยวชาญโรคธาลัสซีเมียของคณะกรรมการมาตรฐานโลหิตวิทยาระหว่างประเทศ เป็นประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาวิจัยทางการแพทย์องค์การอนามัยโลกส่วนภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และอื่น ๆ อีกมาก

การดำรงตำแหน่งกรรมการและงานบริหารในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศตลอดจนถึงระดับโลกหลายต่อหลายสถาบันและหลายคณะ แสดงให้เห็นถึงความพยายามของท่านที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของสังคมและมนุษยชาติอย่างแท้จริง

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะกรรมการมูลนิธิรามาธิบดีแห่งประเทศไทย ประเทศฟิลิปปินส์ ได้พิจารณามอบรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการรัฐ ให้แก่ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ในฐานะที่ได้อุทิศตนเพื่องานวิจัยทางการแพทย์และการดำเนินความพยายามอย่างไม่หยุดยั้งที่จะนำประโยชน์จากวิทยาการด้านการแพทย์สมัยใหม่ไปสู่คนยากจนในชนบทของไทย มูลนิธิแมกไซไซได้อ้างถึงความสำเร็จของท่านในกลไกเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมของโรคที่พบมากในหมู่คนไทยที่เรียกว่า “อัลฟาธาลัสซีเมีย”

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ท่านได้รับเลือกให้เป็นนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นประจำปีนั้น เพราะคณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่า ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นผู้ที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณวุฒิและคุณธรรมของนักวิทยาศาสตร์ที่ดี

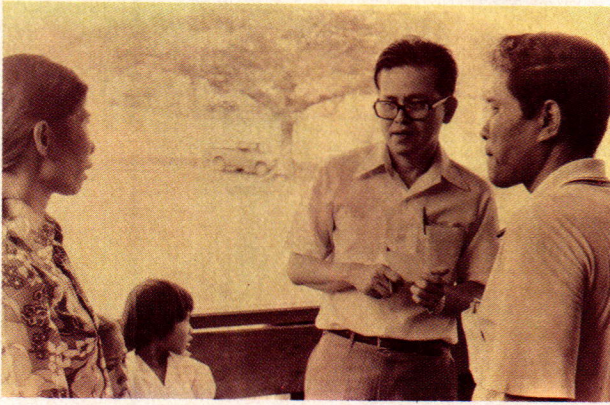
ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นผู้ที่มีชีวิตจิตใจเป็นนักพัฒนาสังคม เป็นผู้ที่กำลังหาหนทางจริยธรรม เตือนสติสังคมทั้งด้วยการกระทำและแนวความคิด อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยมิได้หวังผลตอบแทนใด ๆ เป็นผู้มีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย สุขภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ก้าวร้าว ตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง มีชีวิตครอบครัวที่สันโดษและผาสุก

การที่ท่านสามารถพิสูจน์ให้คนไทยและชาวโลกได้เห็นถึงความจริงใจและจริงจังในการทำงานเพื่อสังคม คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรยกย่อง

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการแพทย์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้อนุชนได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ต่อสังคม และความภาคภูมิใจในคุณค่าแห่งมนุษย์ในอันที่จะช่วยเพื่อนมนุษย์ให้มีชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี

สอนเรื่องสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชนที่ ต. ศรีสำราญ อ. สองพี่น้อง จ. สุพรรณบุรี

ถ่ายร่วมกับอาจารย์และนักศึกษาที่เข้าเรียนเรื่องการวินิจฉัยโรคธาลัสซีเมีย

บรรยายแก่ชาวต่างประเทศที่มาร่วมประชุมปฏิบัติการ ซึ่งจัดโดยองค์การอนามัยโลก

บรรยายในที่ประชุมสภาโลहितวิทยานานาชาติ ที่กรุงโซล เกาหลีใต้
ตรวจชาวบ้านในชนบท เมื่อศึกษาสำรวจอีโมโกลบินผิดปกติในประชากร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเปิดงาน

เป็นประธานจัดสัมมนาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง “การแพทย์แผนโบราณ”

เป็นล่ามถวายสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งอธิบายเรื่องการถวายความรู้ในทางสาธารณสุขมูลฐานแก่พระภิกษุ ให้แก่ชาวต่างประเทศฟัง

ถ่ายกับพระที่มารับการถวายความรู้เรื่องการสาธารณสุขมูลฐานที่วัดสามพระยา

ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

หน่วยงาน (เอกชน) ดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ประวัติและความเป็นมา

ในปัจจุบันนี้ ทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย ต่างก็พยายามที่จะดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาสังคม หรือช่วยเหลือสงเคราะห์ประชากรกลุ่มที่ยากจน ทุกข์ยากเดือดร้อนหรือประสบปัญหาสังคมด้านใดด้านหนึ่ง จนไม่อาจช่วยเหลือตัวเองได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพและสามารถช่วยตนเองได้ ตามหลักการสังคมสงเคราะห์สากล ทั้งที่ดำเนินการโดยรัฐบาล และองค์กรภาคเอกชน บุคคลผู้ประสบปัญหากลุ่มดังกล่าวจะได้ไม่เป็นภาระหรือสร้างปัญหาให้กับสังคมจนถึงขั้นเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ

ภาระและหน้าที่ดังกล่าวในส่วนซึ่งเป็นภาครัฐบาล กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้ดำเนินการ โดยเริ่มจัดกระบวนและระเบียบการบริหารอย่างเป็นระบบ นับตั้งแต่สถาปนากรมประชาสงเคราะห์ขึ้น เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๓ นับมาถึงปัจจุบันก็ ๔๕ ปี

ประเทศชาติพัฒนามากขึ้น จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น เทคโนโลยีสมัยใหม่ถูกนำมาใช้ในวงการอุตสาหกรรมและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวันมากขึ้น ปัญหาสังคมต่าง ๆ ก็ทวีความรุนแรงเป็นเงาตามตัว

สาธารณภัยทั่วราชอาณาจักรเพิ่มขึ้นเป็นประจำทุกปี สถิติขึ้นถึง ๕,๘๐๐ ครั้ง และ ๖,๐๐๐ ครั้ง ในแต่ละปีเมื่อไม่นานมานี้

แม้ทางราชการจะระดมเจ้าหน้าที่และงบประมาณออกไปช่วยเหลือก็ดูเหมือนจะไม่เพียงพอและทันต่อการบรรเทาความเดือดร้อน

มโนธรรมสงเคราะห์ของคนไทย

เมืองไทยเป็นเมืองที่พื้นฐานจิตใจของประชากรประกอบไปด้วยความเมตตาปรานี ความทุกข์ยากของคนในชาติเป็นเสมือนความทุกข์ยากของคนในครอบครัว เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น ครั้งใดก็ก่อให้เกิดความเร่าร้อนสลดหดหู่โดยทั่วกัน ผู้มีจิตสำนึกในมนุษยธรรมไม่ละเลยที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ไม่ปล่อยให้เป็นภาระของทางราชการเพียงฝ่ายเดียว

มีการบริจาคทรัพย์สินของเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น เสื้อผ้า อาหาร วัสดุก่อสร้าง คราวละมาก ๆ นำออกแจกจ่ายให้การสงเคราะห์บรรเทาความเดือดร้อน

ด้วยความจำกัดของจำนวนเจ้าหน้าที่และงบประมาณ การให้การสงเคราะห์บางครั้ง ก็ล่าช้าและไม่ทันต่อความต้องการ

มีประชาชนหลายกลุ่มหลายเหล่าประกอบกันขึ้นเป็นคณะบุคคล ตระหนักถึงปัญหาและ ขีดจำกัดดังกล่าว ได้อาสาทางราชการขอมีส่วนช่วยในการบรรเทาทุกข์ บรรเทาความเดือดร้อน ให้แก่เพื่อนร่วมชาติ โดยมีได้หวังอามิสสินจ้างหรือชื่อเสียงเกียรติยศใด ๆ ทั้งสิ้น ดังเช่นสมาชิก ของชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ภารกิจของอาสาสมัครเหล่านี้ก็คือ คัดแยกสิ่งของ จัดหมวดหมู่ คัดแยกคุณภาพ จัดทำ บัญชี ทำความสะอาด ช่วยราชการออกแจกจ่าย

จัดงานการกุศลรณรงค์หาเงินทองและออกเยี่ยมเยียนเด็กกำพร้า ฝึกสอนอาชีพแก่แม่บ้าน

การฝึกอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

อาสาสมัครประชาสงเคราะห์เหล่านี้มีกระจายอยู่ทุกจังหวัด ทุกภูมิภาค เพื่อให้การ สงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนเป็นไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และความจำเป็นรีบด่วน และเพื่อส่งเสริมประชาชนทุกระดับให้มีความ สามัคคี เสียสละ และเพื่อเป็นการจัดระเบียบสงเคราะห์ของหน่วยงานเอกชนให้เป็นไปในแนวทาง เดียวกัน กรมประชาสงเคราะห์จึงได้จัดให้มีการฝึกอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ขึ้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นต้นมา รวมได้ ๓๐ รุ่น

มีอาสาสมัครฯ ที่สำเร็จการฝึกอบรมทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน ๒,๒๔๑ คน

ปรากฏว่า อาสาสมัครฯ เหล่านี้สามารถช่วยทางราชการในด้านการสงเคราะห์ผู้ประสบ ปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน และแก้ปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี ตลอดจนช่วยเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับงานของกรมประชาสงเคราะห์ให้ประชาชนทั่วไปได้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น

หลักสูตรการฝึกอบรม

ในการฝึกอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์แต่ละรุ่น ใช้เวลาฝึกอบรมรุ่นละ ๓ วัน ฝึกให้สมาชิกมีความรู้ในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์และวิธีเข้าถึงประชาชน มีความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ การจัดกิจกรรมชุมชน การจัดกิจกรรมศูนย์ชุมชน การสงเคราะห์ ผู้ประสบภัย การสงเคราะห์เด็กและการเลี้ยงดูเด็ก การสงเคราะห์ครอบครัว คนชรา คนพิการ คนขอทาน และคนไร้ที่พึ่ง การสงเคราะห์อาชีพ และหน้าที่ของอาสาสมัครเกี่ยวกับงานประชา- สงเคราะห์ เป็นต้น

ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ในการฝึกอบรมแต่ละรุ่น มีการเลือกประธานและรองประธาน เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสัมพันธ์มอบหมายหรือแบ่งงานรับผิดชอบ และมีการพบปะเพื่อศึกษาอุปสรรคและปัญหา ตลอดจนเรียนรู้ความก้าวหน้าของงานในแต่ละรุ่นแต่ละภาคที่รับผิดชอบ เพื่อให้เป็นศูนย์รวมกิจกรรมอาสาสมัครฯ จึงได้รวมตัวจัดตั้งเป็นชมรม เรียกว่า ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และได้คัดเลือกให้นางอนงค์ ทิมสุวรรณ ซึ่งเป็นประธานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์รุ่น ๕ ให้เป็นประธานชมรมฯ เป็นศูนย์รวมข่าวและศูนย์ประสานงานกับทางราชการให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

ด้วยจิตใจที่เป็นกุศล เห็นความทุกข์ยากของผู้ประสบเคราะห์กรรม และด้วยอุดมการณ์ช่วยเพื่อนร่วมชาติ ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ได้ก่อประโยชน์ช่วยแบ่งเบาภารกิจของทางราชการ ประกอบคุณประโยชน์ช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรมภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

กิจกรรมสาธารณประโยชน์

อุทกภัยปี ๒๕๒๖ ชาวกรุงเทพฯ คงจำได้ไม่มีวันลืม น้ำท่วมสูงครึ่งบ้าน เน่าเหม็น ไม่มีทางระบาย ความเดือดร้อนแผ่กระจายไปทั่ว ผู้มีฐานะดีก็พอเอาตัวรอด แต่คนอีกกลุ่มหนึ่งเดือดร้อนแสนสาหัส

เมืองไทยนั้นเป็นเมืองพุทธ ความทุกข์ยากของเพื่อนบ้านเป็นเสมือนความทุกข์ยากของคนในครอบครัว ก่อให้เกิดความร่ำร้อนสลดหดหู่โดยทั่วกัน ผู้ที่มีกำลังสติปัญญา ถือเป็นภาระที่จะต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือ ไม่ปล่อยให้เป็นการะของทางราชการเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งมีกำลังคนอันจำกัด

มีการบริจาคสิ่งของเป็นจำนวนมากมายให้กับกรมประชาสงเคราะห์ ข้าวสารนับพันกระสอบ เสื้อผ้า อาหารแห้ง อุปกรณ์ การก่อสร้างซ่อมแซมของเด็กเล่น และอื่น ๆ เท่าที่พอจะเผื่อแผ่แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากได้

สมาชิกของชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ได้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือ นับตั้งแต่ตระเวนออกรับบริจาค นำสิ่งของที่ได้รับมาจัดทำบัญชีแยกประเภท โดยเฉพาะจัดแยกเสื้อผ้าชายหญิง นำมาปะชุนซ่อมแซมขึ้นที่ชำรุด ซักรีดทำความสะอาดและบรรจุกระสอบ บรรจุลงเพื่อให้สะดวกแก่การขนย้ายในการนำไปส่งเคราะห์ผู้ประสบภัย โดยทำงานร่วมไปกับข้าราชการกรมประชาสงเคราะห์

งานนี้ต้องใช้คนเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ของทางราชการมีไม่เพียงพอ อาสาสมัครฯ ได้มาช่วยงานอย่างแข็งขันเป็นประจำทุกวัน วันละหลายสิบคน การจัดสิ่งของสงเคราะห์จึงดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เป็นระเบียบและทันต่อการบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของผู้ที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ

กิจกรรมรณรงค์หาเงินบริจาค

จากการที่สมาชิกของชมรมได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสใกล้ชิดกับทางราชการ ทำให้ได้พบว่า แม้จะมีผู้บริจาคสิ่งของมากมายแต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอ และไม่ตรงกับความต้องการในการสงเคราะห์อย่างรีบด่วน งบประมาณก็มีจำนวนจำกัด จำเป็นต้องจัดให้มีมาตรการเสริมสมาชิกฯ จึงได้จัดให้มีการรณรงค์หาเงินบริจาคสนับสนุนด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งปรากฏว่าได้รับความร่วมมืออย่างกว้างขวางจากประชาชนทั่ว ๆ ไป ดังผลงานต่อไปนี้

อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ นำโดยนางอนงค์ ทิมสุวรรณ ประธานชมรมฯ จัดงานเดินการกุศล เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๒๗ หารายได้จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ราษฎรอัตคัดขาดแคลนทั่วไป มอบให้กรมประชาสงเคราะห์เป็นเงิน ๓๑๕,๓๒๙.๔๔ บาท

- มอบจักรเย็บผ้าและเลี้ยงอาหารเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ปากเกร็ด เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐.— บาท
- มอบเครื่องเล่นและเสื้อผ้าเด็กและเลี้ยงอาหารเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐.— บาท
- มอบเครื่องเล่น เสื้อผ้าเด็ก และเลี้ยงอาหารเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐.— บาท
- มอบเครื่องกีฬาและเลี้ยงอาหารเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐.— บาท
- รณรงค์ในโครงการหาผู้บริจาครถเข็นและรถโยกให้แก่คนพิการ จำนวน ๔๒ คัน เป็นเงิน ๑๒๖,๐๐๐.— บาท
- อาสาสมัครฯ นำโดยนางสมิตรา สิงหะ จำนวน ๒๐ คน ออกขายกระดังง์ นารายได้มอบให้สถานสงเคราะห์เด็กพิการปากเกร็ด เป็นเงิน ๑๖,๐๐๐.— บาท
- อาสาสมัครฯ ออกขายดอกบานชื่น นำเงินช่วยมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐.— บาท
- อาสาสมัครฯ จำนวน ๓๐๐ คน นำโดยนางลักษณ์ศรี อุปพงษ์ ประธานรุ่น ๒๖ จัดโบว์ลิงการกุศล หาเงินสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้กำพร้า เป็นเงิน ๑๒๐,๐๐๐.— บาท
- อาสาสมัครฯ จัดหาเครื่องทำน้ำเย็นและสมทบสร้างสถานพยาบาลเด็กอ่อนรังสิต เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐.— บาท
- อาสาสมัครฯ นำโดยนางลักษณ์ศรี อุปพงษ์ จัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นเงิน ๑๕,๑๗๐.— บาท

— อาสาสมัครฯ ธารรงค์หาเงินซื้อของขวัญให้ผู้สูงอายุ โดย

คุณอนงค์ ทิมสุวรรณ

เป็นเงิน

๔,๐๐๐ บาท

ไม่เพียงแต่ให้การช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนในส่วนกลางเท่านั้น ในต่างจังหวัด อาสาสมัครก็ได้จัดให้มีการธารรงค์หาทุนช่วยราชการ เช่น ที่จังหวัดชัยนาท ราชบุรี เพชรบุรี อุบลราชธานี สงขลา สมุทรสงคราม ปทุมธานี กำแพงเพชร ลพบุรี สมุทรสาคร นครศรีธรรมราช นราธิวาส รวมครบครันที่อาสาสมัครฯ นำสิ่งของไปสงเคราะห์มีจำนวนถึง ๒,๒๖๔ ครอบครัว และธารรงค์หาเงินจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ประจำจังหวัด หรือมอบให้กรมไปดำเนินงาน สงเคราะห์ในจังหวัดนั้น ๆ ถึง ๓๘๒,๕๑๐ บาท กิจกรรมธารรงค์หาเงินทุนเหล่านี้ได้กระทำติดต่อกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ด้วยความอดทน ด้วยปณิธานมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมทุกข์กับผู้ประสบเคราะห์กรรม ยากจน และไม่อาจช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่บุคคลธรรมดาสามัญจะกระทำได้

กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี

บทบาทของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์นั้น ไม่เพียงแต่จะสนใจให้การสงเคราะห์ทางด้านวัตถุเท่านั้น ได้ให้ความสนใจทางด้านส่งเสริมและพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญอย่างมากด้วย

อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ กลุ่มส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรม นำโดยนายประสิทธิ์ คล่องตรวโรด รองประธานรุ่นที่ ๒๖ จัดให้มีการบรรยายธรรมแก่ผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยเชิญผู้บรรยายธรรมที่มีชื่อเสียงมาบรรยาย เริ่มครั้งแรกที่สถานสงเคราะห์คนชรา บ้านบางแค เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๘ และได้้นำขบวนธรรมยาตรานี้หมุนเวียนไปบรรยายยังสถานสงเคราะห์ในต่างจังหวัดเป็นประจำ

ในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี สมาชิกชมรมจัดครูและอาสาสมัครไปสอนดนตรีไทย กระบี่กระบอง กลองยาว ระบำ นาฏดุริยางค์ ให้แก่เยาวชนในศูนย์เยาวชนหลายแห่ง เพื่อโน้มน้าวจิตใจเยาวชนเหล่านั้นให้มีความอ่อนหวาน ซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานชีวิตของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมมานับร้อยปี ซึ่งปรากฏว่างานนี้มีผลสะท้อนออกมาในรูปของความชื่นชมยินดี เยาวชนเหล่านั้นรู้สึกอบอุ่น และไม่รู้สึกว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกทอดทิ้งต่อไป

กิจกรรมซื้อรถเงินช่วยคนพิการ

ทั่วประเทศมีผู้พิการ แขนด้วน ขาขาด เคลื่อนไหวประกอบอาชีพการงานเลี้ยงตัวเอง ไม่สะดวก มากกว่า ๓๐,๐๐๐ คน ผู้พิการเหล่านี้ยื่นความจำนงขอรับบริจาครถเข็น จำนวน ๑๐,๐๐๐ คน ขอให้กรมประชาสงเคราะห์และชมรมอาสาสมัครฯ ให้ความช่วยเหลือ

สมาชิกชมรมอาสาสมัครฯ ได้ออกรณรงค์ขอรับบริจาครถเข็นจากบรรดาท่านผู้มีใจกุศล มีฐานะพ้นภาวะเดือดร้อนในทางเศรษฐกิจแล้ว

อธิบายให้เห็นถึงกุศลกรรมที่จะได้รับจากการช่วยเพื่อนร่วมชาติผู้พิการเหล่านี้ เหมือนหนึ่งให้โอกาสที่พวกเขาจะได้ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคม และให้ผลแก่ประเทศชาติในทางอ้อม

การออกเรียไรโดยสุจริตได้รับการตอบสนองอย่างดียิ่ง

รถเข็นสำหรับคนพิการนั้นราคาคันละ ๓,๘๐๐-๔,๕๐๐ บาท ชมรมอาสาสมัครตั้งเป้าหมายขอรับบริจาคไว้ในงวดแรก ๕๐๐ คัน

มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคครบจำนวนในระยะเวลาไม่นานนัก เป็นที่ชื่นชมยินดีแก่ผู้พิการและเกิดความหวังโดยทั่วกัน

นอกจากนั้น ยังปรากฏว่ากลุ่มอาสาสมัครนำโดยนายวิฑูร สินทอง ยังรับภาระนำรถเข็นสำหรับคนพิการที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซมให้มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โดยระดมกำลังอาสาสมัครฯ ที่มีความรู้ทางช่างโลหะ ช่างไม้ ตั้งกลุ่มซ่อมบำรุงขึ้นที่บ้านของตน โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ อีกโสดหนึ่งด้วย

พิธีการมอบรถเข็นสำหรับคนพิการได้กระทำอย่างสมเกียรติ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้รับมอบจากประธานชมรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำจังหวัด และจัดมอบให้กับผู้พิการในทันที ท่ามกลางความชื่นชมยินดีของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยทั่วกัน

ความสุขของผู้ที่มีหัวใจเปี่ยมล้นด้วยเมตตาธรรมก็คือ ความสุขที่ได้เห็นความสุขของผู้อื่น ใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส แววตาที่มุ่งมั่นมาดหมายที่จะเอาชนะอุปสรรคความพิการทางร่างกายของผู้พิการในวันนั้น เป็นเสมือนน้ำทิพย์ที่ชะโลมลงบนหัวใจของผู้บริจาค เชื่อมมันและศรัทธาในกุศลกรรม ก่อประโยชน์แก่ตนเองทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

การทำความดีนั้นไม่ยาก ทำได้ทันทีตั้งแต่บัดนี้ ดังตัวอย่างกลุ่มแม่บ้านอัยการและกลุ่มอื่น ๆ อีกหลายกลุ่มที่ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในชมรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้เสียสละทำงานอย่างเงียบ ๆ ไม่หวังชื่อเสียงลาภยศและอามิสสินจ้างในทางโลกแต่ประการใด

สังคมของเราดำรงความเป็นชาติอยู่ได้ก็เพราะน้ำใจอาทรของเพื่อนร่วมชาติ ช่วยเพื่อนบ้าน ช่วยราชการ ซึ่งก็คือช่วยชาติ เป็นผลในทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพราะมีการเสียสละเหล่านี้

กรมประชาสัมพันธ์จึงได้จัดงานประกาศเกียรติคุณแก่อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ขึ้นโดยคัดเลือกอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ที่มีผลงานดีเด่นอันเป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติจำนวน ๑๒ ราย ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เพื่อเสริมสร้างกำลังใจและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่อาสาสมัครประชาสัมพันธ์โดยทั่วไป

ในการนี้ ชมรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ อันมีนางอนงค์ ทิมสุวรรณ เป็นประธาน ได้รับเกียรติและได้รับการยกย่องเป็นอย่างสูง

ด้วยผลงานที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสาธารณชน และการเสียสละเป็นอย่างสูงของสมาชิก ชมรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ ดังกล่าวแล้ว

คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงประกาศให้

ชมรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์

เป็นหน่วยงาน (เอกชน) ดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี ๒๕๒๘

ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

เดินการกุศล

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก

หน่วยงาน (ภาครัฐบาล) ดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ที่ตั้งและสภาพแวดล้อม

บริเวณพื้นที่ปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก แวดล้อมไปด้วยแนวป่าที่หนาทึบ มีไม้ป่ามีค่าขึ้นเสียดยอดสลับซับซ้อนเป็นรกราก มีหน้าผาที่สูงชันและเป็นต้นน้ำลำธาร เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่าใหญ่เล็กทั้งมวล มีความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์

ทิวเขาพนมดงรักนั้นทอดจากเหนือลงสู่ใต้ เคยมีสมญานามว่าดงมรณะ มีความหวาดกลัวด้วยไข้ป่า คร่าชีวิตคนมาเสียนักต่อนักแล้ว

บริเวณแห่งนี้เป็นรอยต่อของสามจังหวัดรวมอยู่ด้วยกัน คือ เขตแดนของอำเภอลำลูกเกด อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบูรณ์ ติดกับอำเภอด่านซ้าย อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ด้านตะวันตก มีอาณาเขตติดกับอำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

เทือกเขาเหล่านี้ทอดยาวมาจากประเทศลาว พุ่งเข้าสู่บริเวณส่วนสำคัญของภาคเหนือตอนใต้ของประเทศไทย

มีภูเขาที่เสียดยอดสูงชะง่อน เช่น ภูเขาสอยดาว ภูเขาเมี่ยง ภูเขาต ภูหินร่องกล้า หรือภูมโน-ภูชี้ฟ้า

นอกจากนั้น แนวเขายังทอดผ่านเข้ามาถึงตอนกลางของประเทศไทย เช่น เขาใหญ่ อันเป็นวนอุทยานแห่งชาติในเขตจังหวัดลพบุรีและสระบุรี เป็นต้น

บนยอดเขาแต่ละยอด มีที่ราบเป็นลายหินแตก มีลักษณะเป็นลายแดง บางแห่งแตกลึกเป็นทางยาวมาก บางตอนเป็นโตรก บางตอนถูกตัดเป็นหน้าผาสูงชัน บางตอนก็เป็นสวนหิน ซึ่งเกิดจากการยุบตัวของพื้นโลก

ป่าไม้นั้นอุดมสมบูรณ์เป็นยิ่งนัก ประกอบด้วยไม้มีค่านานาชนิด เช่น เต็งรัง ไม้แดง ไม้อบเชย ไม้ตะกวด หวาย ปาล์ม สนสองใบ สนสามใบ เป็นต้น

ดอกไม้ป่าขึ้นงอกงามตามธรรมชาติ มีกล้วยไม้หลากชนิด มีเถียงคำหิน เถียงม้าวัง น้ำเต้าฤๅษี กุหลาบขาว เถียงสามสี ช้องนางคลี และเฟิร์นต่าง ๆ หลายพันธุ์

ป่ายังเต็มไปด้วยสัตว์ใหญ่น้อย เสือ หมี เก้ง กวาง ป่าสักต้นน้ำเกิดจากทิวเขาเพชรบูรณ์ เขตจังหวัดเลย ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความยาวกว่า ๔๐๐ กิโลเมตร

การปะทะกันครั้งนี้ถือเป็นวันเสียงปืนแตกแห่งแรกของรอยต่อสามจังหวัด เป็นการปะทะกันด้วยอาวุธที่รุนแรง ต่อสู้กันถึงตัวด้วยกำลังที่เหนือกว่า ทำให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองบาดเจ็บล้มตายไปหลายคน

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๒ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ก็สามารถจัดตั้งกองทัพลดแอกแห่งประเทศไทยขึ้นได้ มีกองบัญชาการตั้งอยู่ที่ภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย จากนั้นมาการปะทะกันด้วยอาวุธได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ภายในฐานที่ตั้งกองกำลังของกองทัพลดแอกฝ่าย ผกค. มีการก่อสร้างอาคารสุตีกถาวรขึ้น ๑๘ หลัง และมีอาคารโรงเรียน ๑๕ หลัง อาคารนอน ๑๕ หลัง มีโรงงานผลิตวัตถุระเบิด โรงซ่อมบำรุง ๑๐ หลัง

ตั้งสำนักอำนาจรัฐ ทำหน้าที่ปกครอง ส่งเสริมวัฒนธรรม และบริหารเศรษฐกิจ และมีเขตหมู่บ้านปลดปล่อยในอำนาจของตน ๑๐ หมู่บ้าน

นอกจากนั้น ในเขตฐานปฏิบัติการ ยังมีโรงพยาบาล ๒๕ หลัง มีหมอและพยาบาลประจำ ๓๖ คน

ผกค. มีกำลังถืออาวุธ ๔๐๐-๖๐๐ คน และยังสามารถเรียกกำลังสนับสนุนเพิ่มเติมจากนอกประเทศได้อีกระหว่าง ๑๒๐-๒๐๐ คน

จัดแบ่งเป็นกองร้อย ๕๑๕ และ ๕๒๐ ลาดตระเวนรับผิดชอบพื้นที่ บริเวณเขาค้อทั้งหมด

ความพยายามของทางราชการที่จะระงับปัญหา

ทางราชการได้ติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ประจักษ์ชัดว่า ผกค. มีเจตน์จำนงแน่วแน่ที่จะยึดอำนาจรัฐ และสร้างอิทธิพลเชื่อมโยงเขตงานภาคอีสานกับภาคกลางให้ได้ และจะรักษาพื้นที่นี้ไว้เป็นการถาวรเพื่อที่จะขยายกาปฏิบัติทางการทหารต่อไปในอนาคต

หากเจตน์จำนงของ ผกค. ประสบผล ย่อมเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติอย่างใหญ่หลวง

กองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๓ ส่วนหน้า จึงได้จัดตั้งกองบัญชาการเฉพาะกิจขึ้นที่ตงภูเกิด จังหวัดพิษณุโลก เพื่อปฏิบัติงานปราบปราม มีการปะทะกันอยู่เนือง ๆ ทั้งสองฝ่ายต่างสูญเสียกำลังพลเป็นจำนวนมาก

เหตุการณ์ยืดเยื้อต่อมาหลายปี ยังไม่อาจปราบปราม ผกค. ให้ราบคาบลงได้

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๑๙ กองอำนวยการพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ ๑๖๑๗ ได้สร้างทางยุทธศาสตร์มุ่งเข้าสู่พื้นที่เขาค้อ เพื่อกวาดล้าง ผกค. ให้หมดสิ้นจากเขตรอยต่อของสามจังหวัด

การสร้างทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก ได้รับการต่อต้านอย่างเหนียวแน่นจาก ผกค. สูญเสียวีรชนผู้อุทิศตนเพื่อประเทศชาติเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การค้นพบยุทธศาสตร์การพัฒนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยต่อชีวิตพลนิกรและข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือนอาสาสมัคร ต้องมาสูญเสียชีวิตลงในพื้นที่เขาค้อเป็นจำนวนมาก และนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น ๆ ทุก ๆ ปี น่าจะมีวิธีการอื่นที่สามารถระงับการสูญเสียเลือดเนื้อและชีวิตของคนไทยด้วยกันและให้อยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก

โปรดเกล้าให้นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลายท่านเข้าเฝ้าฯ อาทิ พล.ท. สีมา ปาณิกบุตร พันเอกพิจิตร กุลละวณิชย์ พันโทมนัส คล้ายมณี

พระราชทานโครงการพระราชดำริ โดยให้จัดตั้งหมู่บ้านยุทธศาสตร์ขึ้นในพื้นที่เขาค้อ โปรดเกล้าให้ใช้ยุทธศาสตร์พัฒนาในการเอาชนะผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยแยกประชาชนออกจาก ผกค. ให้ได้ ยุติการเคลื่อนไหวของ ผกค. สร้างความไว้วางใจให้แก่ประชาชน สร้างความรู้สึกรักแผ่นดิน ให้มีความคิดช่วยตนเอง รู้จักปกป้องตนเองและหมู่บ้าน

ในการนี้ ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนดำเนินงานครั้งแรก และโปรดให้ตั้ง “กองอำนวยการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก” ขึ้น มีกำหนดเวลาในการพัฒนาให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๗

ส่วนวิธีการที่จะต้องปฏิบัติตามโครงการก็คือ เริ่มด้วยการสร้างเส้นทางเข้าสู่หมู่บ้านที่ได้กำหนดไว้ โดยถางทางให้ขนานไปกับถนนข้างละ ๑ กม. ตามเส้นทางทุ่งสมอ-เขาค้อ และเส้นทางบ้านนางัว-สะเดาะพง

การสร้างถนนให้ชาวบ้านเช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านเกิดความสะดวกในการสัญจรไปมา และสามารถนำสินค้าออกมาขายได้ง่ายขึ้น เมื่อเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็สามารถนำคนไข้ไปส่งโรงพยาบาลได้ทันเวลา

และการมีถนนหนทางเช่นนี้ เป็นช่องทางให้มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าสู่หมู่บ้าน เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ และไฟฟ้า เป็นต้น

เมื่อราษฎรเห็นการเอาใจใส่ของทางราชการ และได้ประโยชน์จากการปฏิบัติ ก็เกิดความไว้วางใจ เมื่อทางราชการประกาศรับอาสาสมัครฝึกอาชีพ ฝึกอาวุธเพื่อป้องกันตนเอง ป้องกันหมู่บ้านและเครื่องจักรกล ผู้ที่มีได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ ผกค. ต่างก็พากันมาสมัคร และตั้งใจฝึกกันอย่างดี มีความสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ช่วยเป็นหูเป็นตาให้ และเมื่อทางราชการพิจารณาเห็นว่าไว้วางใจได้ และให้ความร่วมมือกับทางราชการอย่างดี จึงติดอาวุธให้

เมื่อราษฎรมีความรู้สึกผูกพันกับแผ่นดินดีแล้ว ทางราชการได้คัดเลือกราษฎรอาสาสมัคร จัดตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นเป็นหมู่บ้านแรก บนเส้นทางทุ่งสมอ—เขาค้อ จำนวน ๕๖ ครอบครัว และได้ตั้งหมู่บ้านรักไทย กิ่งอำเภอเนินมะปรางขึ้นเป็นอันดับที่ ๒ และตั้งหมู่บ้านนางั่ว—สะเดาพะง ในอันดับต่อมา

ราษฎรอาสาสมัครในหมู่บ้านต่าง ๆ เหล่านี้จะได้ที่ดินครอบครัวละ ๒๐ ไร่ ใช้ทำการ เกษตรและ ๒ ไร่ใช้เป็นบริเวณที่อยู่อาศัย

และทางราชการยังช่วยวัสดุ อุปกรณ์การก่อสร้างบ้านพักอาศัยในวงเงิน ๕,๐๐๐ บาท อีกทุกครอบครัว

นอกจากนั้น โครงการนี้ยังจัดหาแหล่งน้ำให้เพาะปลูกและดื่มกิน แจกเมล็ดพันธุ์พืช นำเด็กกำพร้าที่พ่อแม่ได้ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติมาเข้าฝึกในโรงเรียนยุวเกษตรกร สอนให้รู้จักประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองด้วยวิธีพึ่งตนเองและหากินโดยสุจริต

ในการช่วยเหลือแต่ละขั้นตอนนั้น มิใช่ช่วยเหลือด้วยวิธีการให้เปล่า แต่เป็นการให้ อย่างมีเงื่อนไข ต้องทำงานในโครงการแรก ๆ ด้วยความตั้งใจและประสบผลดีเสียก่อนจึงจะได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องในโครงการต่อ ๆ ไปอีก

ทางราชการได้รับความร่วมมือจากราษฎรเป็นอย่างดี มีการทำงานแข่งขันกันระหว่าง หมู่บ้านประสบความสำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้น มีหมู่บ้านใกล้เคียงมาขอเข้าร่วมโครงการถึง ๑๓ หมู่บ้าน มีจำนวนครอบครัว ๔๔๒ ครอบครัว ประชากร ๑,๕๑๓ คน และมีพื้นที่ทำการเกษตรและ พักอาศัยถึง ๑๑๐,๙๒๕ ไร่

ในขณะที่ทำการพัฒนาและพยายามแยกประชาชนออกจาก ผกค. นั้นยิ่งประสบผลดี มากเท่าใด ฝ่าย ผกค. ก็เพิ่มการปฏิบัติการลอบโจมตีที่ตั้งของฝ่ายราชการมากขึ้น ขัดขวาง และลอบโจมตีหน่วยพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา

ในที่สุด กองทัพภาคที่ ๓ ก็ได้กำหนดแผนยุทธการผาเมืองเผด็จศึกขึ้น โดยกำหนด การกักกวาดล้างผู้ก่อการร้ายที่ยึดอยู่บนสันเขาค้อให้ได้ทั้งหมด และเข้าโจมตียึดศูนย์กลาง ฐานที่มั่นของ ผกค. ที่บ้านหนองแม่นา

การรุกคืบหน้าเป็นไปอย่างเชื่องช้า ผกค. วางกับระเบิดไว้ทั่วบริเวณ สูญเสียกำลังพล และอาสาสมัครไปมาก ในที่สุดต้องใช้บังคับกะโลเตอร์บีโดที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง ได้ผลทำให้สูญเสีย น้อยลง แต่ก็รุกคืบหน้าได้ช้ามาก จึงหันมาใช้รถถังทางทางติดเครื่องกำบังเข้าไปปราบปราม ผกค. ซึ่งซ่อนตัวอยู่ในร่องหินแตก ซึ่งเป็นสนามเพลาะธรรมชาติอย่างได้สำเร็จ ยุทธการ ครั้งนี้ ต้องใช้เครื่องเฮลิคอปเตอร์ถึง ๑๐ เครื่อง ส่งกำลังทหารส่งกำลังบำรุง ในที่สุดก็สามารถ ยึดได้โรงเรียนการเมือง การทหาร และสำนักอำนาจรัฐ เป็นชัยชนะที่เด็ดขาด บรรดา ผกค. ที่หนีรอดจากการปราบปรามก็แตกกระสากันสิ้นไป

แต่นั้นมาการพัฒนาตามโครงการก็ประสบผลดียิ่งขึ้น

เงื่อนไขเวลาและความสำเร็จ

การพัฒนาตามโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเชิงได้กระทำอย่างอดทนสืบเนื่องติดต่อกันมาถึง ๕ ปี ในที่สุดก็สามารถแยกประชาชนออกจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ ผกค. ที่เหลือจากการถูกปราบปรามได้รับการต่อต้านจากราชฎาอาสาศมคร ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านเสบียงอาหารจนต้องยุติการเคลื่อนไหว เป็นเหตุให้ ผกค. ชั้นหัวหน้าจำต้องยินยอมให้ประชาชนชาวเขาออกมามอบตัวกับรัฐบาล เฉพาะวันที่ ๑-๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๕ มีจำนวนถึง ๒,๑๐๖ คน พร้อมด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ และได้ปฏิญาณตนเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยในที่สุด

เสียงปืนแห่งการต่อสู้ ณ บริเวณรอยต่อของสามจังหวัดได้สงบลงอย่างสิ้นเชิงแล้ว

มีเสียงเรียกร้องให้ร่วมมือกันต่อสู้กับภัยเศรษฐกิจขึ้นมาแทนที่ การรบเอาชนะความขาดแคลนความยากจนนั้น ไม่ต้องใช้อาวุธปืน ใช้ความสามัคคีและขยันขันแข็งเป็นอาวุธจึงจะมีชัยชนะ

แต่ก่อนที่ความสงบสุขจะเกิดขึ้น ชีวิตของพลเรือนอาสาศมคร ตำรวจ ทหาร และราษฎรที่ไม่รู้สาเหตุ ชีวิตต้องหลุดล่องไปนักต่อนักแล้ว เขาเหล่านั้นได้เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อปกป้องปิตุภูมิให้รอดพ้นจากภัยของผู้หลงผิดและคิดร้ายต่อประเทศชาติ

ทางราชการและประชาชนได้ร่วมกันสร้างอนุสาวรีย์เป็นอนุสรณ์สถานขึ้นเพื่อรำลึกถึงวีรกรรมของผู้เสียสละเหล่านี้ แม้จะไม่อาจทดแทนชีวิตที่สิ้นไปได้ อย่างน้อยก็เป็นการเตือนอนุชนรุ่นหลังให้ได้รับรู้ว่า ความสงบสุข ณ ที่แห่งนี้ ได้มาด้วยชีวิตของวีรชนและน้ำตาของกลุ่มญาติมิตร

อนุสาวรีย์นั้นสร้างอยู่บนฐานสามเหลี่ยม ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างพลเรือนตำรวจและทหาร

ฐานสามเหลี่ยมกว้าง ๑๑ เมตร หมายถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ ผกค. เริ่มปฏิบัติการรุนแรงต่อพื้นที่ในสามจังหวัด

ความสูงจากฐานล่างถึงยอดอนุสรณ์สถาน ๒๕ เมตร หมายถึง พ.ศ. ๒๕๒๕ อันเป็นที่สิ้นสุดการต่อสู้ด้วยอาวุธโดยสิ้นเชิง

ความสูงจากฐานถึงยอดอนุสรณ์สถาน ๒๔ เมตร หมายถึง พ.ศ. ๒๕๒๔ อันเป็นปีที่เกิดยุทธการครั้งใหญ่

ความกว้างของฐานสามเหลี่ยมด้านหน้า ๒๖ เมตร หมายถึง พ.ศ. ๒๕๒๖ อันเป็นปีที่เริ่มก่อสร้างอนุสรณ์สถานแห่งนี้

มีจารึกของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ เป็นอนุสติแก่ผู้มาเยือนว่า

ความรักประเทศผู้	ยอมสละ
ทั้งร่างกายและชีวะ	ปลดเปลื้อง
รักษาอิสระ	ภาพแห่ง ไทยแธ
ยงยศสยามราชเรือง	รัฐคังอวสารฯ

ด้วยพระปัญญาบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใยต่อพสกนิกรที่มีความคิดและเจตนารมณ์สวนทางกัน พระองค์ทรงจัดความขัดแย้งของคนด้วยกันได้โดยพระปรีชาสามารถ ทรงคิดวิธีการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาจิตใจของคนไทยในพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน โปรดเกล้าฯ ให้มีโครงการยุทธศาสตร์พัฒนาขึ้น พระราชทานพระราชทรัพย์ พระราชดำริ และเสด็จไปตรวจสอบโครงการด้วยพระองค์เอง

บัดนี้โครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็กมีความสงบสุข มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงาน มีอนาคต มีความหวัง และมีเสียงหัวเราะด้วยความชื่นชมยินดี

ป่าไม้เขียวขจี มีไม้ป่าและดอกไม้บานาพันธุ์ ถึงฤดูออกดอกก็ดาราดาษเต็มท้องทุ่งงดงามยิ่งนัก

มีเพื่อนต่างถิ่นและชาวต่างชาติมาเยือนอย่างมิตรไมตรี กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ มีโรงเรียนร่มเกล้าที่ประชาชนร่วมกันบริจาคเงินสร้างสำหรับบุตรหลานของชาวบ้าน ได้ศึกษาเล่าเรียน

หน่วยงานของรัฐหลายแห่งเข้ามาให้การดูแลแนะนำในการประกอบอาชีพ

มีสถานพยาบาลคอยให้การรักษาพยาบาลประชาชนเมื่อเจ็บป่วย

มีเจ้าหน้าที่ทางด้านการเกษตรมาให้คำแนะนำด้านการผลิตและการตลาด

เจ้าหน้าที่ทางด้านปกครองก็เข้ามาจัดระเบียบการปกครอง ทุกหน่วยงานของรัฐให้ความยุติธรรม มีความรักและความไว้วางใจเป็นพื้นฐาน ก่อให้เกิดความสุขที่ถาวรตลอดไป

นี่เป็นเพราะพระบารมีของล้นเกล้าล้นกระหม่อมทั้งสองพระองค์โดยแท้ ที่ปกแผ่ความร่มเย็นให้กับคนไทยทั้งมวล

คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นสมควรยกย่อง

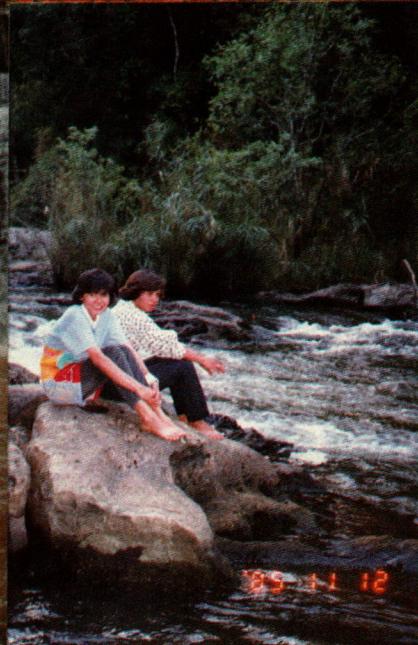
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก

เป็นโครงการดีเด่นของชาติ (ภาครัฐบาล) สาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ควรยึดถือเป็นตัวอย่างในการกำหนดแผนและกระบวนการปฏิบัติงานโครงการอื่น ๆ ต่อไป

เขาค้อกลายเป็นที่ท่องเที่ยวในปัจจุบัน

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแจ็ก

เขาค้อในปัจจุบัน ถูกเปลี่ยนจากสมรภูมิรบ กลายเป็นสถานที่อันร่มเย็น สันติสุข ภูมิประเทศสวยงาม
เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเยือนอยู่เนือง ๆ

รายนามบุคคล บริษัท ห้างร้าน หน่วยงาน และองค์การ
ที่สนับสนุนกิจการของคณะกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ

๑. การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
๒. ธนาคารกรุงไทย
๓. ธนาคารศรีนคร
๔. ชมรมแม่บ้านอัยการ
๕. ศูนย์กิจการพลเรือน
๖. ห้างโรบินสัน
๗. สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง ๕
๘. สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๗ สี
๙. กรมประชาสัมพันธ์
๑๐. รายการกองทัพบกพบประชาชน

เรื่อง งานประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ
จัดทำโดย คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๒๙
ISBN 974-7779-61-7

บรรณาธิการ สมชาย ชูประดิษฐ์
ปก ประยุทธ์ ปัญญาศิริ

